

**MEDENİ KANUN ÇERÇEVESİNDE
VESAYET İLİŞKİSİ VE VESAYETİ
GEREKTİREN HÂLLER**

Songül ALDEMİR

**Yüksek Lisans Tezi
Hukuk Ana Bilim Dalı
Dr. Öğr. Üyesi Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL
2020
Her Hakkı Saklıdır**

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANA BİLİM DALI

Songül ALDEMİR

MEDENİ KANUN ÇERÇEVESİNDE VESAYET İLİŞKİSİ VE
VESAYETİ GEREKTİREN HÂLLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Dr. Öğr. Üyesi Hatice Kübra ERÇOŞKUN ŞENOL

ERZURUM- 2020

TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "*Medeni Kanun Çerçevesinde Vesayet İlişkisi ve Vesayeti Gerektiren Haller*" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanması için verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

☒ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

01.02.2020

Songül ALDEMİR
Aslı Islak İmzalıdır

***LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi **MADDE 6– (1)** Lisansüstü teze ilgili **patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda**, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu **iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.**

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz **makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış** ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile **altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.**

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dr. Öğr. Üyesi Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL danışmanlığında, Songül ALDEMİR tarafından hazırlanan bu çalışma 29.12.2020 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Ahmet NAR

Aslı Islak İmzalıdır

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi H. Kübra E. ŞENOL

Aslı Islak İmzalıdır

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Taner Emre YARDIMCI

Aslı Islak İmzalıdır

Prof. Dr. Sait UYLAŞ

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	VII
ÖNSÖZ.....	VIII

BİRİNCİ BÖLÜM

VESAYET KAVRAMI TARİHÇESİ VE BENZER KURUMLARDAN FARKLARI

1.1. TANIM.....	1
1.2. VESAYET KAVRAMININ HUKUKİ NİTELENDİRİLMESİ.....	3
1.3. VESAYETİN TARİHÇESİ.....	6
1.3.1. Roma Hukukunda Vesayet.....	6
1.3.2. İslam ve Osmanlı Hukukunda Vesayet	8
1.3.3. Eski Medeni Kanun Kapsamında Vesayet	9
1.4. VELAYET - VESAYET - HISİMLİK İLİŞKİLERİ VE KARŞILAŞTIRILMASI	11

İKİNCİ BÖLÜM

VESAYET TÜRLERİ VE ORGANLARI

2.1. VESAYET TÜRLERİ.....	17
2.1.1. Kamu Vesayeti (Genel Vesayet)	17
2.1.2. Özel Vesayet (Aile Vesayeti)	18
2.2. VESAYET ORGANLARI	22
2.2.1. Vesayet Daireleri.....	22
2.2.1.1. Sulh Hukuk Mahkemesi (Vesayet Makamı)	22
2.2.1.2. Asliye Hukuk Mahkemesi (Denetim Makamı)	27
2.2.2. Vasi.....	29
2.2.2.1. Vasilikten Kaçınma ve İtiraz Hakkı	34
2.2.2.2. Vasinin Görev Süresi.....	36
2.2.2.3. Vasi Olabilmek İçin Aranılan Şartlar	37
2.2.2.4. Vasinin Hak, Görev ve Sorumlulukları	38

2.2.2.4.1. Dört Yıl Dolunca Görevden Kaçınma Hakkı	38
2.2.2.4.2. Ücret Hakkı.....	38
2.2.2.4.3. Masrafları Talep Hakkı	40
2.2.2.4.4. Temsil Yetkisi.....	40
2.2.2.4.5. Defter Tutma İle Vasinin Malvarlığını Yönetme ve Hesap Tutma Yükümlülüğü	41
2.2.2.4.6. Değerli Şeylerin Saklanması.....	43
2.2.2.4.7. Taşınır ve Taşınmaz Eşyaların Satılması.....	43
2.2.2.4.8. Paraların Yatırılması, Yatırımların Dönüştürülmesi ve Ticari ve Sınai İşletmelerin İşletilmesi.....	46
2.2.2.4.9. Küçüklerin Koruma Amacıyla Özgürlüğünün Kısıtlanması	47
2.2.2.4.10. Vesayet Altındaki Kişilerin Görüşünü Alma Yükümlülüğü	49
2.2.2.4.11. Geçici Görev	49
2.2.2.5. Vasinin Yapmasının Yasak Olduğu İşlemler	50
2.2.2.6. Vasilik Engelleri	52
2.2.2.7. Vasilikten Kaçınma Sebepleri	53
2.2.3. Kayyım	55
2.2.3.1. Kayyımlık Türleri	57
2.2.3.1.1. Temsil Kayyımlığı	57
2.2.3.1.2. Yönetim Kayyımlığı	59
2.2.3.1.3. İsteğe Bağlı Kayyımlık	61
2.2.3.2. Kayyım Olarak Atanabilmek İçin Gerekli Şartlar	61
2.2.3.3. Göreve Başlama.....	62
2.2.4. Yasal Danışman.....	62
2.2.5. Vasi - Kayyım ve Yasal Danışmanın Karşılaştırılması.....	65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VESAYETİ GEREKTİREN HÂLLER

3.1. KÜÇÜKLÜK	69
3.2. KISITLILIK	72
3.2.1. Akıl Hastalığı ve Akıl Zayıflığı	76

3.2.2. Savurganlık, Alkol Veya Uyuşturucu Madde Bağımlılığı, Kötü Yaşama Tarzı, Kötü Yönetim Nedeniyle Kısıtlama	78
3.2.3. Özgürlüğü Bağlayıcı Ceza	80
3.2.4. İstek Üzerine Kısıtlama Sebepleri	81
3.2.4.1. Yaşlılık	82
3.2.4.2. Sakatlık (Engellilik).....	83
3.2.4.3. Deneyimsizlik.....	84
3.2.4.4. Ağır Hastalık	85

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

VESAYET İLİŞKİSİ SONUCU DOĞAN SORUMLULUK

4.1. VESAYET ORGANLARININ SORUMLULUĞU.....	86
4.2. DEVLETİN SORUMLULUĞU	87
4.3. SORUMLULUK DAVALARINDA GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME..	88
4.4. SORUMLULUK DAVASININ TARAFLARI	90
4.5. DAVA ZAMANAŞIMI	91
4.6. VESAYET ALTINDAKİ KİŞİNİN ALACAĞININ NİTELİĞİ.....	92

BEŞİNCİ BÖLÜM

VESAYET İLİŞKİSİNİN SONA ERMESİ

5.1. VESAYETİ GEREKTİREN HÂLLERİN SONA ERMESİ.....	93
5.1.1. Ergin Olma	93
5.1.2. Hapis Hâlinin Sona Ermesi	94
5.1.3. Vesayetin Mahkeme Kararıyla Sona Ermesi	94
5.1.4. Akıl Hastalığı ve Akıl Zayıflığının Sona Ermesi	95
5.1.5. Savurganlık, Alkol veya Uyuşturucu Madde Bağımlılığı, Kötü Yaşama Tarzı veya Malvarlığını Kötü Yönetilmesine Dayanan Kısıtlılık Hâlinin Sona Ermesi	95
5.1.6. İstek Üzerine Kısıtlılık Hâlinin Sona Ermesi	96
5.1.7. Kısıtlının Ölümü ve Gaipliği Hâllerinde Vesayet İlişkisinin Sona Ermesi.....	96
5.1.8. Birden Çok Kısıtlama Hâlinin Bir Arada Bulunması.....	97
5.2. VASİLİK GÖREVİNİN SONA ERME HÂLLERİ.....	98
5.2.1. Vasinin Ölümü	98

5.2.2. Vasinin Fiil Ehliyetini Yitirmesi	98
5.2.3. Vasilik Süresinin Sona Ermesi ve Uzatılmaması	99
5.2.4. Vasinin Kasıtlı Bir Suç Sebebiyle Mahkûmiyetine Karar Verilmesi.....	100
5.2.5. Vasinin Görevden Çekilmesi	100
5.2.6. Vasiliğe Engel Bir Durumun Ortaya Çıkması.....	100
5.2.7. Vasilikten Kaçınma Sebebinin Ortaya Çıkması.....	101
5.2.8. Vasinin Görevden Alınması	102
5.2.8.1. Vasinin Görevini Ağır Surette Savsaklaması	102
5.2.8.2. Vasinin Yetkilerini Kötüye Kullanması	103
5.2.8.3. Vasinin Güveni Sarsıcı Davranışlarda Bulunması	104
5.2.8.4. Borç Ödemede Acze Düşme	105
5.2.8.5. Vasinin Süresinde Defter Tutmaması veya Tamamlamaması.....	105
5.2.8.6. Takdiri Olarak Görevden Alınma Nedeni	106
5.3. VASİNİN GÖREVDEN ALINMA USULÜ	106
5.4. GEÇİCİ VE LAZIM GELEN DİĞER ÖNLEMLERİN ALINMASI.....	108
5.5. İTİRAZ	109
SONUÇ.....	110
KAYNAKÇA	114
ÖZGEÇMİŞ.....	121

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****MEDENİ KANUN ÇERÇEVESİNDE VESAYET İLİŞKİSİ VE VESAYETİ
GEREKTİREN HÂLLER****Songül ALDEMİR****Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL****2020, 121 Sayfa****Jüri: Dr. Öğr. Üyesi Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL
Dr. Öğr. Üyesi Taner Emre YARDIMCI
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet NAR**

Bu tezin amacı; vesayet hukukunu ve vesayet ilişkisi doğuran hâlleri mevzuat, mahkeme kararları ve doktrindeki görüşler ışığında, güncel uygulamalardaki ve tarihteki yerine de değinerek incelenmek ve hukuki niteliğini ortaya koymaktır. Bu çalışma ile öncelikle vesayetin tanımı ve içeriği ortaya konulmuş, ardından tarihsel serüvenine ve benzer kurumlar ile olan ilişkisine yer verilmiştir. Ardından vesayet türleri ve organları açıklanmıştır. Son olarak Türk Medeni Kanunu'nun vesayetle ilgili hükümleri incelenerek vesayetin doğumu, yürütülmesi ve sona ermesi aşamaları sonuçlarıyla birlikte ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vesayet hukuku, vesayet organları, kısıtlılık, küçüklük, velayet.

ABSTRACT

MASTER THESIS

**WARDSHIP RELATIONSHIP WITHIN THE FRAMEWORK OF CIVIL LAW
AND SITUATIONS REQUIRING WARDSHIP**

Songül ALDEMİR

Advisor: Assist. Prof. Dr. Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL

2020, 121 Pages

Jury: Assist. Prof. Dr. Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL

Assist. Prof. Dr. Taner Emre YARDIMCI

Assist. Prof. Dr. Ahmet NAR

The aim of this thesis is to examine the law of wardship and the situations that create a relationship of custody, in the light of legislation, judgements and opinions in the doctrine, by referring to its importance in current practices and to reveal its legal status. In this study, firstly, the definition and content of wardship were revealed, then its historical background and its relationship with similar institutions were explained. After that, the types and bodies of wardship were explained. Finally, the provisions of the Turkish Civil Code regarding wardship were examined and the stages of wardship which are generation, execution and termination were discussed together with their results.

Keywords: Protectionlaw, wardshipbodies, constraint, minority, guardianship, custody.

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
B.A.M.	: Bölge Adliye Mahkemesi
bkz.	: Bakınız
C.D.	: Ceza Dairesi
E.	: Esas
EMK	: 743 Sayılı Türk Kanuni Medenisi
Fak.	: Fakültesi
H.D.	: Hukuk Dairesi
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
K	: Karar
md.	: Madde
S.	: Sayılı
T.	: Tarihli
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TMKVVMHÜİT	: Türk Medeni Kanunu'nun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük
ÜNİ	: Üniversitesi
vd.	: ve Devamı
Yarg.	: Yargıtay
Y.H.G.K.	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
Y.İ.B.K.	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu

ÖNSÖZ

Kanun koyucunun vesayeti, TMK'nin, 396 ila 494'üncü maddeleri arasında ve "*Türk Medeni Kanunu'nun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük*"ün¹ üçüncü bölümünün 8 ila 31'inci maddeleri arasında ele alınmıştır. Vesayet, TMK'nin "*Aile Hukuku*" isimli ikinci kitabının ikinci kısım olan "*Hısımlık*"tan sonra, üçüncü kısımda "*Vesayet*" başlığıyla düzenlenmiştir.² Vesayet kurumunun, velayet gibi aile hukuku kapsamında düzenlemesi göstermektedir ki vasi de tıpkı veli gibi aile birliğinin önemli bir ögesidir.

Türk hukuk sisteminin vesayet kurumunu düzenlemesindeki esas amaç; kişisel, sosyal ve ekonomik haklarını tek başına koruyamayacak durumda olan kişilere, bu çıkarların korunabilmesi ve işlerini yürütebilmeleri adına hukuki ve kamusal yardımın sağlanabilmesidir. Vesayet hukuku diğer taraftan ise kamu düzeninin sağlanması açısından toplumun temel değerleriyle sıkı bir bağ içindedir.

Yine Türk hukuk sisteminin bir diğer amacı da çeşitli sebeplerle kendini temsil edemeyecek durumda olan kişilerin, hem hukuki sahada hem de günlük işlerini yürütürken temsil edilmesini sağlamaktır. Alman, İsviçre ve Türk hukukunda olduğu gibi modern hukuk sistemlerinde de yardıma ihtiyaç duyan küçüklerin ve yetişkin kimselerin korunması, devlet eliyle organize edilmiş vesayet organları aracılığı ile sağlanmaktadır.

Vesayet altına alınan kişilerin hukuki korunmasının ve temsil edilmesinin gerçekleştirilebilmesi için ilk adım, kişinin korunması amacıyla sahip olduğu hakların yetkili mahkeme (vesayet makamı hâkimi) tarafından sınırlandırılmasıdır. Akabinde, bu hakları kullanmada kanun koyucunun belirlediği şartlara uyması koşulu ile sınırlandırılan kişilerden daha ehil oldukları tespit edilmiş kimselerin, vesayet yetkisini kullanılabilmeleri için yine vesayet makamı hâkimi tarafından yetkilendirilmeleridir.

Her ne kadar "*vesayet*" başlığını tamamen incelemek anlaşılması açısından daha doğru olsa da çok kapsamlı ve ayrıntılı bir kurum olması sebebiyle tek bir çalışmada

¹ Türk Medeni Kanunu'nun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük, (2003), *T.C. Resmi Gazete*, 25195, 10 Ağustos 2003.

²T.C. Cumhurbaşkanlığı Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü, (2001), <https://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.Aspx?MevzuatKod=1.5.4721&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=4721>

topyekûn işlenmesi kolay olmaz. Bu sebeple bu çalışmada vesayet kurumu; vesayetin tanımı, tarihçesi, dar anlamda vesayeti gerektiren hâller, vasi atanması, yürütümü ve sona ermesi gibi ana başlıklarla ele alınacaktır.

Kanun metinlerinin uygulama bulduğu en önemli alan şüphesiz mahkeme kararlarıdır. Hem çağın gelişmelerinin en çok yansıma bulduğu hem de kanunların metin olmaktan çıkıp pratik hayatta yer aldığı bu kararlar vesayet hukukunun uygulanışı açısından da oldukça mühim noktalardır. Bu nedenle bu çalışmada, güncel olanlar başta olmak üzere Yargıtay kararlarına da sıkça yer vermeye çalışılmıştır.

Erzurum – 2020

Songül ALDEMİR

BİRİNCİ BÖLÜM

VESAYET KAVRAMI TARİHÇESİ VE BENZER KURUMLARDAN FARKLARI

1.1. TANIM

Kanun koyucu, zayıf ve yardıma muhtaç olduğunu düşündüğü ve veli gözetiminden müstakil küçüklere ve kısıtlılara, devlet tarafından düzenlenmiş olan vesayet kurumu ile hukuki, mali ve şahsı koruma sağlamayı hedeflemiştir.³ "Vesayet" kelimesi Arapça kökenli olup, sözlük tanımı itibarıyla "*küçük veya kısıtlıların haklarının korunması amacıyla özel hukuk tarafından düzenlenen ve bir kamu hizmeti niteliğini taşıyan kurum*"⁴ anlamına gelmektedir. İngilizce karşılığı "*guardianship, tutalage, tutorship, guardianship*", Fransızca karşılığı "*tuteur*", Almanca karşılığı "*vormond*"⁵ iken, Latince karşılığı ise "*tutela*" olarak ifade edilmektedir.⁶

Vesayet en kısa tanımıyla bir kanunî temsilcilik kurumudur.⁷ Velayet altında bulunmayan küçükler ile kısıtlıların; kişisel ve ekonomik çıkarlarını korumayı ve onların temsil edilmelerini sağlayan, kural olarak kamu hukuku kurallarına tabi bir kurumdur.⁸ Kavramsal ve sistematik olarak her ne kadar özel hukuk içerisinde düzenlenmiş olsa da düzenleniş şekline, korunması ve sürdürülebilirliği adına alınan önlemlere bakıldığında, kanun koyucu tarafından bir kamu hukuku kavramıymış gibi muamele gördüğü anlaşılr. Zira kamu düzeninin sağlanması açısından toplumun temel değerleriyle yakından ilgili bir konudur.⁹

³ Feyzullah Taşkın, *Vesayet Organlarının Görev ve Sorumlulukları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002, 1.

⁴ T.C. Adalet Bakanlığı Hukuk Sözlüğü, (2015), <http://www.sozluk.adalet.gov.tr/Harf/V?Sayfa=2>

⁵ İsmail Özmen, *Vesayet Hukuku Davaları* (1. Baskı), Kartal Yayınları, Ankara 2004, 45.

⁶ Bülent Tahiroğlu ve Belgin Erdoğan, *Roma Hukuku Dersleri* (8. Baskı), Der Yayınları, İstanbul 2012,162.

⁷ Doğa Elçin, "Vesayet Ve Kısıtlılık Kararı Verilmesine veya Sona Ermesine ve Vesâyetin Yürütülmesine Uygulanacak Hukuk, Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi ve Yabancı Mahkeme vKararlarının Tanınması", *Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi*, 67 (2), 2018, 279-354.

⁸ Aslı Açıkgöz, *Dar Anlamda Vesayeti Gerektiren Hâller ve Vesayet Altına Almanın İşlem Ehliyeti Bakımından Sonuçları* (1. Baskı), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, 30.

⁹ Emine Hasan İlyaz, *Milletlerarası Aile Hukukunda Çocuğun Vesayeti*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2019, 2; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, *Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku, II*, (22. Bası), Beta Yayınevi, İstanbul 2020, 472.

Vesayet hukuku kavramının tanımı ise şu şekilde yapılabilir: “*Vesayet müessesesi, bir taraftan TMK’de sayılı sebeplerle kısıtlanan veya iş ve işlem yapma yeteneği sınırlandırılan gerçek ve tüzel kişilerin¹⁰ iş ve işlem yapmasını temin ettiği gibibir taraftan da kısıtlanan veya iş ve işlem yapma ehliyeti sınırlandırılan kişi ile işlem yapan kişilerin işlemin sıhhatini temin ile hukuki güvenliğin sağlanması açısından işlev gören önemli bir hukuki müessesedir.*”¹¹. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere; vesayet kurumunun amacı yalnız küçükleri veya kısıtlanan (diğer bir deyişle hacir¹² altına alınan) kişileri değil, aynı zamanda kısıtlanan kişilerle işlem yapan üçüncü kişileri de hak kaybına karşı korumak ve aralarında doğacak hukuku ilişkinin daha sağlıklı kurulmasını sağlamaktır.

KAYRAN, vesayeti “*kişisel ve maddi yararlarını korumak amacıyla, ayırtım gücünden yoksun velayet altında da olmayan ya da velayet altına hiç girmemiş bulunan küçükler ile özel bakım ve gözetim altında olması gerekli olup da ergin olmasına karşın velayet altına konulmamış bakımı, gözetimi, özeni, temsili gerçek kişilere verilen kimselerin korunması için devletçe yasal olarak düzenlenip örgütlenmiş bulunan ve denetlenen kurum ve kuruluşlardır.*”¹³ şeklinde tanımlamıştır. Bu tanımda üzerinde durulan nokta ise velayet ilişkisinin sağlanabileceği hâllerde vesayete ihtiyaç duyulmayacağı yani velayet ilişkisinin vesayete göre öncelikli olarak kurulacağı kuralıdır. Vesayet, ancak velayet ilişkisinin olmadığı ve kişinin kişisel ve maddi çıkarlarını koruyacak birine ihtiyaç duyulduğu hâllerde söz konusu olur.

YILDIZ ve GÜRSOY’un vesayet tanımı ise şu şekildedir: “*Vesayet; velayet altında bulunmayan küçüklerin, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı, savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşam tarzı sürdürmek, kötü yönetim sergilemek, bir yılı aşan hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılmış olmak, yaşlılık, özürlülük hâli, deneyimsizlik hâli, ağır hastalık nedeniyle iş ve işlerini yapamamak gibi nedenlere*

¹⁰ Haklara ve borçlara sahip olabilen tüm insanlar (gerçek kişiler) ile hukuk düzeni tarafından kendilerine haklara ve borçlara sahip olma yetkisi tanınmış olan örgütlenmeler (tüzel kişiler) hukuki anlamda kişi olarak kabul edilir. Ayrıntılı bilgi için bkz.; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk*, (1. Baskı), Turhan Kitabevi, Ankara 2016, 199.

¹¹ Ekrem Yıldız ve Serhan Gürsoy, *Türk Vesayet Hukuku Yargılama Usul ve Esasları*, (1.Basım), Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, 11.

¹² “*Bir şahsın medeni haklarını kullanma salahiyetinin mahkeme tarafından kaldırılması.*”, T.C. Adalet Bakanlığı Hukuk Sözlüğü, (2015), <http://www.sozluk.adalet.gov.tr/Harf/H>

¹³ Belma Kayran, *Türk Medeni Kanununda Vesayet Hukuku*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2012, 3.

istinaden kısıtlanan ve velayet altına bırakılamayan ergin kişilerin kamu otoritesi tarafından korunmasını, kollanmasını iş ve işlemlerin organlar vasıtasıyla kısıtlı veya küçük adına yerine getirilmesini sağlayan hukuki müessesedir."¹⁴

Vesayet hukuku kapsamında önemli kavramlardan olan vasi sözcüğü ise "*yasanın öngördüğü durumlarda, küçüklük ve kısıtlılık (hacir) nedeniyle, bu tür kişilerin yararlarını korumak üzere, sulh yargıcı tarafından atanan kanuni temsilci*"¹⁵ şeklinde tanımlanmaktadır. Vasilik bir kamu görevidir ve kanunda sayılmış vesayet organlarından biridir.¹⁶ Vasilğin gönüllü ya da zorunlu olarak yerine getirilebildiği hâller mevcuttur. Dolayısıyla vasilik yalnızca vesayet hukuku öznelerinden birinin görevinin adı iken, vesayet ise vasilğin de içinde yer aldığı tüm bu hukuki uygulamanın ya da kurumun adıdır. Bu nedenle iki kavramı karıştırmamak gerekmektedir. Anlamları benzer olsa da hatta her ne kadar Türk Dil Kurumu tarafından birebir aynı anlamdaymış gibi açıklansa da¹⁷, hukuki terminoloji açısından incelendiğinde aynı anlama gelen iki sözcük olduğunu söylemek doğru olmaz.

1.2. VESAYET KAVRAMININ HUKUKİ NİTELENDİRİLMESİ

Vesayetle koruma altına alınması gereken velayet altında bulunmayan erginler ile velayet altında bulunmayan küçüklerin; kişisel ve maddi menfaatlerinin gözetilerek bakımlarının gerçekleştirilmesi ve haklarının korunması, bazı hukuk sistemlerinde aile vesayeti veya özel vesayet kuruluşları aracılığıyla yapılabilmekteyken; özellikle çağdaş hukuk sistemlerinde, bilhassa sosyal devlet olmanın sorumluluğuyla hareket eden ülkelerin kanunlarında, devlet eliyle yürütülmek istenmektedir.¹⁸

Hukukumuzda vesayetin kamu eliyle denetlenerek yürütülmesi sebebiyle, özel hukuktan ziyade kamu hukuku içerisinde düzenlenmesi gerektiğini savunan bir takım görüşler mevcuttur.¹⁹ Fakat özellikle vesayet hukukunun velayet hukukuyla yakın ilişki

¹⁴ Gürsoy ve Yıldız, 3.

¹⁵ Ejder Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü*, (9.Basım), Yetkin Yayınları, Ankara 2005, 1310.

¹⁶ Gürsoy ve Yıldız, 19.

¹⁷ TDK, *Türkçe Sözlük*, (10.Baskı), TDK Yayınları, Ankara 2005, 2081.

¹⁸ Ayşe Acar Umut, *Vesayet Kurumu ve Vasinin Sorumluluğu*, (1. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, 24.

¹⁹ Özmen, 46; Akıntürk ve Ateş, 472; Feyzi N. Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, (8. Bası), İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1986, 712; Nurten Yetik, *Nüfus Velâyet Vesayet Nafaka*, (1. Bası) Bilge Yayınevi, Ankara 2007, 239; Serap Helvacı, *Kişiliğin Korunması ve Vesayet Hukuku*, (1. Baskı), Beta Yayınevi, İstanbul 2001, 866;

içerisinde olması ve mevzuatımızda özel vesayet ile aile vesayeti düzenlemelerinin yer alması gibi nedenlerle vesayet kurumu özel hukukun dallarından olan medeni hukukun aile hukukuna ilişkin bölümünde ele alınmıştır.

Vesayet hukukunun, özel hukuk kapsamında düzenlenmesinin bir diğer sebebi ise tarihsel serüveni, yani Roma hukukunda da bu şekilde düzenlenmiş olmasıdır. Roma hukukunun ilk dönemlerinde vesayet, yalnız vasi lehine tanınmış üstün bir hak olarak benimsenmişti.²⁰ Bir kamu hizmeti olarak değil de ayrıcalık olarak düzenlenmiş olması, her ne kadar sonradan bu görüş terk edilse de özel hukuk içinde düzenlenme sebeplerinden biri olmuştur.

Vesayet kurumunun özel hukuk içerisinde düzenlenmesinin bir başka sebebi ise vasinin yasal temsil yetkisinin, korumakla yükümlü olduğu kişiye karşı özel hukuk kapsamındaki sorumluluğuna dayanmasıdır.²¹

Vesayeti bir kamu kurumu olarak kabul eden görüşlerin dayanaklarından biri ise TMK md. 397'de²² de belirtildiği üzere; vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinin ve denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesinin; vasinin atanması, denetimi ve görevden alınması²³ gibi işlemlerin gerçekleştirilmesinde yetkilendirilmiş olmasıdır.²⁴ Yine TMK kapsamında belirtilen vesayet organları, bir diğer deyişle vasi ve kayyım ise doğrudan devlet tarafından kendilerine verilen yetkileri kullanıp sorumlulukları yerine getirirken, kamu hukukuna hizmet etmiş olurlar. Böylece vesayetle tanınan hukuki korumanın, esasen kamu hukuku eliyle sağlandığı görülür.

TMK md. 468/T'de belirtilmektedir ki; *"Devlet, vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararlardan doğrudan doğruya sorumlu olduğu gibi; vasi, kayyım ve yasal danışmanlara tazmin ettirilemeyen zararlardan da sorumludur."* Dolayısıyla devlet tarafından belirlenmiş organ ve

²⁰ Açıköz, 31.

²¹ Açıköz, 32.

²² Gökhan Antalya, *Türk Medeni Kanunu, (2.Baskı)*, Beta Yayıncılık, İstanbul 2013,369.

²³ "...Temyize konu karar Asliye Hukuk Mahkemesince verilmiştir. Vasi, vesayet makamı tarafından görevden alınır ve vasi tayiniyle vesayetin kaldırılması görevi vesayet makamı olan Sulh Hukuk Mahkemesininindir. (TMK md. 397/II) Görev kamu düzenine ilişkindir. Yargılamanın her aşamasında mahkemeye kendiliğinden göz önüne alınır. Bu nedenle görevsizlik kararı verilmesi gerekirken yazılı şekilde işin esasının incelenmesi doğru olmamıştır..."Yarg. 2. H.D., T. 20.03.2008, E. 2007/1999, K. 2008/3802, (Gürsoy ve Yıldız, 313).

²⁴ "Vesayet bir kamu kurumudur. Vasiyi mahkemeler tayin, teftiş ve mukarebe eder. Vasi bir memur gibidir, mahkemeye azlolunur ve bazı hâllerde istifa edebilir."Bkz. Yarg. 2. H.D., T. 30.03.1998, E. 2440,K. 3856, (<https://www.lexpera.com.tr>).

makamların verdiği zararlardan dolayı da devletin sorumluluğu doğrudan üstleniyor olması, yürütülen hizmetin kamu hizmeti olduğu görüşünü destekler niteliktedir. Zira modern hukuk sistemlerinde vesayet, yardıma muhtaç kişilerin ihtiyaçları doğrultusunda onlara hizmet eden ve bu sayede kamu görevini yerine getiren bir koruma kurumu olma niteliğini kazanmıştır.²⁵ Bu durumu destekler nitelikte TMK md. 416/I'de vasiliğe atanan kimselerin bu görevi kabul etmek zorunda olması; TMK md. 419/I'de vesayet makamının gecikmeksizin vasi atamakla yükümlü olması; TMK md. 412/I'de ise vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişinin yerleşim yerini değiştiremiyor olması gibi emredici ve koruyucu hükümler mevcuttur.

Vesayet hukukunun karma yapıda olduğunu savunan bir görüşe²⁶ göre ise devletin üstün hukuk süjesi olarak vesayetin kurulması, organizasyonu, yürütümü ve denetimindeki vesayet başat rolü, kişilerin fiil ehliyeti²⁷ üzerindeki etkileri ve kurumsal düzenlemesinin bir özel hukuk kanununda yer aldığı gerçeğiyle harmanlandığında vesayet, özel hukuk ve kamu hukuku arasındaki sınırda bir hukuksal kurum olarak karşımıza çıkar.

TMK'de doğrudan böyle bir ayrım olmamakla birlikte, vesayet kavramı doktrinde²⁸, geniş ve dar olmak üzere iki şekilde değerlendirilmektedir. Geniş anlamda vesayet, özel hukuk kapsamında korunmaya ve gözetilmeye muhtaç durumdaki tüm kişilerin korunmasını sağlayan bir hukuki kurum olarak tanımlanır. Bu anlamda vesayet, dar anlamda vesayet dışında hem kayyımlığı hem yasal danışmanlığı hem de koruma amaçlı özgürlüğün kısıtlanması kurumlarını ihtiva ettiği kabul edilmektedir. Dar anlamda vesayet ise yalnızca herhangi bir sebeple velâyet altında bulunmayan küçükler ile kanunda gösterilen sınırlı sebepler yüzünden fiil ehliyeti kısıtlanan ergin kimselerin kişisel ve maddi çıkarlarını korumak maksadıyla düzenlenmiş bir hukuki

²⁵ Murat İnceel, *Roma ve Türk Hukukunda Vesayet*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2009, 90.

²⁶ Mustafa Dural/Tufan Ögüz/Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku III Aile Hukuku*, (15. Baskı), Filiz Kitabevi, İstanbul 2020, 411.

²⁷ TMK md. 9 gereği fiil ehliyeti kişinin kendi fiiliyle hak sahibi olabilmesi ve borç altına girebilmesidir. Daha kapsamlı bir ifadeyle; "Fiil ehliyeti kişinin kendi fiilleriyle hak ve borçlar kurabilmesi, bunlara son verebilmesi ya da yeni hukuki durumlar yaratabilmesidir." Mustafa Dural ve Tufan Ögüz, *Kişiler Hukuku II-IV*, (10. Baskı), Filiz Kitabevi, İstanbul 2010, 44; Ömer Uğur Gençcan, *Vasi-Kayyım-Yasal Danışman ve Vesayet Daireleri, Yargıtay Uygulaması, Bilimsel Açıklama, En Son İçtihatlar*, (3. Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara 2019, 250.

²⁸ Bilge Öztan, *Medeni Hukukun Temel Kavramları*, (25. Bası), Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 2007, 519; Dural vd., 411; Bilge Öztan, *Aile Hukuku*, (5. Bası), Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 2004, 45.

kurum olarak tanımlanmaktadır. Vesayet kavramından esasında anlaşılması gereken dar anlamda vesayet kavramıdır.²⁹

1.3. VESAYETİN TARİHÇESİ

1.3.1. Roma Hukukunda Vesayet

Vesayet hukukunun tarihsel gelişimi incelendiğinde ilk olarak Roma hukukunda karşımıza çıktığı görülür.³⁰ Roma hukuku geleneğine sadık olan hukuk sistemlerinin esas coğrafyası Kara Avrupası ülkeleridir.³¹ Nitekim bizim hukuk sistemimiz de Kara Avrupası hukuk sistemlerindendir. Bu sebeple bilhassa özel hukuk dallarımızın kökenine inildiğinde Roma hukuku ve kuralları karşımıza çıkmaktadır.

Roma hukukunda vesayet Latince olan "*tutela*" sözcüğüyle ifade edilmiş ve atanan vasilelere de "*tutor*" denilmiştir.³² Roma hukukunda her vatandaş hak ve fiil ehliyetine sahip değildi. Roma'da, bugün kişiliğin ayrılmaz bir sonucu olan hak ehliyetine sahip olabilmek için kişi, Romalıların deyimiyle "*persona*" olmak yetmezdi. Bunun yanında belli statülere de sahip olmak gerekirdi. Örneğin, kölelik hak ehliyetine sahip olmayı engelleyen bir statü olduğu için kölelerin hak ehliyetine sahip olmadığı kabul edilirdi.³³ Hak ehliyetine sahip olduğu kabul edilenler; özgür olan ve aynı zamanda baba egemenliği altında olmayan erkek ya da kadın Roma vatandaşları (*civesromani*)³⁴ idi.³⁵ *Patriapotestas*, bir aile babasının kendi ölümüne kadar geçen süre içerisinde kendi çocukları ve himayesi altındakiler üzerinde sahip olduğu güç ve yetki olarak tanımlanmıştır.³⁶

²⁹ Öztan, *Aile Hukuku*, 45 ve 747; Dural vd., 411; Aydın Zevkliler, Ayşe Havutçu, Şeref Ertas, Damla Gürpınar, *Yeni Medeni Kanuna Göre Medeni Hukuk*, (10. Baskı), Turhan Kitabevi, Ankara 2018, 1143; Feyzi N. Feyzioğlu, *Aile Hukuku* (8. Baskı), İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1986, 625; Selahattin S. Tekinay, *Türk Aile Hukuku*, (7. Baskı), Filiz Kitabevi, İstanbul 1990. 621; Nevzat Koç, "Türk Medeni Kanunundaki Düzenlemeler Işığında Vesayet Hukukuna Genel Bir Bakış" [Bildiri], *İzmir Noter Odası Sempozyumu*, (Şubat 2005), Çeşme, 99..

³⁰ Umut, 23.

³¹ Bülent Tahiroğlu, *Roma Borçlar Hukuku*, (1. Baskı), Der Yayınları, İstanbul 2012, 3.

³² İncelel, 19.

³³ Tahiroğlu ve Erdoğan, 139-140.

³⁴ Tahiroğlu ve Erdoğan, 146.

³⁵ Nevin Eşelioğlu Sezgili, *Vasinin Görevleri ve Sorumluluğu*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2007, 3.

³⁶ Seldağ Güneş Peschke, "Roma'da Kadının Fiil Ehliyetinin Sınırları", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 23 (3), 2017, 18-32, 19.

Roma hukukunda asıl olan "*Pator (ya da Pater) Familias*"ın (aile babası) hâkimiyetiydi. Pator familias hâkimiyetinin kurulmasının mümkün olmadığı hâllerde ise tutela (vesayet) kurumu devreye girip kısıtlıya tutor (vasi, himaye eden) atanmakta ve onun adına iş ve işlemleri yapmaktaydı. Tutor, pator familias tarafından vasiyetname ile tespit edilen, vasiyetname yok ise kanun gereği en yakın agant(erkek akraba) olurdu.³⁷

İlk dönemlerde "*manus*" terimi ile ifade edilen baba egemenliği yani patria potestas, zamanla aile babasının aile üyeleri üzerindeki yetkileri olarak farklı şekillerde ifade edilmiştir. Örneğin; pator familias'ın aile üyeleri üzerindeki yetkisine "*potestas*", kadınla rüzerindeki hâkimiyetine "*manus*" ve köleler üzerindeki egemenliğine ise "*dominium*" denmiştir.³⁸

Tutor, kısıtlının malvarlığına hükmetmekte hatta hayat hakkı dışındaki tüm haklarını kullanabilmekteydi. Kısıtlanan kişiye vasi tayin edilen kişi, onun aynı zamanda kural olarak ilk sıradaki mirasçısı sayılıyordu. Tutor'un bu miras hakkı vesayet altındaki kimse erkek çocuk ise erkek çocuk evlenip çocukları oluncaya kadar, kız çocuk bir manus evlenmesi ile kocasının hâkimiyeti altına girinceye kadar devam ederdi.³⁹ Tutora verilen bu geniş yetki ve denetimsizlik sonucunda vesayet kurumu kısıtlıyı değil en nihayetinde tutorun menfaatini korumakta idi. Fakat bu durum Cumhuriyet devrinden sonra değişmiş, kısıtlının menfaati esas gözetilen husus olarak kabul edilmiş ve vasilik, amme görevi hâline gelerek devlet denetimine tabi tutulmaya başlamıştı.⁴⁰

Roma Hukuku'nda da günümüz hukuklarında olduğu gibi hak ve fiil ehliyetinin varlığı birbiriyle ilintili değildi dolayısıyla hak ehliyetine sahip olduğu hâlde, fiil ehliyeti bulunmayan veya sınırlandırılmış kişiler bulunmaktaydı.⁴¹ Fiil ehliyetine sahip olabilmek için ise ancak 25 yaşını doldurmuş, akıl hastalığı ve müsrifliği olmayan erkek vatandaş olmak gerekiyordu. Bu şartları taşıyanlar, köle de olsalar fiil ehliyetine sahip olabiliyordu. Kadınlar ise Roma hukukunda hiçbir şekilde fiil ehliyetine sahip olamıyordu.

³⁷ Yıldız ve Gürsoy, 5.

³⁸ Cahit Oğuzoğlu, *Medeni Hukuk, Şahıs ve Aile Hukuku*, (5. Baskı), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınevi, Ankara 1963, 81.

³⁹ Kudret Ayiter, *Roma Hukuku Dersleri Aile Hukuku*, (2. Bası), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara 1963, 66-67.

⁴⁰ Gürsoy ve Yıldız, 5.

⁴¹ İnceel, 17.

Fiil ehliyeti açısından 25 yaşını doldurmamış olan kişiler için ikili bir ayrıma gidilmekteydi. Bu ayrıma göre; Roma hukukunda erginlik yaşı erkekler için on dört, kadınlar için on iki idi.⁴² Küçükler üzerindeki bu vesayete tutela impuberrum⁴³ denilmekteydi. Dolayısıyla küçükler, ergin olana kadar hukuki işlemlerde kendilerine atanan vasiler tarafından temsil edilmekteydiler; erkekler, on dört yaşının dolmasıyla yani ergin olduktan sonra üzerlerindeki vesayet kaldırılarak kendilerine bir kayyım atanmaktaydı. Dolayısıyla Roma hukukunda on dört yaşını doldurmamış küçükler ve istisnasız tüm kadınlara vasi atanmaktaydı⁴⁴.

Küçükler atanan vasiler, küçüğün hem malvarlığını hem de kişisel ilişkilerini idare edebilirken kadınlara atanan vasiler ise kadınların yalnız malvarlığını ilgilendiren işlemlerde onlara yardımcı oluyor, bir nevi danışmanlık yapıyordu.⁴⁵

1.3.2. İslam ve Osmanlı Hukukunda Vesayet

İslam ve Osmanlı hukukunda -Fransız hukukunda da olduğu gibi- vesayet hukuku ile ilgili bireyci görüş hâkimdir. Bu görüşe göre vesayet hukuku; Türk, İsviçre ve Alman hukukunda yer alan toplumcu görüşün aksine toplumun değil ailenin sorunu olarak görülmüştür.⁴⁶ Dolayısıyla İslam hukukunun hâkim olduğu Osmanlı hukukuna göre vesayet hukuku üzerinde devletin denetimi ve gözetimi nispeten zayıf kalmıştır.

İslam hukukunda vesayet sorumluluğu erkek üzerinedir. Bu sebeple vasilik görevini aile reisi konumunda olan baba yürütür. Babanın ölümü hâlinde ise yeni vasi tayini mahkeme yahut resmi bir kurum tarafından değil yine baba tarafından, babanın ölümüne bağlı tasarrufu yoluyla yeni bir erkek vasi atanmasıyla sağlanır. Bu durumda vasiyetname yoluyla vasi atayan kişiye musî, atanan vasiye ise vasiyy-i muhtar denilmektedir.⁴⁷

Vasi olabilecek kimseler, Osmanlı Medeni Kanunu olarak kabul edilen 1876 tarihli Mecelle-i Ahkâm Adliyye'de şu şekilde sıralanmıştır:

⁴² Gürsoy ve Yıldız, 6; Her iki cinsiyet için de 14 yaş olduğuyla ilgili görüş için bkz.; Nurcan İpek, "Roma Hukukunda Hısımlık", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 21 (1), 2015, 167-205, 187.

⁴³ Gürsoy ve Yıldız, 6; Peschke, 20.

⁴⁴ Ziya Umur, *Roma Hukuku*, (3. Bası), Beta Yayınevi, İstanbul 1999, 199-200; 20.

⁴⁵ Sezgili, 3.

⁴⁶ Feyzioğlu, 628; Saymen ve Elbir, 505; Gençcan, 160.

⁴⁷ Gürsoy ve Yıldız, 8.

Birinci sırada vesayet altına alınması gereken kişinin varsa babası, yoksa ikinci sırada babasının tayin ettiği vasiyani vasiyy-i muhtar, o da yoksa üçüncü sırada onun hayattayken tayin ettiği vasi, o da yoksa dördüncü sırada kısıtlının dedesi veya dedesinin babası, onlar da mevcut değilse beşinci sırada dedenin tayin ettiği vasi ve yine onun da mevcut olmaması hâlinde altıncı sırada bu vasinin tayin ettiği vasi ve son olarak hâkimin tayin ettiği vasi ki buna vasiyy-i mansub denilmekteydi. (Bu sıralama Hanefî Mezhebi için geçerli bir sıralamadır. Diğer mezhepler için sıralama farklıdır.)⁴⁸

İslam ve Osmanlı hukukunda vasi olarak atanacak kimsede aranan temel özellikler:⁴⁹ erkek olma, hür olma, akli baliğ olma ve Müslüman olma şeklindedir.

1.3.3. Eski Medeni Kanun Kapsamında Vesayet

743 sayılı Eski Medeni Kanun, 01.01.2002 tarihinde 4721 sayılı Türk Medeni Kanunun yürürlüğe girmesiyle yürürlükten kalkmıştır. Vesayet hukuku açısından yapılan değişiklikler incelendiği vakit koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kurumunun hukuk sistemine kazandırılıp düzenlenmesi dışında esaslı değişikliklerin olmadığını söylemek yanlış olmaz. Yapılan değişikliklerin çoğu şekil ile ilgilidir ve terimler Türkçeleştirilmiştir. Örneğin; EMK'de "*vesayet uzuvları*" deyimini kullanılırken 4721 sayılı TMK bunun yerine "*vesayet organları*"; "*ayyaşlık*" deyimini yerine "*alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı*"; "*mahcur*" yerine "*kısıtlı*"; "*kasır*" yerine "*vesayet altına alınan kişi*"; "*vesayet mıntıkası*" yerine "*vesayet dairesi*"; "*mümessil*" yerine "*temsilci*" ve "*mahdut ehliyet*" yerine "*yasal danışmanlık*" deyiminin kullanıldığı görülmektedir.⁵⁰

Bunun dışında, içerik açısından da birtakım değişiklikler mevcuttur. Örneğin; EMK md. 369 gereğince gerekli hâllerde küçükler de kısıtlanabilmekteydi. Fakat TMK md. 419 hükmü ile bu durum yürürlükten kalktı ve bu kararın yalnızca ergin olduktan sonra sonuç doğurabileceği belirtildi. EMK md. 415'e göre mahkûmiyet nedeniyle vesayet altına alınan kişinin hapis cezasının infaz edilmesiyle, hakkındaki vesayetin ortadan kalkacağı, geçici ve şarta bağlı olarak tahliye edilenlerin ise kısıtlılık hâlinin devam edeceği düzenlenmişken TMK md.471 ile hapis hâlinin sona ermesiyle karar

⁴⁸ Hâilil Cin ve Ahmed Akgündüz, *Türk Hukuk Tarihi*, (1. Baskı), Osmanlı Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2011, 460.

⁴⁹Gürsoy ve Yıldız, 9.

⁵⁰Gençcan, 127-128-129; Umut, 15.

alınmasına ihtiyaç duyulmaksızın vesayetin kendiliğinden ortadan kalkmış sayılacağı düzenlenmiştir. EMK'de vesayeti gerektiren bir durumu öğrenen resmi memurların bildirim yükümlülüğünün düzenlendiği maddeye yeni TMK noterleri de eklemiştir. EMK md. 368'de “*vesayet altında olanların*” vasilik yapamayacağı hükme bağlanmışken, TMK md.418'de bunun yerine “*kısıtlanmış kişiler*” kullanılmıştır.⁵¹ EMK md. 366'ya göre sadece erkekler vasilik görevini kabul etmek zorundayken TMK md. 416 ile cinsiyet eşitliği gözetilerek bu görevi kabul yükümlülüğü kadınlar için de söz konusu olmuştur. Vasilerin görev süresi EMK'de 4 yıl iken TMK ile 2 yıl olarak düzenlenmiştir. Ayrıca EMK md. 358'de kişilere yalnız ihtiyarlığı, maluliyeti veya tecrübesizliği sebebiyle kısıtlama talebinde bulunma hakkı tanıdığı TMK md. 408 ile ağır hastalığı olan kimselere de bu hak tanınmıştır. TMK md. 418 ile vasilik görevini reddetme hakkı olan kişilere Cumhurbaşkanı ile tüm hâkim ve savcılar (EMK'ye göre tüm hâkim ve savcılar değil yalnız yüksek yargı üyeleri söz konusu idi.) eklenmiştir.⁵²

TMK sorumluluk noktasında da EMK'dan farklı bir düzenlemeye gitmiştir. TMK, vesayet daireleri hâkimlerinin, vesayet altındaki kişiye karşı görevlerini yerine getirirken gerekli özeni göstermeyerek hukuka aykırı olarak verdikleri zararlardan ötürü devleti sorumlu tutmuştur. EMK ise md. 411 ve md. 412'de; hâkimleri, vesayet altındaki kişiye kendi kusurlarıyla ve tek başlarına verdikleri zarardan dolayı kişisel olarak sorumlu tutmuş ve zararın kusurlu hâkim tarafından bizzat ödenmesini hükme bağlamıştı. İlâveten doğan zarar vasi ile birlikte kasta dayanan ortak kusurdan doğmuşsa bu hâlde müteselsil sorumluluk söz konusu olup vesayet altındaki kişi, zararın ödenmesini vasiye başvurmadan doğrudan sulh veya asliye hâkiminden talep edebiliyordu.⁵³

EMK'da yer alan ve TMK ile değişen bazı düzenlemeler, doğrudan vesayet hukukuna ilişkin değişiklikler olmasa da dolaylı olarak vesayet hukuku sahasını etkileyebilmektedir. Örneğin, EMK'nin yürürlükte olduğu dönemde evlilik dışı doğan çocuğun velâyeti mahkemece bir karar verilinceye dek boşlukta yani belirsiz idi. Bu durumda velâyet, mahkemece anneye verilmemiş olabilirdi ya da evlilik dışı doğan çocuk tanınmış veya kişisel sonuçlarıyla babalığa hükmedilmiş durumda olsa dahi

⁵¹ Eşelioğlu, 37.

⁵² Umut, 15.

⁵³ Kayran, 85-86.

velâyet yine de herhangi bir sebepten anne ve babaya verilmemiş olabilir. ⁵⁴ Bu gibi durumlarda, küçüğün hukuki korunmadan yoksun kalmaması için kendisine derhâl vasi tayin edilmesi gerekmektedir. Fakat TMK md. 337 hükmüyle ana ve baba evli değilse yani çocuk evlilik dışında doğduysa dahi velâyet anaya aittir. Dolayısıyla yeni düzenleme ile söz konusu velayet boşluğu ortadan kalkmıştır.

1.4. VELAYET - VESAYET - HISIMLIK İLİŞKİLERİ VE KARŞILAŞTIRILMASI

Velayet ve vesayet kurumları birbirine oldukça yakın saikler ile yani temel olarak küçüğün ve kısıtlının korunması amacıyla ortaya çıkmış kurumlardır. İkisi de özünde bir yasal temsilcilik çeşididir. ⁵⁵ Dolayısıyla vasiler, vesayet altında bulunan kişilerin yasal temsilcisi iken veliler de velayet altında bulunan kişilerin bakımı, eğitilip yetiştirilmesi, hak ve menfaatlerine hâlel gelmemesi, mallarının yönetilmesi ve ekonomik çıkarlarının korunması gibi ödevleri üstlenmiş yasal temsilcilerdir. ⁵⁶ Vesayet ilişkisinin velayet ilişkisine çok benzemesi sebebiyle ikisi de TMK'nin ikinci kitabı olan Aile Hukuku kitabında düzenlenmiştir. ⁵⁷

TMK uyarınca velâyet, ana ve baba olmanın bir sonucu olup ⁵⁸, küçüklerin, istisnai hâllerde de kısıtlı erginlerin şahıs varlıklarının korunması ve aynı zamanda onların temsil edilmesi konularında, kanunun ana ve babaya yüklediği yükümlülükler ile bu yükümlülüklerin gerektiği biçimde yerine getirilmesini temin etmek amacıyla onlara tanınan hakların ve yetkilerin tümünü içeren ve yalnızca velayet altındaki kişinin korunması amacını taşıyan bir müessesedir. ⁵⁹ TMK'ye göre velayet esasında küçüğün korunması için ve yine küçük üzerinde temelde iki yetkiyi kapsar. Bu yetkilerden biri

⁵⁴ İlyaz, 21.

⁵⁵ Aydın Zevkliler, Ayşe Havutçu, Şeref Ertaş, Damla Gürpınar, *Yeni Medeni Kanuna Göre Medeni Hukuk*, (9. Bası), Turhan Kitabevi, Ankara 2015, 343; Açıkgöz, 29; Gözüm, 7. Yargıtay konuyla ilgili bir kararında, vasiinin atanması için açılan davanın sonucunun beklenmeden yargılamaya devam edilmesi hâlinde, bu durumun yasal temsilci ve taraf sıfatı bakımından noksanlık teşkil ettiğini belirterek ilgili hüküm hakkında bozma kararı vermiştir. Bkz.; Yarg. 1. HD., T. 28.06.1999, E. 6854, K. 7056 (Özügür, 179-180).

⁵⁶ Akıntürk ve Ateş, 470; Gözüm, 7-8;

⁵⁷ Öztan, *Aile Hukuku*, 747.

⁵⁸ "Velayet hakkının ana ve/veya babaya tanınan yasal hak olduğuna, anne ve babanın velayetlerinin kaldırılması hâlinde küçük çocukların dedelerinin velayeti altına konulamayacağına, bu hâlde küçüklere vasi atanması gerektiğine..." ilişkin bkz.: Yarg. 2. H.D, T. 18.06.2008, E. 2008/3782, K. 2008/8892 (Gürsoy ve Yıldız, 167).

⁵⁹ Ragsana Karimova, *Türk Medeni Kanunu'nun 335-351'inci Maddeleri Çerçevesinde Çocuğun Velayeti*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2019, 4.

çocuğun şahsı üzerindeki yetki iken diğeri ise malları üzerindeki yetkidir. Bu yetkiler doğal olarak temsil yetkisini doğurur.⁶⁰

Velâyet kurumu da vesayet kurumuna benzer olarak veliler için vazgeçilmez bir mutlak hak ve yönetme yetkisi olarak kabul edile geldiyse de yakın zamanda bu anlayış çocuk lehine değişmiş, velâyet çocuğa karşı üstlenilmiş yükümlülükleri yerine getirme görevi şeklini almıştır.

Velayet görevinin, velilerce kanuna ve hakkaniyete uygun şekilde yerine getirilmemesi veya eksik getirilmesi durumunda, devlet birtakım tedbirler alıp yaptırımlar uygulamaktadır. Bu tedbirler genel olarak en hafif şekliyle anne-babaya uygun talimatları vermek şeklinde olsa da devlet gerek görürse ve son seçenek olarak zarar gören çocuğun aile kurumundan uzaklaştırılmasına dahi karar verebilmektedir. Devlet, işte bu yaptırım türünün sonucunda, menfaati korunmak istenen küçüğün, hukuki korunmadan yoksun kalmaması adına ya devletin bir idari kurumunca ya da uygun bir koruyucu aile aracılığıyla gözetilmesine veya kendisine vasi tayin edilmesine karar verebilir.⁶¹

Vesayet kurumu ise esas olarak aciz, engelli ve korunmaya muhtaç kimselerin çıkarlarının korunması adına düzenlenmiş yalnız hukuki değil aynı zamanda sosyal ve politik yönüyle de dikkat çeken koruma sağlayıcı resmi bir kurumdur. Bu özelliğiyle yalnız kısıtlının değil, toplumun çıkarlarının da korunmasının hedeflendiğini söylemek yanlış olmaz.⁶²

Velayet altına alınmış küçüğün anne ve babası ölmüşse veya anne ve babasının gaipliklerine karar verilmişse ya da ikisinin de mahkeme kararıyla velayet yetkisi kaldırılmışsa yahut anne ile babanın boşanma, evliliğin iptali ya da yokluğu kararlarında velayet düzenlenmeyip de bu husus askıda kalmışsa veya babalık kararına ait hükümde velayete hiç değinilmemişse, ortada hukuki anlamda bir velayet bağından söz

⁶⁰ Sezgili, 6.

⁶¹ İlyaz, 1; Aydın Zevkliler, *Medeni Hukuk Kişiler ve Aile*, (1. Baskı), Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Diyarbakır 1986, 686.

⁶² Zevkliler vd., 343.

edilemeyeceğinden, küçüğün hukuki korunmasının devam ettirilebilmesi için vesayet altına alınması söz konusu olur.⁶³

Vesayet ilişkisi, velâyet ilişkisinin hiç kurulmadığı veya kurulup da sona erdirildiği koşullarda doğma imkânı bulur. Başka bir ifade ile vesayet ikincil nitelikteki bir koruma kurumudur.⁶⁴ Bu noktada vesayet ilişkisi içinde, vasinin sahip olduğu yetkiler ve taşıdığı sorumluluklar velininkilere oldukça benzemektedir.

Hısımlık ise şahıslar ile aile bireyleri arasında; doğum, evlilik veya evlat edinme yoluyla kurulan ve diğer kişilerle aralarında oluşan yakınlığın bütününe hukuk düzenindeki adıdır. Bir başka tanımla hısımlık, doğum gibi doğal yollarla veya sözleşme ya da mahkeme kararları gibi sonradan kurulan ilişkiler sonucunda meydana gelen ve belli kişileri birbirinin yakını yani akrabası hâline getiren hukuki bir bağıdır.⁶⁵

Velayet TMK’de Aile Hukuku kitabının ikinci kısmı olan hısımlığın altıncı ayırımında "velayet" başlığı altında düzenlenmiş iken; vesayet kurumu velayet gibi hısımlık kısmında incelenmemiş, “vesayet” başlığıyla üçüncü bir kısım olarak ele alınmıştır. Kanundaki bu sistematiksel farklılığı doğuran temel sebep; velayet ilişkisinin her şeyden önce hısımlığı gerektiriyor olmasıdır. Hukuk düzeninde hısımlık; kişilerin doğum gibi doğal yollarla veya sözleşme ya da mahkeme kararıyla sonradan oluşan ilişkiler sonucunda meydana gelen ve belli kişileri birbirinin yakını hâline getiren sosyal açıdan akrabalık ilişkisi de denilen hukuki bir bağıdır.⁶⁶ Dolayısıyla velayet için belirli yollarla kurulmuş hısımlık bağı gerekmektedir. Fakat vesayet için böyle bir bağa gerek yoktur. Sonuç olarak vasilik görevi ana-baba dışında, küçük veya kısıtlının hısmına verilebileceği gibi kanunda gerekli olan şartları taşıyorsa hısımlık bağı söz konusu olmayan üçüncü bir kimse tarafından da yerine getirilebilir. Sonuç olarak velayet

⁶³ Esat Şener, *Vesayet ve Velayet Hukuku*, (Birinci Baskı), Seçkin Yayınevi, Ankara 1996, 57; Feyzioğlu, 637; Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, *Türk Medeni Hukuku, Cilt 2, (5. Bası)*, Nurgök Matbaası, İstanbul 1965, 493.

⁶⁴ Rona Serozan, *Çocuk Hukuku*, (2. Bası), Vedat Yayınevi, İstanbul 2005, 257.

⁶⁵ Jale G. Akipek, Turgut Akıntürk, Derya Ateş Kahraman, *Türk Medeni Hukukunda Başlangıç Hükümleri- Kişiler Hukuku I-IV* (9. Baskı), Beta Yayınları, Ankara 2012, 452.

⁶⁶ Bedriye Tuğçe Balaban, *Türk Hukukunda Hısımlık ve Hısımlığın Medeni Usul ve İcra ve İflas Hukuku Bakımından Sonuçları*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan 2014, 3.

hakkına sadece anne ve baba sahip iken⁶⁷ kanunda belirtilen şartlara sahip olan herkes mahkeme tarafından vasi olarak atanabilir.⁶⁸

Velayet doğumla birlikte yasa gereği kendiliğinden doğan ve yukarıda da değinildiği üzere doğrudan hısımlığa dayanan bir özel hukuk kurumudur. Vesayet ise kanunda belirtilmiş olan belli sebeplerin bulunması hâlinde ancak mahkeme kararıyla doğan ve esasında kamu hukukuna giren bir kurumdur. Dolayısıyla vesayet ilişkisi, velayet gibi kendiliğinden meydana gelmez.⁶⁹ Vasilik bir kamu göreviymişçesine yetki ve sorumluluk ihtiva ettiği için vasi; hem atanırken hem de görevini sürdürürken yetkili mahkeme tarafından sıkı denetime tabi tutulmalı ve özellikleri titizlikle incelenmelidir.

Velinin velayet görevinden herhangi bir sebeple kaçınması veya istifa etmesi ya da önceden feragat etmesi mümkün değildir. Çünkü velayet, doğal yollarla diğer bir deyişle kendiliğinden kurulmuş bir bağıdır. Ancak yasal koşullar mevcutsa örneğin; çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden sonuç alınamaz ya da bu önlemlerin yetersiz olacağı önceden anlaşılırsa hâkim, ana ve babanın deneyimsizliği, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri sebeplerden biriyle velayet görevini gereği gibi yerine getirememesi veya ana ve babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması durumlarında velayetin kaldırılmasına hükmedebilir(TMK md. 348). Buna karşılık vesayet ilişkisinin doğumu için hem belirli şartların gerçekleşmesi hem de mahkeme kararı gerekir. Bu sebeple vasi, lazım gelen şartların ortadan kalkması veya kanunda sayılmış belirli şartların doğması hâlinde vasilikten kaçınıp istifa edebilir yahut azledilebilir.⁷⁰

Velayette esas amaç, kural olarak küçük çocukların istisnai olarak da kısıtlanmış ergin kimselerin korunması iken; vesayette ise kural kısıtlanmış ergin kimselerin istisna ise küçük çocukların korunması⁷¹ ve gözetiminin sağlanmasıdır.

Velinin küçüğe ait yetki ve görevlerinin kapsamı vesayete göre daha geniştir. Zira veli, gerektiği zaman, kendi imkânlarını da kullanarak küçüğün yetiştirilmesini, bakımını ve idaresini sağlamakla yükümlü iken vasinin böyle bir yükümlülüğü yoktur.⁷²

⁶⁷ Selahattin Sulhi Tekinay, *Türk Aile Hukuku*, (7. Baskı), Filiz Kitabevi, İstanbul 1990, 622; Akıntürk ve Ateş, 470; Ali EM, *Vesayet Hukuku ve Davaları*, (1. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, 23.

⁶⁸ Eşelioğlu, 7.

⁶⁹ Eşelioğlu, 7; Akıntürk ve Ateş, 471.

⁷⁰ Koç, 102; Akıntürk ve Ateş, 471; Kayran, 7; Zafer Zeytin, *Türk Medeni Hukuku*, (1. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008, 290.

⁷¹ Akıntürk ve Ateş, 470.

Velayet altında bulunan küçüklerin eğitim ve öğrenimini sağlamak velinin görevleri arasında iken vasilerin ergin kısıtlıların eğitim ve öğrenimiyle ilgili herhangi bir sorumlulukları yoktur.⁷³

Vasi, vesayeti altındaki kişinin mallarının defterini tutar, düzenli olarak mahkemeye hesap verir ve bunun için ücret talep edebilirken; veli, velayet altındaki kişinin mallarının defterini tutmak ve mahkemeye hesap vermek zorunda değildir. Küçüğün malları üzerinde kural olarak dilediği gibi tasarruf eder⁷⁴, bu hizmetler için ücret isteyemez.⁷⁵ Daha esnek çalışma şansına sahiptir. Anne ve/veya babanın bu hususa ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmeleri veya getirmemeleri hâlinde duruma hâkim müdahâle eder.⁷⁶

Vesayette, vesayet makamının vasiler üzerinde kontrol hakkı bulunur ama velayette, "*velayet makamı*" diye bir kurum olmadığı için dolayısıyla kontrol hakkı da bulunmaz.

Velayette çocuğun bakımı, yetiştirilmesi, eğitim ve öğrenimi için gerekli giderleri bizzat karşılamakla yükümlü iken vesayette vasilerin böyle bir yükümlülüğü yoktur, giderleri vesayet altındaki kişinin mal varlığından karşılarlar.⁷⁷

Vesayette vasiler çocuğun mallarını şahsen kullanamazlar. Velayette ise veliler çocuğun mallarını şahsen kullanabilmektedir.⁷⁸

Velayette çocuğun yerleşim yeri, velayet hakkına sahip olan anne ve babasının yerleşim yeridir. Eğer çocuğun velayeti anne veya babadan yalnız birine verilmişse, o zaman yerleşim yeri de velayeti altında olduğu anne veya babasının yerleşim yeri olarak

⁷² Koç, 101; Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, *Türk Medeni Hukuku*, Cilt 2, (5. Bası), Nurgök Matbaası, İstanbul 1965, 488.

⁷³ Akıntürk ve Ateş, 470.

⁷⁴ "...TMK 419/III gereğince kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmayıp velâyet altında bırakılır. Hâl böyle olunca, vasi tayin kararı velayet altına konulma anlamında değerlendirilmelidir. Dolayısıyla velilerin, velayetleri altında bulunan küçüklere ait gayrimenkullerini satmak ve rehin etmek konularında önceden hakimden onatmak gibi bir işlemin gerekmediği öngörülmüştür. ..." YHGK, T. 05.04.1989, E. 1989/1-146, K. 1989/239(Gürsoy ve Yıldız, 629).

⁷⁵ Kayran, 7; Koç, 101; Ertürk, 4.

⁷⁶ Serhan Gürsoy/Harun Bulut, *Aile Mahkemeleri Uygulaması*, (1. Baskı), Vedat Kitapçılık, İstanbul 2004, 780.

⁷⁷ Akıntürk ve Ateş, 471; Mehmet E. Palamut, *Medeni Hukuk*, (1. Baskı), Alfa Aktuel Yayınları, İstanbul 2011, 133.

⁷⁸ Akıntürk ve Ateş, 471.

belirlenir. Vesayette ise vesayet altında bulunan kişinin yerleşim yeri, bağlı olduğu vesayet makamının bulunduğu yerdir (TMK 21/II).⁷⁹

⁷⁹ Öztan, *Aile Hukuku*, 749.

İKİNCİ BÖLÜM

VESAYET TÜRLERİ VE ORGANLARI

Medeni Kanunumuzun sistemine göre, vesayet iki şekilde düzenlenmiştir. Bunlar kamu vesayeti veya genel vesayet (TMK. md.397) ile özel vesayet veya aile vesayetidir. (TMK. md.398 vd.)

2.1. VESAYET TÜRLERİ

2.1.1. Kamu Vesayeti (Genel Vesayet)

Kamu vesayeti, devletin kontrol ve denetimi altında düzenlenen ve sürdürülen bir kurumdur. Diğer bir deyişle vesayet esasında bir kamu görevidir.⁸⁰Bu sebeple kamusal vesayet organları; vesayet daireleri, vasi ve geniş anlamda kayyım (geniş anlamda kayyım: dar anlamda kayyım ve yasal danışmandan meydana gelmektedir.) olarak belirlenmiştir.⁸¹ Zira kamu vesayetinin işleyişi sırasında, vesayet organları vasıtasıyla devlet müdahalesi oldukça yoğun bir biçimde görülür.⁸²

Kanun vasiyi atama, kontrol ve denetleme görev ve yetkisini devlet organları olan mahkemelere (Sulh Hukuk ve Asliye Hukuk Mahkemeleri) vermiştir. Aynı şekilde vasi de vesayet altındaki kişiye karşı devletin kendisine tanıdığı yetkileri kullanır ve gerektiğinde onu birçok fiil ve davranışlardan menedebilir.⁸³ Dolayısıyla TMK'de aslanan kamu vesayetidir.⁸⁴ Bu husus TMK md. 397/1'de “*Kamu vesayeti, vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütülür.*” hükmüyle açıkça ortaya konulmuştur. Bunun sonucu olarak Türk hukukunda; vesayet makamı, vasi atanması gereken bir durum kendisine bildirildiğinde, her türlü araştırmayı re'sen yaparak, bildirimde ya da talepte bulunan kişi duruşmaya gelmeyip davayı takip etmese dahi olumlu veya olumsuz bir karar vermek zorundadır, yani

⁸⁰Dural vd., 413; Leyla Ağca Demiray, *Engellilerin Yasa Önünde Eşit Tanınma Hakkı Çerçevesinde Vesayet Hükümlerinin Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2015, 23.

⁸¹Dural vd., 413.

⁸² Gençcan, 151.

⁸³ Kayran, 11.

⁸⁴ Fatih Ertürk, *Türk Hukukunda Vesayeti Gerektiren Hâller, Vasi Tayini ve Vesayetin Sona Ermesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010, 6; Açıkgöz, 43; Gençcan, 126.

dosyanın işlemiden kaldırılmasına veya davanın açılmamış sayılmasına karar veremez. Dolayısıyla Sulh Hukuk Mahkemesinin, vesayet şartları bildirildikten sonra resen gerekli incelemeleri yapması gerekir ve bu husus kamu düzeniyle ilgilidir.⁸⁵

Vesayet makamı yani Sulh Hukuk Mahkemesi hâkimi; vasi, kayyım ve yasal danışman atama, vasinin denetimini gerçekleştirme ve gerekli hâllerde, tedbiren veya kesin olarak vasiyi veya kayyımı görevden alma yetkilerine sahiptir. İşin özü, vesayet makamının vasi atanmasına karar verdiği hâllerde, hakkında atandığı kişinin yasal temsilcisi sıfatını kazanan vasi, aynı zamanda vesayet dairelerinin geniş denetimine tabi olur.⁸⁶

Denetim makamının yani Asliye Hukuk Mahkemesi hâkiminin kanunda kendisine tanınan temel yetkileri ise vesayetin yürütülmesinde belirli işlemlerin gerçekleştirebilmesi için izin verme (TMK md. 463), vesayet altındaki kişinin menfaatinin gerektirdiği hâllerde taşınmazlarının pazarlıkla satışına karar verme (TMK md. 444/III) ve vasi, kayyım veya yasal danışmana karşı yapılan itiraz ve şikâyetleri karara bağlama (TMK md. 461) şeklindedir.

2.1.2. Özel Vesayet (Aile Vesayeti)

TMK'de esas olan kamusal vesayet iken md. 398-402 arasında düzenlenen özel vesayet istisnadır. Özel vesayeti, kamu vesayetinden ayıran temel özellik, kamu vesayetindeki vesayet makamının yani sulh hukuk mahkemesinin yerini özel vesayette "*aile meclisi*"nin almasıdır.⁸⁷ Bu durum TMK md. 398/II'de şu şekilde belirtilmiştir: "*...vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğu kurulacak aile meclisine geçer.*" Kısaca açıklamak gerekirse uygulamada sık rastlanmayan bu vesayet türünde, vesayet makamının sahip olduğu yetki özel bir aile meclisine devredilmektedir. (TMK md. 398) Vesayet aile meclisine verildiğinde, vesayet makamının hak ve görevleri Aile Meclisine intikal eder. Bu durumda husumete izin kararının aile meclisince alınması gerekir.⁸⁸

⁸⁵ Yargıtay 2. H.D., T.15.01.1996, E.13894, K. 267 (Ertürk, 6).

⁸⁶ Tekinay, 622; Gençcan, 151.

⁸⁷ Akıntürk ve Ateş, 477; Gençcan, 126.

⁸⁸ Yarg. 2. H.D., T. 13.10.2000, E. 10227, K. 12233 (Özüğür, 767).

Özel vesayetin organları; aile meclisi (TMK md. 398-400), denetim makamı yani asliye hukuk mahkemesi(TMK md. 399) ve vasiden (TMK md. 403/I) oluşmaktadır. Aile meclisi, bir kurul organdır.⁸⁹ Görüldüğü üzere, vesayet makamı yani sulh hukuk mahkemesi ve kayyım özel vesayet organları içinde yer almaz.⁹⁰Özel vesayet, yalnızca aile içerisinde düzenlendiği şekliyle, Roma tarihine dayanan ilk vesayet türünün günümüz hukukuna tesiridir.⁹¹Özel vesayetle ilgili olarak TMK md. 398/I'e göre kanunda belirli şartlar aranmaktadır.

Öncelikle vesayete konu bir kişi mevcut olmalıdır. Bu kişi, kişisel ve maddi çıkarlarını koruma gücünden yoksun olup velayet altında bulunmayan bir küçük olabileceği gibi ergin olmalarına rağmen menfaatlerinin korunması bakımından daha yararlı olduğu için kısıtlanmış bir kişi de olabilir.⁹² Bazı görüşlere göre⁹³; aile vesayetinin kurulabilmesi için vesayete konu kişinin hâli hazırda kamu vesayet altında olması şart değildir, bu kimselerin vesayete muhtaç durumda olmaları da yeterlidir. Fakat karşıt görüşe göre⁹⁴ ise aile vesayetinin kurulabilmesi için karar verilme anında aile vesayetine konu kişinin kamu vesayeti altına alınmış olması gerekir.

İkinci olarak vesayet altındaki kişinin yararının gerektirdiği hâl mevcut olmalıdır. Diğer bir deyişle vesayet altındaki kişinin hukuki menfaati için vasi atanması gerekiyor olmalıdır. Vesayet altındaki kişinin hukuki menfaati, özel vesayetinin kurulmasını haklı ve gerekli göstermelidir. TMK md.398/I'de kişinin menfaatinin haklı gösterdiği hâllere birtakım örnekler gösterilmiştir. Örneğin; hükümde bir işletmenin, ortaklığın veya benzeri işlerin sürdürülmesi gereğinden bahsedilmiştir. Burada söz edilen “*benzeri işler*” ifadesi örneklerin çoğaltılabileceğini vurgulamaktadır. Pek tabii bu hâllerin varlığı belirlense dahi denetim makamı, vesayet konusu kişinin menfaatinin özel vesayeti gerektirip gerektirmeyeceğini takdir eder. Dolayısıyla bu hâllerin varlığı, doğrudan özel vesayetin kurulması sonucunu doğurmaz.

Üçüncü olarak, özel vesayet ancak ilgililerin talebi üzerine kurulabilmektedir. Dolayısıyla bu açıdan karşılaştırıldığında, kamu vesayetinde olduğu gibi vesayet

⁸⁹Yıldız ve Gürsoy, 353.

⁹⁰Dural vd., 413.

⁹¹ Açıkgöz, 46.

⁹² Kayran, 14.

⁹³ Gençcan, 126; Özmen, 230.

⁹⁴Yıldız ve Gürsoy, 79.

makamı tarafından haklı nedenler mevcut olsa da re'sen kurulması söz konusu olmaz. Bu talepte bulunabilecek ilgililer, TMK md.399'a göre vesayet altına alınan kişinin ayırt etme gücüne sahip olmak şartıyla, iki yakın hısımlı veya bir hısımlı ile birlikte eşidir.

Dördüncü olarak; bu kişinin sahibi veya ortağı olduğu bir işletme veya ortaklık (örneğin aile şirketi) mevcut olmalıdır. Kanun koyucu, bu işletme türlerini sınırlı olarak saymamış yalnızca örneklendirme yoluna gitmiştir. Aynı zamanda bu işletme veya ortaklığın devamlılığının sağlanması amacı mevcut olmalıdır.

Beşinci olarak; TMK md.401 gereği, aile meclisi üyelerinin, görevlerini gereği gibi dürüst bir şekilde yerine getireceklerine dair güvence vermeleri gerekmektedir. Aksi takdirde özel vesayet kurulamaz. Kanunda güvencenin ne olacağı yahut miktarı açıkça belirtilmemiştir. Denetim makamı, güvencenin her vesayet olayının nitelik ve niceliğine göre hangi miktarda olacağını veya nasıl temin edileceğini (aynen, nakden, menkul, gayrimenkul vs.) belirler.⁹⁵

Altıncı olarak ise özel vesayetin kurulabilmesi için denetim makamının, dolayısıyla asliye hukuk mahkemesinin kararı gerekmektedir. Bu karar kurucu nitelikte kabul edilir⁹⁶ ve mahkeme karar vermeden evvel vesayetin kurulabilmesi için gereken şartların tamamının varlığını mutlaka araştırmalıdır.⁹⁷

TMK md.399'a göre "*Özel vesayet, vesayet altına alınan kişinin ayırt etme gücüne sahip olmak şartıyla, iki yakın hısımlının veya bir hısımlı ile birlikte eşinin talebi üzerine, denetim makamı tarafından kurulur.*". Bu şekilde denetim makamı tarafından yetkilendirilmiş olan aile meclisi yine denetim makamınca gerekli görüldüğü takdirde, (örneğin vesayetin doğru yürütülmediği hâllerde) değiştirilebilir veya aile vesayeti kurulmasını kısıtlının yararına uygun görmez ya da söz konusu işletmenin veya ortaklığın sürdürülmesini zorunlu görmez veya istem koşullarının oluşmadığını ya da güvence verilmeyeceğini belirlerse talebi reddedebilir, özel vesayet ilişkisi zaten kurulmuşsa tamamen sona da erdirebilir. Bu kural, aile meclisinin faaliyetlerinde,

⁹⁵ Ali İhsan Özüğür, *Türk Medeni Kanununun Yeni Düzenlemeleri İle Açıklamalı İçtihatlı Velayet - Vesayet - Soybağı - Evlat Edinme - Hukuku*, (2. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003, 659.

⁹⁶ Dural vd.,414.

⁹⁷ Akıntürk ve Ateş, 478.

hemen her zaman denetim makamının izin ve gözetimine bağı hareket etmek zorunda olduğunu göstermektedir.⁹⁸

TMK md. 400 gereğince aile meclisi, vesayet altındaki kişinin vasi olmaya ehil, denetim makamınca dört yıl için atanacak en az üç hısımından oluşur. Madde, aile meclisini oluşturacak hısımlara ilişkin olarak, TMK md.398/II'deki düzenlemenin aksine, hısımların yakın hısım olması gerektiğine ilişkin bir düzenlemeye yer vermemiştir. Bu sebeple burada aile meclis üyesi olacak hısımin yakın veya uzak olması arasında bir fark yoktur.⁹⁹Bununla birlikte, TMK md.399'da ise yakın hısımin, kişinin hangi tür ve derecedeki hısımlarının olduğu düzenlenmemiştir. Dolayısıyla bu belirleme her durumun kendi özelliklerine göre gerçekleştirir. Bu belirleme yapılırken vesayet altındaki kişiyi yakından tanıyan ve onun yararına olabilecek durumları yakından bilen hısımlara öncelik tanınması yerinde olur.¹⁰⁰ Kanaatimizce burada yakın hısım olarak, nafaka yükümlülüğündeki hısımların sırası kabul edilebilir.¹⁰¹ Vesayet altına alınanın eşi de aile meclisine üye olabilir. Fakat aile meclisine seçilen hısımin veya eşin bu görevi kabul yükümlülüğü bulunmamaktadır.¹⁰²

Özel vesayetdeki yönetimin, kamu vesayetinde olduğu gibi kamu yetkisi taşıyan vesayet organları tarafından gerçekleştirilmeyerek aile meclisi üyelerine bırakılması, bu vesayet organların görev alanını kamu vesayetindekine kıyasla oldukça sınırlar.¹⁰³ Bu durum özel vesayete kamusal nitelikten çok bir özel hukuk kurumu niteliği kazandırır. Fakat yine de üst bir organ olarak kamusal bir denetim makamı kendini hissettirmektedir ve işleyiş yönünden kamu vesayeti hükümleriyle çok fazla ortak noktası bulunmaktadır. Örneğin; aile meclisinin yetki, görev ve sorumluluğu bakımından kamu vesayetindeki Sulh Hukuk Mahkemesi hakkındaki hükümler uygulanır ve onun üzerinde yine bir denetim makamı da bulunur. Bu hükümlerin varlığı sebebiyle özel vesayetin hâlâ kamusal bir görevi yerine getirdiği söylemek yanlış olmaz.¹⁰⁴

⁹⁸ Açıkgöz, 46.

⁹⁹ Akıntürk ve Ateş, 477.

¹⁰⁰ Öztan, *Aile Hukuku*, 753.

¹⁰¹ Balaban, 33.

¹⁰² Ertürk, 8; Saymen ve Elbir, 510; Dural vd., 414.

¹⁰³ Açıkgöz, 47.

¹⁰⁴ Açıkgöz, 47.

2.2. VESAYET ORGANLARI

Vesayet organları, vesayet yetkisini doğrudan doğruya kullanan kişilerle, bu kişilerin gerçekleştirdikleri işlemlere katılan ve denetimini sağlayan makamlardır.¹⁰⁵ Vesayet organları, vesayet altına alınmış kişi ile adeta bütünleşmekte ve onun güçsüz yönlerini güçlendirmek suretiyle koruyarak şahsını gözeterek malvarlığını usulüne uygun olarak idare etmektedir. En önemli amacı vesayet altındaki kişinin hukuki çıkarlarını gözeterek şahsını korumaktır.¹⁰⁶

Vesayet hukukuna hâkim olan temel ilkelerden biri organ belirginliği ilkesidir.¹⁰⁷ Bu ilke gereğince vesayet yetkisini kullanacak olan kişi ve kurumlar kanunda sınırlı sayıda belirtilmiştir ve bu belirtilen organların dışına çıkılması mümkün değildir. Bu organlar, TMK md. 396'da da belirtildiği üzere; vesayet daireleri, vasi ve kayyımlardır.¹⁰⁸

2.2.1. Vesayet Daireleri

Vesayet daireleri kamu vesayetinin resmi organlarıdır ve vesayet makamı (sulh hukuk mahkemesi) ile denetim makamından (asliye hukuk mahkemesi) ibarettir.¹⁰⁹

2.2.1.1. Sulh Hukuk Mahkemesi (Vesayet Makamı)

TMK md.397'de de belirtildiği üzere; vesayet makamı, sulh hukuk mahkemesidir. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu¹¹⁰ md. 7/7'ye göre ise bu görev Çocuk Mahkemesine verilmiştir.¹¹¹ Sulh hukuk mahkemesinin en önemli görevi TMK md. 413 gereği kısıtlılık kararı vermek ve vasi atamaktır. Ayrıca bu kararı verecek tek yetkili makamdır.¹¹²

Vesayet makamının TMK md. 420 hükmü gereği bir başka görevi ise vesayet işleri zorunlu kıldığı takdirde, vasinin atanmasından önce de re'sen gerekli önlemleri almaktır.

¹⁰⁵ Açıkgöz, 48; Öztan, 1263.

¹⁰⁶ Taşkın, 106.

¹⁰⁷ Gürsoy ve Yıldız, 16.

¹⁰⁸ *Bahsi geçen hükümde vesayet organları arasında yasal danışman sayılmamıştır.*

¹⁰⁹ Akıntürk ve Ateş, 473; İnceel, 99.

¹¹⁰ Çocuk Koruma Kanunu, (2005), T.C. Resmi Gazete, 25876, 3 Temmuz 2005.

¹¹¹ İlyaz, 15.

¹¹² Taşkın, 25. *Harçlar Kanunu'nun 13. maddesinin b bendi gereğince; vasi tayini ve azli, hâkimin reddi talebinin kabulü ve hâkimin istinkafına ait kararlar harçtan muaftır.*

Özellikle kısıtlanması istenen kişinin fiil ehliyetini geçici olarak kaldırabilir ve ona bir temsilci atayabilir. Bu zorunluluk hâli başlangıçta olabilir veya sonradan da ortaya çıkmış olabilir. Fakat bu sayılan önlemler sınırlı sayıda değildir. İşin niteliği gereği¹¹³; vesayet altına alınmış kişiye ait bir taşınırın muhafaza altına alınması, tapu işlemlerinin durdurulması, yine vesayet altına alınmış kişinin gerekli hâllerde bir tedavi veya barınma merkezine yatırılmasının sağlanması, vesayet altındaki kişinin bir ticari işletmesi varsa bu işletmenin devamının sağlanması, vesayet altındaki kişinin hak kaybının oluşması ihtimaline karşın varsa süreye bağlı bir hakkın kullanılmasının sağlanması veya gerekliyse geçici olarak bir tedavi merkezine yatırılmasının sağlanması şeklinde çoğaltılabilir.¹¹⁴

Sulh hukuk mahkemesinin bir diğer görevi ise kayyım atamasını gerçekleştirmektir. TMK md.426 gereği vesayet makamı, aşağıda yazılı olan veya kanunda gösterilen diğer hâllerde, ilgisinin isteği üzerine veya re'sen temsil kayyımı atar. Bu hâller; ergin bir kişinin hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri bir sebeple ivedi bir işini kendisi göremeyecek veya bir temsilci atayamayacak durumda olması yahut bir işte yasal temsilcinin menfaati ile temsil ettiği küçüğün veya kısıtlının menfaatinin çatışıyor olması yahut yasal temsilcinin görevini yerine getirmesine engel bir durumun söz konusu olmasıdır.

TMK md. 427 gereği ise vesayet makamı, yönetimi kimseye ait olmayan mallar için gereken önlemleri alır ve bir yönetim kayyımı atar. Yönetim kayyımının atanacağı hâller kanunda şu şekilde sıralanmıştır; bir kimse uzun süreden beri bulunamıyorsa ve oturduğu yer de bilinmiyorsa yahut vesayet altına alınması için yeterli bir sebep bulunmamakla beraber, bir kişi malvarlığını kendi başına yönetmek veya bunun için temsilci atamak gücünden yoksunsa yahut bir terekede mirasçılık hakları henüz belli değilse veya ceninin menfaatleri gerekli kılsa yahut bir tüzel kişi gerekli organlardan yoksun kalmış ve yönetimi başka yoldan sağlanamamışsa yahut bir hayır işi veya genel yarar amacı güden başka bir iş için hâltan toplanan para ve sair yardımı yönetme veya harcama yolu sağlanamamışsa.

¹¹³ Nejat Aday, "Vesayet Hukukunda Geçici Hukuki Korumalar ve Vesayet Tedbir Şerhi Uygulaması", *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 77 (2), 2019, 813–846, 816.

¹¹⁴ Gürsoy ve Yıldız, 76.

Vesayet makamının bir başka görevi ise koruma maksadıyla kişinin özgürlüğünü kısıtlamaktır. TMK md.432–437 arasında düzenlenmiş olan koruma maksadıyla kişinin özgürlüğünün kısıtlanması hâli; akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, ağır tehlike arz eden bulaşıcı hastalık veya serserilik sebeplerinden biri dolayısıyla toplum için tehlike oluşturan ve kişisel korunması başka türlü sağlanamayan erginler için düzenlenmiştir.¹¹⁵

TMK md.433'e göre, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması hâlinde, yerleştirmeye veya alıkoymaya karar verme yetkisi, ilgilinin yerleşim yeri veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bulunduğu yer vesayet makamına yani Sulh Hukuk Mahkemesine aittir. Yerleştirme veya alıkoymaya karar veren vesayet makamı, kurumdan çıkarmaya da yetkilidir.¹¹⁶

Vesayet makamının bir diğer görevi, TMK md.462 gereğince vasinin yapacağı bazı işlemlere izin vermektir.¹¹⁷ Kanunda sayılan bu işlemler şu şekildedir: Taşınmazların alımı, satımı, rehnedilmesi ve bunlar üzerinde başka bir aynî hak kurulması (ki kısıtlıya ait gayrimenkulün satışına izin, gayrimenkulün bulunduğu yer değil kısıtlının yerleşim yeri vesayet makamından istenir¹¹⁸); olağan yönetim ve işletme ihtiyaçları dışında kalan taşınır veya diğer hak ve değerlerin alımı, satımı, devri ve rehnedilmesi; olağan yönetim sınırlarını aşan yapı işleri; ödünç verme ve alma; kambiyo taahhüdü altına girme¹¹⁹ bir yıl veya daha uzun süreli ürün ve üç yıl veya daha uzun

¹¹⁵ Asu Gözüm, *Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale 2011, 2.

¹¹⁶ "...Vesayet altına alınan ölmüş olmakla, vesayet sona ermiştir. Vesayeti hitam bulan vasi, idaresine ait raporu ve hesabı katiyi Sulh Hâkimine tevdi ve malları vesayet altındaki kimsenin veya mirasçılarının emrine amade bulundurmaya mecburdur (TMK. md.433). Sulh hâkimi de bunları sağlamakla yükümlüdür. Bu çerçevede işlem yapılmak gerekirken mahcurun alacak ve borç ilişkilerinin incelenmesine ve tasfiyesine yönelik karar almak usul ve yasaya aykırıdır..." Yarg. 2. HD T. 13.10.1993, E. 1993/8403, K.1993/9196, (Ertürk, 100-101).

¹¹⁷ "...Dosyadaki bilgi ve belgelerden; davacının kısıtlılık altında olduğu ve eşinin vasi olarak tayin edildiği anlaşılmışna rağmen, davacı bizzat vekalet vermek suretiyle kendisini vekille temsil ettirerek dava açmıştır. Mahkemece yapılacak iş, HMK md.114-115'e göre vasiye davaya icazet verip vermediği, davayı takip edip etmeyeceği, davayı takip için TMK md. 462 gereğince izin alıp almayacağı konularında tebligat yapılarak söz konusu eksiklikler giderildikten sonra sonucuna göre karar verilmesi gerekirken dava şartının yokluğundan bahsedilerek davanın reddine karar verilmesi doğru olmamış ve kararın bu yönden bozulması gerekmiştir..." Yarg. 4. H.D., T. 05.03.2015, E. 2014/17583, K. 2015/2600, (<https://www.lexpera.com.tr>).

¹¹⁸ Yarg. 2. H.D., T. 17.06.1999, E. 5078, K. 6917 (Özügür, 767).

¹¹⁹ Yarg. 12. H.D., T. 25.03.2003, E. 2003/3812, K. 2003/6347 (Gürsoy ve Yıldız, 602); "...Akıl hastası kişinin tanzim ettiği kambiyo senedinin geçerli olmadığına, vesayet altında bulunan kişi adına kambiyo senedi tanziminin vesayet makamının iznine bağlı olduğuna..." Yarg. 19. H.D., T. 27.09.2002, E. 2001/7676, K. 2002/6134 (Gürsoy ve Yıldız, 613).

sürelî taşınmaz kirası sözleşmeleri yapılması; vesayet altındaki kişinin bir sanat veya meslekle uğraşması; acele hâllerde vasinin geçici önlemler alma yetkisi saklı kalmak üzere¹²⁰, dava açma¹²¹, sulh olma¹²², tahkim ve konkordato yapılması; vasinin temyizden vazgeçmesi¹²³; mal rejimi sözleşmeleri, mirasın paylaşılması ve miras payının devri sözleşmeleri yapılması; borç ödemeden aciz beyanının yapılması; vesayet altındaki kişi hakkında hayat sigortası yapılması; çıraklık sözleşmesi yapılması; vesayet altındaki kişinin bir eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirilmesi ve vesayet altındaki kişinin yerleşim yerinin değiştirilmesi.¹²⁴

¹²⁰"...TMK md. 462 uyarınca vasinin 'acele hâllerde' geçici önlemler almaya yetkisi bulunmaktadır. Buna göre vasinin vesayet altındaki kısıtlının yeme-içme, giyinme ve barınma gibi zorunlu ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yükümlüler aleyhine tedbir mahiyetinde dava açabilmesi için vesayet makamından izin alması zorunlu değildir. Ancak bu şekilde açılmış bir davada yargılamanın sürdürülmesi ve nihai karar verilebilmesi için vasinin, görülmekte olan dava için vesayet makamından izin alması şarttır. (TMK md. 462/8) Somut olayda da vasi vesayet makamından izin almadan tedbir nafakası istemli bu davayı açtığına göre mahkemece, dava ve usul ekonomisi ilkesi gözetilerek vasinin izin alması için yeterli süre verilip bekletici mesele yapılmalı. Vesayet makamınca izin verilmesi hâlinde yargılamaya devamla nihai karar verilmeli aksi takdirde sıfat yokluğundan istem reddedilmelidir..." Yarg. 3. H.D., T. 30.11.2004, E. 2004/13644, K. 2004/13297(Gürsoy ve Yıldız, 597).

¹²¹"...Vasi açacağı her dava için vesayet makamından ayrı ayrı husumete izin almalıdır..." Yarg. 2. H.D., T.04.02.1999, E. 198, K. 618 (Özügür, 767); "...Vasi husumete izin kararı alıp ibraz etmedikçe açtığı davaya devamla hüküm kurulmaz..."Yarg. 2. H.D., T. 26.01.1999, E. 14049, K.139 (Özügür, 767); "...Dava ve taraf ehliyeti kamu düzenine ilişkin olup mahkemelerce re'sen göz önünde tutulur. Davacının ...Sulh Hukuk Mahkemesi ...sayılı ilamı ile vesayet altına alındığı ve davanın da vesayet altındaki kişi adına vasi tarafından verilen vekaletnameyle açıldığı anlaşılmaktadır. Öte yandan da vesayet altındaki kişi adına vasinin dava açabilmesi için TMK'nin 462/8 maddesi gereğince vesayet makamından izin almak zorundadır. Dosya içerisinde vesayet makamının dava açılmasına izin verildiğine ilişkin karar mevcut değildir. Vesayet makamından dava açmaya izin alınmadan yargılamanın sürdürülerek sonuçlandırılması usul ve yasaya aykırıdır..."Yarg. 21. H.D., T. 20.04.2004, E. 2004/2590, K. 2004/3978 (Gürsoy ve Yıldız, 598).

¹²²"...TMK'nın 405/8 maddesinde, husumetin dışında sulh için de izin alınması gerektiği açıklanmıştır. Böyle bir iznin bulunduğu iddia ve kanıtlanmadığına göre iznin yokluğu sebebiyle sulhnamenin iptali yerine yazılı gerekçeyle istemin reddine karar verilmesi doğru olmamış, hükmün bu nedenle bozulması gerekmiştir..." Yarg. 15. H.D., T. 18.12.1997, E. 1997/5339, K. 1997/5460 (Gürsoy ve Yıldız, 609).

¹²³ Yarg. 2. H.D., T. 22.12.1945, E. 1881, K. 670 (Özügür, 768).

¹²⁴"...TMK'nın 411. maddesine göre, 'Vesayet işlerinde yetki, küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir.' Aynı Kanunun 19/1. maddesi uyarınca 'Yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir.' TMK md.412'de ise 'Vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişi yerleşim yerini değiştiremez. Yerleşim yerinin değişmesi hâlinde yetki, yeni vesayet dairelerine geçer. Bu takdirde kısıtlama yeni yerleşim yerinde ilân olunur.' hükmü yer almaktadır. Kısıtlının vesayet altına alındığı, vesayetin İzmir 11. Sulh Hukuk Mahkemesince takip edildiği, kısıtlı ya da vasinin yerleşim yeri değişikliğine izin talebi olmadan İzmir 11. Sulh Hukuk Mahkemesince kısıtlının yerleşim yeri değişikliğine izin verilmesine ve dosyanın Ordu Nöbetçi Sulh Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verildiği anlaşılmakla vesayet dosyasının takibinde ve kısıtlının talebi ile ilgili karar vermekte İzmir 11. Sulh Hukuk Mahkemesi yetkilidir..." Yarg. 20. H.D., T. 13.02.2020, E. 2019/6310, K. 2020/723 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>); Yarg. 20. H.D., T. 17.10.2019, E. 2019/3847, K. 2019/6008, (<https://www.lexpera.com.tr>); "...TMK md. 411'e göre; vesayet işlerinde yetki, küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet dairelerine aittir. Aynı Kanunun 19/1. maddesi uyarınca, yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir. Yine aynı Kanunun 22. maddesi uyarınca, bir öğretim kurumuna devam etmek için bir yerde bulunma ya da eğitim, sağlık, bakım veya ceza kurumuna konulma, yeni yerleşim yeri edinme sonucunu doğurmaz. Her

Vesayet altındaki kişinin şirkete ortak olması ve ortaya mühim bir sermaye koyması vesayet makamının iznine ve denetim makamının da onamına bağlıdır. Ancak bu işlemin geçerliliği için denetim makamının sonradan icazet vermesi de mümkündür.¹²⁵

Vasi, davadan feragat edebilmek için de ayrıca vesayet makamından izin almak zorundadır.¹²⁶ Vesayet altındaki kişinin davadan feragati, iradi olmadığından hukuki sonuç doğurmaz.¹²⁷

TMK md. 464 hükmü gereği vesayet makamı, vasinin belli dönemlerde vereceği rapor ve hesapları inceler, kabul ya da reddeder. Gerekli gördüğü hâllerde ise bunların tamamlanması veya düzeltilmesini ister ya da vesayet altındaki kişinin menfaatini korumak için uygun önlemleri alır. Hâkim gerekli incelemeyi kendi yapabileceği gibi lüzum görürse bilirkişi marifetinden de faydalanabilir.¹²⁸

Şikâyet ve itiraz başlıklı TMK md. 461'e göre, ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi ve her ilgili, vasinin eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına şikâyetle bulunabilir. Vesayet makamının verdiği kararlara karşı tebliğ edildiği günden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edilebilir. Bu süre hak düşürücü niteliktedir.¹²⁹

ne kadar TMK'nin 22. maddesinde bakım kurumuna konulmanın yeni yerleşim yeri edinme sonucunu doğurmayacağı düzenlenmişse de; dosya kapsamından % 90 oranında engelli olan kısıtlı adayı ile ilgilenen kimsenin olmadığı, kısıtlı adayının 2017 yılından itibaren farklı bakımevlerinde kaldığı, kısıtlı adayının hâlen ...adresinde bulunan Engelli Bakım Merkezinde kaldığı, kısıtlı adayının bakım ve gözetiminin sürekli olarak bakımevinde gerçekleştirildiği ve dolayısıyla bakımevinde sürekli yerleşmek amacıyla bulunduğu anlaşıldığından Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından verilmiş bir yetkisizlik kararı yoksa da Sulh Hukuk,... 2. Sulh Hukuk ve Mardin Sulh Hukuk Mahkemelerinin verdikleri yetkisizlik kararları ile davadan el çektikleri ve işin görülmesinin sürüncemede bırakılmaması ve Yargıtayca yargı yeri belirlenmesi gerektiği anlaşılmakla uyumsuzluğun Nöbetçi Sulh Hukuk Mahkemesi'nde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir..." Yarg. 20. H.D., T. 17.10.2019, E. 2019/4525, K. 2019/6026, (<https://www.lexpera.com.tr>).

¹²⁵ Yarg. 11. H.D., T. 22.03.2001, E. 2000/10980, K. 2001/2259 (Gürsoy ve Yıldız, 599).

¹²⁶ Yarg. 2. H.D., T. 08.10.1999, E. 7814, K. 10356 (Özügür, 767).

¹²⁷ Yarg. 2. H.D., T. 22.11.1999, E. 10741, K. 12660 (Özügür, 767).

¹²⁸ Taşkın, 77.

¹²⁹ Bu husustaki bir Yargıtay kararına göre: "...TMK'nin 422. maddesi gereğince vasinin sıfatına karşı yapılan itirazları veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini inceleme görevi öncelikle vesayet makamına, onun kabul etmemesi hâlinde denetim makamına aittir..." Yarg. 2. H.D., T. 03.10.2005, E.2005/11179, K. 2005/17499 (Gürsoy ve Yıldız, 180).

TMK md. 472/1-2 gereğince diğer kısıtlılar üzerindeki vesayet, yetkili vesayet makamının kararıyla sona erer. Vesayeti gerektiren sebebin ortadan kalkması üzerine vesayet makamı vesayetin sona ermesine karar verir.¹³⁰

2.2.1.2. Asliye Hukuk Mahkemesi (Denetim Makamı)

TMK 397'de de belirtildiği üzere; Asliye Hukuk Mahkemesi, denetim makamıdır.¹³¹ TMK md. 399 hükmü gereği özel vesayete izin vermek ile yetkilendirilmiş mercii denetim makamıdır. Hükme göre özel vesayet, vesayet altına alınan kişinin fiil ehliyetine sahip iki yakın hısımının veya bir hısımları ile eşinin istemi üzerine denetim makamı tarafından kurulur. TMK md. 402 hükmüne göre aile meclisi, görevini yapmadığı veya vesayet altındaki kişinin menfaati gerektirdiği takdirde, denetim makamı her zaman aile meclisini değiştirebileceği gibi özel vesayeti de sona erdirebilir. Dolayısıyla hem özel vesayetin kurulması hem de sona erdirilmesi denetim makamının yetkisi altındadır.

Denetim makamının bir diğer görevi ise vesayet makamının kararlarına karşı yapılan itirazları değerlendirmektir.¹³² TMK md. 422/3 hükmü gereğince vesayet makamı, vasilikten kaçınma veya itiraz sebebini yerinde görürse yeni bir vasi atar; yerinde görmediği takdirde, bu konudaki görüşü ile birlikte gerekli kararı vermek üzere durumu denetim makamına bildirir¹³³ veya TMK md. 435/1 hükmü gereği kısıtlı bir kişi vesayet makamı kararıyla ihtiyaç duyulduğu takdirde bir kuruma yerleştirilebilir. Bu kişi kuruma yerleştirildiği takdirde, kuruma yerleştirilen kişi veya yakınları, verilen karara karşı kendilerine bildirilmesinden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilirler. Bu hak, kurumdan çıkarılma isteminin reddi hâlinde de kullanılabilir.

¹³⁰ "...Akıl sağlığı ve akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlamaya ancak resmi sağlık kurulu raporu üzerine karar verileceğini, Dereli Devlet Hastanesince verilen rapor buna uygun olmadığından, kısıtlılık kararının kaldırılmasına ilişkindir. Bu konuda görev vesayet makamına aittir. Kısıtlı ve ilgililerden her biri vesayetin kaldırılması isteminde bulunabilir..." Yarg. 2. H.D., T. 03.10.2005, E. 2005/15196, K. 2005/17846 (Gürsoy ve Yıldız, 303).

¹³¹ Ertürk, 10.

¹³² "...Vesayet makamının TMK'nin 462. maddesine ilişkin kararları, itirazı kabil kararlardan olup bu kararlar aleyhinde asliye hukuk mahkemesine itirazda bulunabilir..." Yarg. 2. H.D., T. 07.12.1998, E. 11750, K. 13201 (Özügür, 768).

¹³³ "...Miras ortaklığı temsilcisi (TMK md. 640) özel kayyum niteliğindedir. TMK md. 431 gereği vasi tayininde usul, kayyum için de uygulanır. TMK md. 422 gereğince vasiinin sıfatına karşı yapılan itirazları veya vasiinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini inceleme göreviyle ilgili yasal hükümlerin temsiliye yapılan itirazın veya kaçınma sebeplerinin incelenmesinde de gözetilmesi zorunludur. Vesayet makamının itirazı reddetmesi hâlinde itirazı denetim makamının incelemesi gerekir..." Yarg. 2. H.D., T. 09.02.2009, E. 2008/18027, K. 2009/1647 (Gürsoy ve Yıldız, 310).

Bir başka ilgili hüküm ise TMK md. 488'dir. Bu hükme göre ise vasilik görevinin vesayet makamı kararı ile sona erdirilmesi hâlinde, verilen karara karşı ilgililer, tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilirler. Denetim makamı, gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin karara bağlar.

Denetim makamı gerekli durumlarda, kısıtlının gayrimenkulünün pazarlıkla satışına izin verme yetkisine sahiptir. TMK md. 444'e göre vasinin görevleri arasında yer alan taşınmazların satışı, vesayet makamının talimatı uyarınca ve ancak vesayet altındaki kişinin menfaati gerekli kıldığı hâllerde mümkündür. Menfaatin gerektirip gerektirmediğine karar verecek olan kişi vesayet makamı hâkimidir. Menfaatin gerektirmesi hâllerine örnek olarak; taşınmazın değerinde ani bir düşüşün yaşanacak olması veya taşınmaz satılmazsa vesayet altındaki kişinin malvarlığında önemli ölçüde azalmanın meydana gelecek olması verilebilir. Satış, vesayet makamının bu iş için görevlendireceği bir kişi tarafından vasi de hazır olduğu hâlde açık artırmayla yapılır ve ihâle vesayet makamının onamasıyla tamam olur; onamaya ilişkin kararın ihâle gününden başlayarak on gün içinde verilmesi gerekir. Ancak denetim makamı, istisnâî olarak özel durumları, taşınmazın niteliğini veya değerinin azlığını göz önüne alarak pazarlıkla satışa da karar verebilir.

EMK'de "*gecikmeksizin*" şeklinde ifade edilen onamaya ilişkin kararın verilme süresi 4721 sayılı TMK ile on günlük süreye bağlanmıştır. Bu yeniliğin sebebi işin belirli bir süreyle sınırlandırılmasını sağlayarak işe çabukluk getirmektir. Ayrıca satışın, vesayet makamının bu iş için görevlendireceği bir kişi tarafından gerçekleştirilmesi hükmü de yeni kanunla birlikte gelmiştir. Böylece taşınmaz satışının vesayet makamı denetiminde gerçekleştirilmesi yoluyla vasinin herhangi bir keyfi hareketinin önüne geçmek istenmiş ve vesayet altındaki kişinin menfaatinin korumak adına yeniliğe gidilmiştir.¹³⁴

TMK md. 462'de taşınmazların alım satımına vesayet makamının izninin olması gerektiği, TMK md. 444/III'de ise denetim makamının istisnâî olarak özel durumları, taşınmazın niteliğini veya değerinin azlığını göz önüne alarak pazarlıkla satışa da karar verebileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla taşınmazın niteliğine göre pazarlıkla satışın

¹³⁴ Hasan Özkan, *Açıklamalı - İctihatlı Sulh Hukuk Davaları ve Tatbiki*, (7. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2002, 211.

gerçekleştirilmesi talebi söz konusu ise bunu inceleyip karar vermekle yetkili makam vesayet değil denetim makamıdır.¹³⁵

TMK md. 463 gereği vasi tarafından yapılacak bazı hukuki işlemlere izin vermekle görevli makam da denetim makamıdır. Örneğin; vesayet altındaki kişinin evlât edinmesi ve evlât edinilmesi hususunda TMK md. 462/VII'e göre dava açması için vesayet makamının izni gerekir. TMK md. 463/I-1'e göre ise vesayet altındaki kişinin evlat edinmesi veya evlat edinilmesi hâlinde, vesayet makamının izninden sonra denetim makamı da izin vermelidir.¹³⁶

Vesayet altındaki kişinin vatandaşlığa girmesi veya çıkması, vesayet altındaki bir kişi adına bir işletmenin devralınması veya tasfiyesi, vesayet altındaki kişinin kişisel sorumluluğunu gerektirecek bir ortaklığa girilmesi veya bu kişinin önemli bir sermaye ile bir şirkete ortak olması, vesayet altındaki kişinin başkası lehine ömür boyu aylık veya gelir bağlama veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi düzenlemesi, bu kişinin bir mirası kabul veya reddedebilmesi, miras sözleşmesi yapabilmesi ile ilgili izin verecek olan makam da denetim makamıdır.

Küçüğün mahkeme kararıyla ergin kılınması ve vesayet altındaki kişi ile vasi arasında sözleşme yapılması hâllerinde de denetim makamının izni gerekmektedir.¹³⁷

2.2.2. Vasi

Vasi, kişisel ve akçalı yararlarını koruyacak durumda olmayıp da velayet altında da olmayan küçükler ile ergin olmalarına rağmen menfaatlerini gözetebilme yeterliliğine sahip olmadığı için kısıtlanarak vesayet altına alınmış kişilerin; kişiliği ve malvarlığı ile ilgili tüm hak ve menfaatlerini korumanın yanı sıra, kişiliğine önem göstermek, hukuki işlemlerde onu temsil etmek ve bunları yaparken vesayet makamının emir ve talimatlarına uymak zorunda olan ve vesayet makamı tarafından belirli bir süre için atanan ve kanunun aradığı yeterliliğe sahip olan kimsedir.¹³⁸ Vasi için vesayet

¹³⁵ Yarg. 2. H.D., T. 21.03.2005, E. 2005/1444, K. 2005/4275 (Gürsoy ve Yıldız, 621).

¹³⁶ Yarg. 2. H.D., T. 03.10.2005, E. 2005/11899, K. 2005/14798, (Gürsoy ve Yıldız, 615).

¹³⁷ "...Vesayet altındaki kişiyi de ilgilendiren istisna sözleşmesi ferağ verme edimini kapsamaz. Bu konuda da ayrıca denetim makamının onamı gerekir..." Yarg. 2. H.D., T. 06.11.200, E. 11717, K. 13551, (Özügür, 767).

¹³⁸ Gürsoy ve Yıldız, 19; Gençcan, 181; Em, 22.

teşkilatı içerisinde birinci derecede koruma görevini yerine getiren ve asıl vesayet işlerini gören organdır demek yanlış olmaz.¹³⁹

Vasilik; yetenek, bilgi ve özveri isteyen oldukça önemli bir iştir. Dolayısıyla vasilik görevini gerektiği gibi yapabileceğine mahkemece kanaat getirilen kimseler, vesayet altına alınacak kişiyle aralarında kan bağı mevcut olmasa dahi yüklenen bu görevi kabul yükümlülüğü altındadır.¹⁴⁰

Türk hukukunda kural, bir kişinin vasilik görevini tek başına yerine getirmesidir.¹⁴¹ Ancak TMK md.413/II gereğince bir kişiye birden fazla vasi atanması mümkündür fakat bunun için zorunluluk hâli aranmaktadır.¹⁴² Bu zorunluluk hâlinin mevcudiyetinin takdiri vesayet makamına aittir.¹⁴³ Bu zorunluluk hâllerine örnek olarak; vesayet altındaki kişinin malvarlığının büyüklüğü veya vesayet altındaki kimsenin korunması için yakın akrabası vasiliğe daha uygun görülürken malvarlığının yönetimi ve korunması için uzman bir kişinin vasiliğe daha elverişli görülmesi verilebilir.¹⁴⁴ İlâveten, aynı maddenin III. fıkrası gereği, birden çok kimsenin vasi olarak atanabilmesi için vasi olarak atanacak kimselerin tamamının rızası aranmaktadır. Aksi takdirde birden çok vasi atanması mümkün olmaz. Şunu da belirtmek gerekir ki TBK md.395 gereği, birden fazla kişinin vasiliği söz konusu ise vasilerin, vesayet altındaki kişiye karşı sorumlulukları eğer görev alanları münhasıran birbirinden ayrılmamış ise müteselsildir.¹⁴⁵

Yasal temsilci atama türleri, yetkileri en geniş ve katı olandan en esnek ve yumuşak olanlara doğru sıralandığında; ilk sırada vesayet altına alma yani vasi atama yer alırken bu tedbiri daha hafif bir müdahâle türü olan kişiye yasal danışman atanması

¹³⁹ Taşkın, 8;Öztan, 625.

¹⁴⁰ Taşkın,106.

¹⁴¹ Dural vd., 423.

¹⁴² "...Vesayet makamı, vesayet işlerini görmek için ergin bir kişiyi vasi olarak tayin eder. Ehil olmak yahut ergin olmak vasi olmak için tek başına yeterli değildir. Vesayet makamı ayrıca vasi tayin edeceği kişinin şahsi kabiliyetini, becerilerini, ahlaki yapısını ve yaşam biçimini de dikkate almak zorundadır. Kural olarak bir kişi vasi olarak tayin edilir. Ancak işlerin durumu, malların başka yerlerde olması veya özel sebepler dikkate alınarak her biri ayrı işleri görmek veya birlikte bütün işleri yürütmek için birden çok kişi de vasi olarak atanabilir. Ancak rızaları bulunmadıkça birden çok kimse vesayeti birlikte yürütmekle görevlendirilemez. (TMK md. 413) Mahkemece Necla ve Ali'nin babaları Paris'e birlikte vasi atanmış ise de bu kişilerin rızaları alınmadığı gibi birden çok vasi atanmasının sebebi de karar yerinde gösterilmemiştir. Açıklanan husus üzerinde durulmaması usul ve yasaya aykırıdır..."Yarg. 2. H.D., T. 02.03.2006, E. 2005/17985, K. 2006/2658, (Gürsoy ve Yıldız, 386-387).

¹⁴³ Gürsoy ve Yıldız, 20.

¹⁴⁴ Dural vd., 423.

¹⁴⁵ Dural vd, 424; Zevkliler vd., 368.

takip eder. Son sırada ise kayyım atanması yer almaktadır.¹⁴⁶ Zira vesayet altına alma doğrudan hem fiil ehliyetine hem kişi varlığı haklarının kullanımına hem de malvarlığı haklarının kullanımına etki eden hukuki bir işlemken yasal danışman atanan kimsenin sadece fiil ehliyeti ve/veya malvarlığı haklarının kullanımı kısıtlanmaktadır. Kişi varlığı haklarının kullanımı olduğu gibi kendi iradesi altında devam eder.¹⁴⁷ Bu durum bir başka şekilde şöyle ifade edilebilir; bir kimsenin sadece mamelekinin yönetilmesinin gerekli olduğu durumda yasal danışmanlık, belirli bir veya birkaç işi hakkında desteğe ve yönlendirilmeye muhtaç durumda olması hâlinde kendisine verilen talimatlara aynen uymak suretiyle kayyımlık ve tüm bu ihtiyaçlarla birlikte kişisel açıdan korunmasının söz konusu olduğu durumlarda ise vasi atanması söz konusu olur.

Orantılılık ilkesi gereğince aynı ihtiyacın daha hafif bir yasal koruma usulüyle giderilebileceği hâllerde, mesela; vasi atama yerine yasal danışmanlık vasıtasıyla da sağlanabileceği hâllerde vasi atanması yoluna değil yasal danışman atanması yoluna gidilmelidir.¹⁴⁸ Diğer bir deyişle *"orantılılık ilkesi, vesayet hukuku kaynaklı kişinin korunmasına yönelik müdahâlenin, bu müdahâleden elde edilmesi beklenen amacı aşmaması, onunla orantılı olması ve koruma ihtiyacının giderilebilmesi için kişiye en elverişli tedbirin kullanılması anlamına gelir."*¹⁴⁹

Türk hukukunda, kişilerin vesayet altına alınması için öncelikle mahkeme tarafından hacir yani kısıtlılık kararı alınmalıdır ya da ana babanın velâyeti kaldırılmış, ana baba ölmüş veya haklarında gaiplik kararı verilmiş olması gereklidir.¹⁵⁰ Bu

¹⁴⁶ Açıkgöz, 38; Dural vd., 425.

¹⁴⁷ Yarg. 2. H.D., T. 29.3.1983, E.1983/978, K.1983/2735, (Koç, 108).

¹⁴⁸ Gençcan, 107; Örnek Yargıtay kararları için bkz: "...Toplanan delillerle TMK md.406'da belirtilen koşulların oluşmamış olmasına rağmen İskenderun Devlet Hastanesi Sağlık Kurulunun 18.9.2001 tarihli raporu ile Şenay Akpınar'a yasal danışman atanması gerektiği bildirilmiştir. Davalıya yasal danışman atanacak yerde (TMK md.429) yazılı şekilde vasi atanması bozmayı gerektirmiştir." Yarg. 2. H.D., T. 06.03.2003, E. 1774, K. 3048; "... Dava, TMK md.405'te yer alan sebebe dayalı vasi atanması isteğine ilişkin olup, boşanma davasına bakan Üsküdar 4. Asliye Hukuk Mahkemesinin bildirimi (TMK. m.404/2 ve HUMK. m. 42/1) üzerine vesayet makamının önüne getirilmiştir. Kısıtlanmayı gerektirir bir durum olmadığı raporla sabittir. Haydarpaşa Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Sağlık Kurulunun 3.9.2004 tarihli 10274 sayılı raporunda; ilgiliye yasal danışman (TMK. m. 429) atanmasının uygun görüldüğü bildirilmiş olmasına rağmen, yazılı şekilde karar tesisi usul ve yasaya aykırıdır." Yarg. 2. H.D., T. 27.09.2005, E. 10663, K. 12914; "... Kabule göre de; istek temsil kayımlığına yönelik olduğu hâlde talep aşılarak yönetim kayımlığına da hükmedilmesi ve kayyım atanan şahıslar yönünden hiçbir araştırma yapılmadan eksik incelememeye karar verilmesi de doğru değildir." Yarg. 2. H.D., T. 01.04.2002, E. 3921, K. 4546 (Gençcan 107-108).

¹⁴⁹ Açıkgöz, 39; Gençcan ise bu ilkeyi eserinde, vesayet hukuku alanında alınacak önlem ve kararlarda, kullanılan araç ile erişilmek istenen amaç arasında orantısızlığın giderilmesi yani denklik oluşturması açısından vurgulamış ve bu ilkeyi "denklik ilkesi" şeklinde adlandırmıştır. Bkz. Gençcan, 106.

¹⁵⁰ Elçin, 295; Tekinalp ve Uyanık, 196.

durumlarda TMK md. 404 vd. uyarınca yetkili mahkeme re'sen veya nüfus veya diğer idare memurlarının bildirimini veya ilgilerin talebi üzerine vasi tayin eder. Ayrıca kısıtlılık kararı veren makam vasiyi de tayin eder.¹⁵¹

Vasi ataması TMK md. 419/I gereğince gecikmeksizin yapılmalıdır. Bu hüküm 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun¹⁵² sürat ilkesinin diğer bir adıyla usul ekonomisi bir sonucu olarak ortaya çıkmış bir hükümdür.¹⁵³ HMK md. 30'da "*Usul Ekonomisi İlkesi*" başlığı altında, "*Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür.*" ifadesiyle tanımlanan bu ilke 1982 Anayasası md. 141/4'te de yalnızca özel hukuk değil tüm yargılama kollarını bağlayıcı şekilde "*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.*" hükmüne yer verilmiştir. Görüldüğü gibi bu ilkenin ihlali, aynı zamanda Anayasanın ilgili hükmünün de ihlali anlamına gelmektedir.¹⁵⁴ Usul ekonomisi ilkesinin sürat ilkesiyle bağdaştığı esas nokta, makul ve mümkün olan en kısa sürede maddi gerçeğe ulaşma amacına erişmektir. Makul sürede yargılanma hakkı ile de yakın ilişki içerisinde olan sürat ilkesi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önündeki, adil yargılanma ihlali iddialarının azımsanamayacak miktarı, yargılamada makul sürenin aşımına ilişkindir.¹⁵⁵ Dolayısıyla vasi ataması gerçekleştirilirken gereksiz süre harcanması yahut diğer bir deyişle hukuki sürece hizmet etmeyen süre aşımının söz konusu olması hâli, hem Anayasa'ya hem de adil yargılanma hakkına aykırı sonuçlar doğurur.

TMK md.419/II gereğince "*Gerek duyulduğunda henüz ergin olmayanların da kısıtlanmasına karar verilebilir ancak bu kısıtlama kararı ergin olduktan sonra sonuç doğurur.*" Şunu da belirtmek gerekir ki, aynı maddenin son fıkrası gereğince kısıtlanan ergin çocuklar, kural olarak vesayet altına alınmayıp velâyet altında bırakılır. Ergin olan kimse vesayet altına alındığında anne ve babası bulunuyorsa ve şayet anne ve babası

¹⁵¹ Elçin, 295.

¹⁵² Hukuk Muhakemeleri Kanunu, (2011), T.C. Resmi Gazete, 27836, 4 Şubat 2011.

¹⁵³ Dural vd., 428; Ertürk, 74.

¹⁵⁴ Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Muhammet Özekes, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medeni Usul Hukuku Temel Bilgiler*, (5. Bası), Yetkin Yayınları, Ankara 2012, 171.

¹⁵⁵ Seçkin Toydemir, *Adil Yargılanma Hakkı Çerçevesinde Türk İdari Yargı Sistemi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Bilgi Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013, 141; Dilşat Yılmaz, "Usul Ekonomisi İlkesi Çerçevesinde Türk İdari Yargılama Usulünde Sözlülük İlkesine İlişkin Bazı Değerlendirmeler", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 267 XXIII (2), 2019, 267-320, 275.

vasi tayin edilmişse o kişi hakkında velayet hükümleri uygulanır ve vesayet ile ilgili özel hükümler uygulanamaz.¹⁵⁶

Vasi tayini her ne kadar sürat ilkesi gereği gecikmeksizin yapılması gereken işlerden olsa da pratikte vasi ataması; vasi atanmasını gerektirecek hâlin tespiti, vasi olarak atanacak kişi veya kişilerin belirlenmesi, bunların vasiliğe engel bir hâl içinde olup olmadığının araştırılması, evrak işlemleri vs. gibi bir süreç içerisinde gerçekleştiğinden biraz zaman alabilmektedir. İşte bu süreç içerisinde eğer TMK md. 420/I gereği bazı acele işlerin görülmesi gerekiyorsa hâkim, gerekli önlemleri alır.¹⁵⁷ Özellikle, gerekirse vesayet altına alınacak kişiyi hukuki işlemler yapmaktan geçici olarak men ederek ona bir temsilci, örneğin bir kayyım atar ve bu kararı ilan eder ya da gerektiği durumda hâkimin acil bir ameliyata izin vermesi¹⁵⁸ de bu önlemlerden biridir.

Burada asıl dikkat edilmesi gereken nokta, TMK md. 445-447 hükümleriyle vasiye yüklenen görevlerin, zorunluluk hâlinde sulh hukuk mahkemesinin vereceği geçici hukuki koruma önlemleri başlığında da söz konusu olacağıdır. Örneğin; vesayet makamı, küçüğün “bakımı ve eğitimi için gereken önlemleri” (TMK md. 445/I) gerektiği takdirde TMK md. 420 hükmü gereğince geçici hukuki koruma kararıyla alacaktır ya da TMK md. 447’de bahsi geçen “Vasi, kısıtlıyı korumak ve bütün kişisel işlerinde ona yardım etmekle yükümlüdür. Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde vasi, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına ilişkin hükümlere göre kısıtlı bir kuruma yerleştirebilir veya orada alıkoyabilir ve durumu derhâl vesayet makamına bildirir.” şeklindeki hükmünü geçici hukuki koruma kararında da uygulayabilir. Görüldüğü üzere kısıtlı veya kısıtlı adayının bakımı ve gözetimi için gerekli olan herhangi bir iş ya da işlemi (boşanması, ayrılığı, nafaka talebi, geçimi, bir sözleşmenin feshini ihbar etmesi gibi) zorunluysa bu aşamada da gerçekleştirilir.¹⁵⁹ Ancak bu noktada dahi kişinin özgürlüğünün TMK md. 420 hükmüne göre kısıtlanamayacağı, bunun için TMK md. 432’deki olguların gerçekleşmesinin şart olduğu ifade edilmelidir.¹⁶⁰

¹⁵⁶ Özüğür, 704.

¹⁵⁷ Özüğür, 705.

¹⁵⁸ Dural vd., 428-429.

¹⁵⁹ Aday, 817-818.

¹⁶⁰ Mustafa Alper Gümüş, "Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 2004, 189-228, 196. 437) (2005) I/2, *YÜHFD*, 189-228, 196.

Görevin verilmesi başlıklı TMK md. 425 gereğince vasiliğe atanma kararı kesinleştiği, yani kaçınma bildiriminde veya itirazda bulunulmadığı yahut bulunulmasına rağmen bu itirazın kabul edilmediği durumda atama kararı kesinleşir.¹⁶¹ Atama kararı kesinleşince vesayet makamı vasinin göreve başlaması için gerekli işlemleri yapar. Bu durumda vesayet makamı vasiye kararı tebliğ eder ve o andan itibaren vasi olarak atanan kişi, atama kararının kesinleşmesiyle birlikte “geçici” sıfatından arınmış olur ve buna bağlı olarak TMK md. 423’ün getirdiği sınırlamalardan kurtulur, yasanın vasiye tanıdığı yetkileri tam olarak kullanmaya ehil hâle gelir ve artık kendisinin vasilik görevinin sona ermesi ancak TMK md. 470 adındaki şartlara göre mümkündür.¹⁶²

TMK md. 421 gereği vesayet makamınca, atama kararı vasiye hemen tebliğ olunur. Bu tebligat işlemi tebligat yasasına uygun olarak yapılmalıdır.¹⁶³ Kısıtlamaya ve vasi atanmasına veya kısıtlanan velâyet altında bırakılmışsa buna ilişkin karar, kısıtlının yerleşim yerinde ve nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilân olunur.

2.2.2.1. Vasilikten Kaçınma ve İtiraz Hakkı

Vasilikten kaçınma ve itiraz hakkına ilişkin usul TMK md. 422’de gösterilmiştir. Şöyle ki: *"Vasiliğe atanan kişi, bu durumun kendisine tebliğinden başlayarak on gün içinde vasilikten kaçınma hakkını kullanabilir. İlgili olan herkes, vasinin atandığını öğrendiği günden başlayarak on gün içinde atamanın kanuna aykırı olduğunu ileri sürebilir. Vesayet makamı, vasilikten kaçınma veya itiraz sebebini yerinde görürse yeni bir vasi atar; yerinde görmediği takdirde, bu konudaki görüşü ile birlikte gerekli kararı vermek üzere durumu denetim makamına bildirir."*. Gerek vasilikten kaçınma gerekse itiraz için konulmuş olan 10 günlük süre hak düşürücü niteliktedir. Dolayısıyla bu sürelerin geçmesinden sonra artık kaçınma veya itiraz haklarını kullanmak mümkün olmaz.¹⁶⁴

Hükümde “ilgili herkes” kavramına, vasi atama kararı en çok onu ilgilendirdiğinden kendisine vasi atanan kişi, vasi olarak atanan kişi ve uzak ya da yakın

¹⁶¹ Akıntürk ve Ateş, 510.

¹⁶² Dural vd., 430; Kayran, 55.

¹⁶³ Özüğür, 707.

¹⁶⁴ Akıntürk ve Ateş, 509; Dural vd., 430.

menfaati olan herkes dâhildir. Ayrıca itiraz yazılı veya sözlü olarak vesayet makamına bildirilir. Başvuran kişi, başvuru sebebini gerekçelendirmeli ve belgelendirmelidir. İtirazda bulunulmuş olsa bile vasi, yerine başkası atanana kadar geçici de olsa görevlerini yerine getirmelidir.¹⁶⁵

Kanun koyucu yalnız itirazdan bahsetmiş fakat şekil şartını açıklamamıştır. DURAL, ÖĞÜZ ve GÜMÜŞ'ün görüşüne göre kaçınma ve itiraz herhangi bir şekle tabi değildir.¹⁶⁶ Ancak ÖZKAN'ın görüşüne göre ise vasinin sıfatına karşı yapılan itirazlar veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebepleri, vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine yazılı olarak yapılmalı veya sözlü olarak yapılan itiraz tutanağa geçirtilip imzalanmalıdır.¹⁶⁷

İtirazı inceleme görevi öncelikle vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine, onun kabul etmemesi hâlinde denetim makamına, yani Asliye Mahkemesine aittir. Asliye hukuk mahkemesinin vereceği itirazın reddi veya kabulüne ilişkin kararlar kesin olduğu doktrindeki yaygın görüştür.¹⁶⁸ Öyleyse vasinin şahsına yönelik itiraza ilişkin dilekçenin açıklanan kurallar çerçevesinde değerlendirilip, vesayet makamınca itiraz ve özür nedenleri yerinde görülmediği takdirde dilekçenin görev yönünden reddi gerekir.¹⁶⁹ İtirazın kabul edilebilmesi ancak vasi atamasının yasada gösterilen şart ve usullere aykırı olmasına bağlıdır.

TMK md. 423 hükmü gereğince "*Vasiliğe atanan kimse, vasilikten kaçınmış veya atanmasına itiraz edilmiş olsa bile, yerine bir başkası atanıncaya kadar vasiye ait görevleri yerine getirmekle yükümlüdür.*" Hükme göre bu durumdaki vasi geçici¹⁷⁰ olarak nitelendirilir. Bu durumda hâkim, geçici tedbirleri belirlemek konusunda geniş bir takdir yetkisine sahiptir ve bu yetkisini mutlaka ciddi ve güncel bir zorunluluk

¹⁶⁵ Kayran, 51; Gençcan, 526.

¹⁶⁶ Dural vd., 430.

¹⁶⁷ Özkan, (*Açıklamalı-İçtihatlı Sulh Hukuk Davaları ve Tatbiki*), 199.

¹⁶⁸ Özkan, (*Açıklamalı-İçtihatlı Sulh Hukuk Davaları ve Tatbiki*), 199; Akıntürk ve Ateş, 509; İlk derece mahkemelerinin, yani sulh hukuk mahkemesinin vermiş oldukları nihai kararların esas itibarı ile temyiz edilebileceğine, sulh hukuk mahkemesinin bu nitelikteki bir kararına karşı öncelikle itiraz etme imkanı bulunduğu takdirde asliye hukuk mahkemesine itiraz edilip de asliye hukuk mahkemesinin vereceği karara karşı temyiz yoluna gidilebileceğine; bu hususta, HMK ya da TMK'de açıkça bir istisna mevcut olmadığına dair görüş için bkz.; Pelin Çavuşoğlu Işıntan, "Türk Hukukunda Yeni Bir Müessese: Koruma Amacıyla Kişi Özgürlüğünün Kısıtlanması", *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 2004, 297-306, 304.

¹⁶⁹ Yarg. 2. H.D., T. 07.03.2005, E. 2005/547, K. 2005/3376, (Gürsoy ve Yıldız, 619).

¹⁷⁰ Ertürk, 82; Kayran, 55.

bulunması hâlinde kullanmalıdır.¹⁷¹ Alınacak tedbirler, vesayet altındaki kişinin korunmasına yönelik olmalıdır. Örneğin; vasi atanacak kişi çocuk ise beslenmesi, barınması ve tedavisi hakkında geçici tedbir kararı alınabilir; yine vesayet altına alınacak kişinin malvarlığının korunması bakımından, hâkim, mameleki değerlere ilişkin muhafaza veya geçici devir-temlik yasağı da getirebilir.¹⁷² Geçici önlemleri süre açısından inceleyecek olursak belirli bir süre için alınmaları mümkündür ve yukarıda da belirtildiği gibi geçici önlemlerin alınabilmesi için bu önlemlerin alınmasında zorunluluk ve bu zorunluluğa ilişkin açık belirtili olmalıdır. Fakat zorunluluk dahi olsa, vesayet makamı tarafından vasinin atanmasından önce alınması gerekli geçici önlemler ile ilgili eğer bir kısıtlama söz konusuysa daha hafif bir tedbir dururken hâkimin daha ağırla hükmetmesi yahut vasinin daha ağır bir önlem alması hakkaniyete uygun düşmeyecektir.¹⁷³

2.2.2.2. Vasinin Görev Süresi

Vasilik, kayımlık ve yasal danışmanlık görevlerinin önemi ve kapsamı ile birlikte kişiye yüklediği külfet de göz önüne alındığında, bu görevleri yerine getirecek kimselerin ne süre ile sorumlu olacaklarının belirsiz olması hakkaniyete uygun düşmez. Buna ilaveten, yine bir kimseden çok uzun süreyle bu sorumluluğu üstlenmesi beklemek yanlış olur. Bu şekilde belirsiz veya uzun süreli görevlendirmeler, kişinin görevini yerine getirirken isteksiz davranmasına yol açar.¹⁷⁴

TMK md. 456'da tüm bu açıklamalara uygun olarak şu hükümler yer alır: "*Vasi, kural olarak iki yıl için atanır. Vesayet makamı, bu süreyi her defasında ikişer yıl uzatabilir. Dört yıl dolunca vasi, vasilikten kaçınma hakkını kullanabilir.*". Bu hüküm emredici niteliktedir. Dolayısıyla herhangi bir hukuksal işlemle bu kuralın dışına çıkmak mümkün değildir. Kaçınma hakkını kullanan vasinin görev süresinin tekrar uzatılması mümkün değildir. Bu kural hem hâli hazırda vasilik yaptığı hem de yeni bir kimsenin vasisi olma hâlinin söz konusu olduğu durumlar için geçerlidir.¹⁷⁵

¹⁷¹Dural vd.,430.

¹⁷² Dural vd., 430; Saymen ve Elbir, 543.

¹⁷³ Gençan, 486.

¹⁷⁴Gürsoy ve Yıldız, 483.

¹⁷⁵Gürsoy ve Yıldız, 483.

Vasinin görev süresinin başlangıç tarihi olarak fiili başlama tarihi değil atama tarihi esas alınır.¹⁷⁶

2.2.2.3. Vasi Olabilmek İçin Aranılan Şartlar

Vasi olabilmek için aranan şartlar TMK md. 413-425, 456 ve 457'de düzenlenmiştir.¹⁷⁷ Öncelikle TMK md. 413/I gereği “*vesayet makamı, bu görevi yapabilecek yetenekte olan bir ergini vasi olarak atar.*” Burada iki temel olumlu şart ortaya konulmuştur. Bunlar; ergin olmak ve vasilik görevini yapabilmeye yetenekli olmaktır. Vasi olarak atanacak kişinin ergin olması yeterli kabul edilmiştir. Reşitliğini mahkeme kararıyla veya evlenmeyle kazanmış olması vasiliğe atanması açısından fark etmez. Ayrıca vasiliğe atama konusunda kanunumuz cinsiyet ayrımı gözetmemiştir.

Vasi olarak atanabilmek için yeterlilik ve yeteneğe sahip olma hâlini tespit edecek kişi vesayet makamı hâkimidir. Genel olarak vasinin ahlaklı, güvenilir, dürüst olması beklenir. Bununla birlikte zamanının ve sağlığının da elverişli ve bu sorumluluğun yürütülebilmesi için uygun olması gerekmektedir.¹⁷⁸ Örneğin, kör ya da sağır birinin bir başkasına vasi olarak atanması mümkün değildir. Zira vasilik gibi ağır bir sorumluluğun bu kimseler için yerine getirilmesi oldukça güçtür.¹⁷⁹ Vesayet makamı hâkimi, vasiyi atarken adayların eğitim ve kültür durumunu, vesayet altına alınacak kişiyle aynı yerleşim yerinde oturup oturmadığını da göz önüne alır. Bu tespiti her somut olayda ve kişide ayrıca belirlemek durumundadır.¹⁸⁰

Türk hukukunda sadece gerçek kişiler vasi olarak atanabilir. Tüzel kişilerin vasi olarak atanması mümkün değildir. Çünkü tüzel kişiler vasilik görevinin önemi gereğince gerekli dikkat ve özeni gösteremezler.¹⁸¹

Vasi fiil ehliyetine sahip olmalıdır. Bu kuralın amacı; bir kimsenin, başka birinin sorumluluğunu üstlenirken her şeyden önce kendi işlemlerini yürütebilir nitelikte

¹⁷⁶ Gürsoy ve Yıldız, 19.

¹⁷⁷ Akıntürk ve Ateş, 509.

¹⁷⁸ Zeytin, 225; Lütfü Dalamanlı, Faruk Kazancı, Muammer Kazancı, *İlmi ve Kazai İçtihatlarla Açıklamalı Borçlar Kanunu II/IV*, (2. basım), Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul 1991, 851; Öztan, 526-527.

¹⁷⁹ Hüseyin Avni Göktürk, *Türk Medeni Hukuku, C. II Aile Hukuku*, (3. Bası), Ankara Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1955, 499; Gönensay, 193; Saymen ve Elbir, 531,533; Dural vd.,424; Feyzioğlu, 494; Öztan, *Aile Hukuku*,773; Akıntürk ve Ateş, 504.

¹⁸⁰ Dural vd.,424; Öztan, *Aile Hukuku*,772; Akıntürk ve Ateş, 503; Ertürk, 63; Em, 26.

¹⁸¹ Dural vd., 424; Saymen ve Elbir, 531; Öztan, *Aile Hukuku*,773; Akıntürk ve Ateş, 504.

olmasından emin olunmak istenmesidir. Kendi işlem ve eylemlerini yürütme veya sonuçlarını algılayabilme yeteneğinden yoksun olan kimselerin bir başkasının sorumluluğunu alabilmesi söz konusu olamaz. Diğer bir deyişle fiil ehliyetsizliğinden muzdarip olan kimsenin, bir başkasına temsilci olarak atanması düşünülemez. Fakat fiil ehliyetine sahip olup da kendisine kayyım atanan bir kişi bir başkasına vasi olabilir.

2.2.2.4. Vasinin Hak, Görev ve Sorumlulukları

Vasinin görevlerinin yanı sıra sahip olduğu bir takım haklar da mevcuttur ve kanunda ayrıntılı olarak sayılmıştır.¹⁸²

2.2.2.4.1. Dört Yıl Dolunca Görevden Kaçınma Hakkı

TMK md. 456'ya göre kural olarak vasinin görev süresi iki yıldır ve vesayet makamı bu sürenin sonunda süreyi her defasında ikişer yıl uzatabilir. Dolayısıyla, yeni bir durum ortaya çıkmadıkça vasinin yeniden iki yıllık bir süre için görevine devam etmesine engel yoktur. Ama TMK md. 456/III gereği kanun vasiye, belli sürenin sonunda görevine devam etmemek üzere vasilikten kaçınma (özür bildirme) imkânını tanımıştır.¹⁸³ Buna göre, “*Dört yıl dolunca vasi, vasilikten kaçınma hakkını kullanabilir.*”.

Vasilik görevi, çaba, zaman ve özveri isteyen bir görev olduğundan dört yılın bitimiyle vasiye böyle bir hak tanınması yerinde olmuştur.¹⁸⁴ Kaçınma hakkını kullanan vasinin görev süresinin tekrar uzatılması mümkün değildir. Bu kural hem hâli hazırda vasilik yaptığı hem de yeni bir kimsenin vasisi olma hâlinin söz konusu olduğu durumlar için geçerlidir.¹⁸⁵

2.2.2.4.2. Ücret Hakkı

Vasinin ücreti hususu TMK md. 457’de düzenlenmiştir. Maddenin ilk cümlesine göre, “*Vasi, vesayet altındaki kişinin malvarlığından, olanak bulunmadığı takdirde*

¹⁸²Ayrıntılı bilgi için bkz. Ali Yarayan, *Türk Medeni Hukuku Temel Bilgiler*, (1. Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara 2013, 380-381.

¹⁸³Akıntürk ve Ateş, 527; Eşelioğlu, 52.

¹⁸⁴Kayran, 57.

¹⁸⁵Gürsoy ve Yıldız, 483.

hazineden karşılanmak üzere kendisine bir ücret verilmesini isteyebilir." Buna göre, vasinin yüklendiği vesayet görevinin bir yönüyle kamusal görevin ifası niteliğinde ve yorucu bir iş olması, diğer yönüyle de vasi ve vesayet altındaki kişi arasında yasa kaynaklı bir vekâlet ilişkisine dayanması, vasiye bir ücret ödenmesine olanak tanımaktadır.¹⁸⁶ Bu yolla vesayet altındaki kimsenin menfaatlerinin daha iyi korunacağı düşünülmüştür. Yine bu sebeplerle ücret talep etme hakkı, yalnız vasiye ait olup vesayet ya da denetim makamlarına tanınmamıştır.¹⁸⁷

Kural olarak, vasilik görevi ücretsizdir.¹⁸⁸ Bu sebeple ücret ödenebilmesinin yegâne koşulu, kanun maddesinden de anlaşılacağı üzere, vasinin talep etmesidir.¹⁸⁹ Yasal düzenleme gereğince vasinin ücretinin kaynağı, öncelikli olarak vesayet altındaki kişinin malvarlığı gelirleri olur. Bu mümkün değilse yardım yükümlülüğü çerçevesinde eşinden; küçükse bakım yükümlülüğü çerçevesinde ana - babasından ve sonrasında da kendisine yönelik bakım yükümlüsü olan akrabalarından talep edilecek olup bu şekilde de karşılanamıyorsa, ödenecek ücret hazine tarafından karşılanır. Ücretin hazineden karşılanması 4721 sayılı TMK ile gelen bir yeniliktir.¹⁹⁰ Amacı ise malvarlığı veya geliri olmayan ve vesayet altına alınması gereken kimselere vasi bulmakta zorlanması ya da bulunsa dahi ücret söz konusu olmadığı için görevlerini yerine getirirken isteksizlik söz konusu olmasıdır.¹⁹¹

Ücret, vesayet makamı tarafından belirlenecek olup miktarın hesabı ve ödeme zamanı aynı maddenin ikinci cümlesine göre yapılır. Buna göre, *"Ödenecek ücret, yönetimin gerektirdiği emek ve yönetilen malvarlığının geliri göz önünde tutulmak suretiyle her hesap dönemi için vesayet makamı tarafından belirlenir."* Madde metninde esas dikkat edilmesi gereken nokta; ödenecek ücretin tespitinde esas alınacak kıstasın yönetilen malvarlığının miktarı değil geliri olmasıdır.¹⁹²

Ücretin ödeme şeklinin nasıl olacağı Kanunda net olarak belirtilmemiştir. Dolayısıyla ücret, her hesap dönemi için ayrıca takdir edilebileceği gibi her ay için belli bir maaş veya ücret olarak tayin edilip ödenmesine karar verilmesi de imkân

¹⁸⁶ Kayran, 57; Akıntürk ve Ateş, 527.

¹⁸⁷ Öztan, 677-678.

¹⁸⁸ İnceel, 109.

¹⁸⁹ İnceel, 109; Eşelioğlu, 52; Öztan, 677-678.

¹⁹⁰ Dural vd., 431; Öztan, 811; Özmen, 406.

¹⁹¹ Dural vd., 431; Özüğür, 757.

¹⁹² Taşkın, 68; Em, 41.

dâhilindedir.¹⁹³ Pek tabii vesayet makamı bu ücreti belirlerken; yapılan işin zorluğunun, yoğunluğunun ve çeşitliliğinin yanı sıra vesayet altında bulunan şahsın durumu, geliri ve malvarlığı gibi nesnel ve kişisel birçok olguyu da göz önünde tutmak ve paranın alım gücünü, ekonomik durumu ve enflasyonist nedenleri de dikkate almak zorundadır.¹⁹⁴

2.2.2.4.3. Masrafları Talep Hakkı

Vesayet işleri yürütülürken vesayet organlarınca bir takım masraflar yapılmış olabilir. Vasinin bu masrafları isteme hakkı bulunmaktadır, ama bu masrafların istenebilmesi için şüphesiz vesayet altındaki kişi için yapılmış zorunlu masraflar olmaları gerekir. Zira yapılması gerekmeyen bir iş için yapılan masraflar istenemez. Bu masraflardan dolayı vesayet altındaki kişinin sorumlu olup olmayacağı hakkında kanunda açık bir hüküm mevcut değildir. Fakat doktrinde, bu masrafların, hakkaniyet gereği ve olanaklar dâhilinde vesayet altına alınan kişinin malvarlığından karşılanması gerektiği kabul edilmektedir. Buradan karşılanması mümkün değilse Hazine tarafından karşılanması söz konusu olur. TBK md. 394 hükmünün kıyas yoluyla uygulanacağı noktasında ortak bir kabul vardır.¹⁹⁵

Vasinin vesayet altındaki kişi için yapmış olduğu masrafları vesayet sona erdikten sonra da talep hakkı vardır. Vasinin masraflara ilişkin alacak davası genel mahkemelerde görülür.¹⁹⁶ TMK md. 461/II gereği, vesayet makamının masraf konusundaki kararlarına karşı da tebliğ gününden başlayarak on gün içinde ilgililer tarafından itiraz edilebilir.¹⁹⁷

2.2.2.4.4. Temsil Yetkisi

Vasinin en önemli görev ve yetkisi vesayet altındaki kişiyi temsil etmek yani onun adına ve hesabına hukuki işlemlerde bulunmaktır.¹⁹⁸ *"Vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla vasi, vesayet altındaki kişiyi bütün hukukî*

¹⁹³Özmen, 575.

¹⁹⁴ Özmen, 575.

¹⁹⁵Gürsoy ve Yıldız, 499; Öztan, 678.

¹⁹⁶ Ömer Uğur Gençcan, *Vesayet Hukuku*, (1. Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara 2009, 604.

¹⁹⁷ Bkz. Yarg.2. H.D., T.12.11.2008, E. 10849, K. 14965 (Gençcan, 604).

¹⁹⁸ Akıntürk ve Ateş, 534.

işlemlerinde temsil yetkisini haizdir."¹⁹⁹ şeklindeki TMK md. 448'den de anlaşılacağı üzere temsil yetkisi vesayet altına alınan kişinin hukuki işlemleri üzerinde mevcuttur.²⁰⁰ Dolayısıyla hukuki olmayan iş ve işlemler yönünden vasinin temsil yetkisinden söz edilemez.²⁰¹ Yine kanun maddesi vesayet dairelerine tanınan yetkileri, vasinin temsil yetkisi kapsamına dâhil etmemiş, ayrık tutmuştur.

Vasinin temsil yetkisi, vasilik sıfatına bağlı olarak doğduğu için onun göreve atanıp da vesayet makamının ilgili kararını ilan etmesiyle başlar (TMK md. 420/II) ve vesayet görevinin sona ermesiyle (TMK md. 479, 482) de sona erer.²⁰²

Vasinin temsil görev ve yetkisi kanundan doğduğu için vasi esasında "*kanuni temsilci*" konumundadır. Bu sebeple temsil yetkisini kullanırken, kanunda istisnai hâller saklı kalmak şartıyla, kural olarak kişiden veya vesayet makamından izin almaya ihtiyaç duymaz.²⁰³ Temsil yükümlülüğünün konusunu yalnızca özel hukuk ilişkileri değil aynı zamanda kamu hukuku ilişkileri de oluşturmaktadır.²⁰⁴

2.2.2.4.5. Defter Tutma İle Vasinin Malvarlığını Yönetme ve Hesap Tutma Yükümlülüğü

Kanun; vasiliğe atanma kararının kesinleşmesini müteakiben ve vasi ile vesayet makamının birlikte görevlendireceği bir kişi tarafından ve mümkün olan en kısa sürede yönetilecek malvarlığının defterinin tutulmasını hükmetmiştir.²⁰⁵ Vesayet altındaki kişi ayırt etme gücüne sahipse, olanak bulunduğu takdirde defter tutulurken hazır bulundurulur.

¹⁹⁹ "...TMK md.448 gereğince vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla vasi, vesayet altındaki kişiyi bütün hukukî işlemlerinde temsil yetkisini haizdir. Karardan sonra davalının vasisi tarafından dosyaya ibraz edilen Ula Sulh Hukuk Mahkemesi'nin ...karar sayılı ilamı ile davalı kiracının dava tarihinden önce vesayet altına alındığı ve kendisine vasi atandığı anlaşılmaktadır. Bu durumda dava dilekçesinin davalının vasisine tebliği ile taraf teşkilinin sağlanması ondan sonra işin esasının incelenmesi gerekirken bu husus gözardı edilerek..."Yarg. 6. H.D., T. 05.04.2005, E. 2005/1650, K. 2005/3186 (Gürsoy ve Yıldız, 619).

²⁰⁰ "...Kırkhan Sulh Hukuk Mahkemesi'nin ...tarihli kararı ile borçlunun vesayet altına alındığı ve vasi olarak B.H'nin atandığı, bu kararın ...tarihinde kesinleştiği görülmüştür. Hâl böyle olunca kesinleşme tarihinden sonra başlatılan takipte borçlunun husumete izni olmadığından hasım olarak gösterilmesine yasal imkan bulunmadığı mahkemece gözardı edilerek takibin iptaline karar vermek gerekirken..." Yarg. 12. H.D., T. 01.04.2004, E. 2004/2993, K. 2004/7910 (Gürsoy ve Yıldız, 606).

²⁰¹ Gürsoy ve Yıldız, 431.

²⁰² Açıkgöz, 177.

²⁰³ Gürsoy ve Yıldız, 431.

²⁰⁴ Kayran, 61.

²⁰⁵ Em, 37; Gençcan, 629.

Defter kural olarak resmi bir şekle bağlı olmaksızın adi şekilde tutulur.²⁰⁶ Fakat koşullar gerektirdiği takdirde denetim makamı, vasi ve vesayet makamının isteği üzerine vesayet altındaki kişinin malvarlığının resmî defterinin tutulmasına karar verebilir. Bu defter, mirastaki resmî defterin alacaklılara karşı doğurduğu sonuçları doğurur ve oradaki usul uyarınca tutulur.

Defterin tutulmasındaki esas amaç vasi tarafından yönetilecek olan malvarlığının kapsamının belirlenmesi iken bir diğer önemli amaç vasinin vereceği hesap ve raporda bu defterin esas alınmasıdır.²⁰⁷ Malvarlığı defterinin tutulabilmesi için vasinin atanmasına ilişkin kararın kesinleşmiş olması gerekir ve defter, kural olarak resmi bir şekle bağlı olmadan adi şekilde tutulmaktadır.²⁰⁸ Bununla birlikte defter tutulurken vesayet altındaki kişinin mali durumu hakkında bilgi sahibi olan herkes, vesayet makamına doğru ve eksiksiz olarak bilgi vermekle yükümlüdür.²⁰⁹

Vasi atandığı andan itibaren bir ay içinde eğer vesayet altındaki kişinin malvarlığı yok ise durumu yazılı olarak vesayet makamına bildirmelidir. Malı bulunmayan veya malları ve geliri ihtiyaçları karşısında yetersiz kalan vesayet altındaki kişinin, bağışlama ve benzeri yollarla elde ettiği kazanımlar da kazanıldığı tarihten itibaren bir ay içinde deftere işlenmek üzere vasi tarafından vesayet makamına bildirilir.²¹⁰ Önemli bir diğer zorunluluk ise defterde vesayet altındaki kişinin aktif ve pasifleri ayrı ayrı yer alma zorunluluğudur.²¹¹

TMK md. 454 der ki; vasi, vesayet altındaki kişinin malvarlığını iyi bir yönetici gibi özenle yönetmek zorundadır. Vasi, yönetimle ilgili hesap tutmak ve vesayet makamının belirlediği tarihlerde ve her hâlde yılda bir defa hesabı onun incelemesine sunmakla yükümlüdür. Vesayet altındaki kişi görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahip ise, hesabın hâkim tarafından incelenmesi sırasında olanak ölçüsünde hazır bulundurulur.

²⁰⁶ Gençcan, 636.

²⁰⁷ Taşkın, 40.

²⁰⁸ Kayran, 70.

²⁰⁹ Özüğür, 735.

²¹⁰ Gençcan, 538.

²¹¹ Kayran, 71.

2.2.2.4.6. Değerli Şeylerin Saklanması

TMK md. 439'a göre; kıymetli evrak, değerli eşya, önemli belge ve benzerleri, malvarlığının yönetimi bakımından bir sakınca yoksa vesayet makamının gözetimi altında güvenli bir yere konulur. TMKVVMHÜİT md. 23 gereği, *"Vesayet altındaki kişiye ait kıymetli evrak, değerli eşya, önemli belge ve benzerleri, malvarlığının yönetimi bakımından bir engel yoksa, vesayet makamının gözetimi altında güvenli bir yere konulur. Bunların saklanması ve yönetiminde bir engel varsa, gerektiğinde güvence alınarak vasiye de teslim edilebilir. Bu eşyanın teslimine ilişkin tutanakta adetleri, nitelikleri ve değerleri ayrı ayrı gösterilir."*²¹² Yine aynı tüzük md. 24'te de vesayet altındaki kişiye ait para ve menkul kıymetler şu şekilde ele alınmıştır: *"Vesayet altındaki kişiye ait paralar, faiz getirmek üzere milli bir bankada bu kişi adına açılan bir hesaba yatırılır veya Hazine tarafından çıkarılan menkul kıymetlere çevrilir. Vesayet makamı bu hesaptan kime ve ne şekilde ödeme yapılabileceğini bankaya bildirir."*

Bu tarz değerli eşyaların, vasi tarafından, güvenli bir yerde saklanmasına karar verilebilmesi için bunların saklanacak olmasının, malvarlığının yönetimi açısından bir sakınca oluşturmaması gerekmektedir. Örneğin, vesayet altındaki kişinin malvarlığında yer alan ve aynı zamanda bir işletmenin faaliyeti için gereken belgeler, bu şekilde bir karara konu olamaz. Bu tarz eşyalar, vasiden teminat alınarak kendisine verilmelidir.²¹³ Yönetim bakımından gerekli olan değerli eşyalar ise bizzat vasi tarafından alıkonulur.²¹⁴

2.2.2.4.7. Taşınır ve Taşınmaz Eşyaların Satılması

TMK md. 440 gereğince, vesayet altındaki kişinin menfaati gerektirirse değerli şeylerin dışındaki taşınırlar, vesayet makamının vereceği talimat uyarınca, açık artırma ile satılır. Hâkim, özel durumları, taşınırın niteliğini veya değerinin azlığını göz önüne

²¹² "...Hakim tarafından, hesap vermekten muaf tutulmadığı hâllerde, Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük'ün 22-23. maddesine göre vasi hesap vermek zorundadır. Vasinin savunmasına göre taraflardan mahcurun geliri ve mahcur için yapılan giderler sorulup, tespit edilip, TMK'nin 427. maddesine göre vasinin suistimali ve fahiş ihmali olup olmadığı takdir edilmek gerekirken eksik inceleme ile davanın reddi doğru değildir..." Yarg. 2. H.D., T. 29.05.2000, E. 2000/5338, K. 2000/7116, (Gürsoy ve Yıldız, 626).

²¹³ Mehmet Erdem, "Vasinin Göreve Başlaması ve Görevinin Sona Ermesi Aşamasında Vesayet Dairelerinin Görev ve Yetkileri", *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2 (66), 2017, 189-219, 199.

²¹⁴ Dural vd., 432.

olarak pazarlıkla satışa da karar verebilir. Bununla birlikte vesayet altındaki kişinin kendisi veya ailesi için özel bir değer taşıyan şeyler, zorunluluk olmadıkça satılamaz.

Satışın usulü ile ilgili düzenleme ise bahsi geçen Tüzük'ün md. 25-26-27'de düzenlenmiştir. Anılan hükümlere göre; vesayet altındaki kişiye ait malların satışında açık artırma esastır. Ancak, satışa çıkarılacak malların özel durumları, nitelikleri veya değerlerinin azlığı göz önüne alınarak taşınırlarda vesayet makamı, taşınmazlarda ise vesayet makamı satışa karar verdikten sonra denetim makamı pazarlıkla satışa karar verebilir. Vesayet altındaki kişinin kendisi veya ailesi için özel bir değer taşıyan şeyler ise mevcut durum gereği zaruret hâli söz konusu olmadıkça satılamaz.

Açık artırma, vesayet makamının gözetimi altında ve bu işle görevlendirdiği bir memur tarafından, vasinin de hazır hâlde bulunması yoluyla yapılır. Hâkim, açık artırmayla satışta, vesayet altında bulunanın menfaatlerine uygun olmak üzere, satış şartları ile satış ilanlarının nerede ve ne şekilde yapılacağını belirler. Satış ilanında, ihalenin hâkim onayı ile tamamlanacağı hususu da mutlaka belirtilir. Artırma şartnamesinin hazırlanmasında ve ilanında 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu²¹⁵ hükümleri de göz önünde bulundurulur.

Taşınır ve taşınmazların açık artırmada en çok artırana devir ve teslim edilebilmesi için vesayet makamının ihaleyi on gün içinde onaylaması gerekir. Alıcının ise satış bedelini, ihalenin onaylanması koşuluyla ihale tarihinden itibaren on gün içinde, vesayet makamının belirlediği milli bir bankaya yatırmak suretiyle ödemesi gerekir. Ancak satış bedelinin tamamının ödenmesiyle taşınır mallar alıcısına teslim edilir.

Pazarlıkla satış durumunda ise satış işlemi, yine vesayet makamının gözetimi altında ve bu işle görevlendirdiği bir memur tarafından vasinin de hazır olduğu hâllerde yapılır. Hâkim, pazarlıkla satışta da açık artırmayla satışta olduğu gibi vesayet altında bulunanın menfaatlerine uygun olmak üzere, satış şartları ile satış ilanının yapılıp yapılmayacağını, yapılacaksa nerede ve ne şekilde yapılacağını belirler. Verilen pazarlıkla satış ilanında, ihalenin hâkim onayı ile tamamlanacağı hususu da mutlaka belirtilir. Pazarlıkla yapılacak ihaleye en az üç istekli davet edilir. İsteklilerle yapılan pazarlık sonucu ihale en yüksek bedeli verene yapılır. Taşınır ve taşınmazların pazarlık

²¹⁵ İcra ve İflas Kanunu, (1932), *T.C. Resmi Gazete*, 2128, 19 Haziran 1932.

sonucu en yüksek bedeli verene devir ve teslim edilebilmesi için vesayet makamının ihaleyi on gün içinde onaylaması gerekir. Alıcının ise satış bedelinin tamamını, ihalenin onaylanması koşuluyla ihale tarihinden itibaren on gün içinde, vesayet makamının belirlediği milli bir bankaya yatırmak suretiyle ödemesi gerekir. Yine açık arttırma usulüyle aynı şekilde; satış bedeli tamamen ödendikten sonra taşınır mallar alıcısına teslim edilir.

Bu tarz bir taşınır eşyanın satılmasının en önemli koşulu gereklilik hâlinin söz konusu olmasıdır.²¹⁶ Örneğin, taşınır eşyanın satış işleminin gerçekleştirilmesi için eşyanın korunması ve saklanması, vesayet altındaki kişi için aşırı masraflı olmalı ve mali gücü bunu karşılamaya yetmemelidir ya da geçimi için başka imkânı olmamalıdır. Vasinin; makul bir kimsenin, hayatın olağan akışının gereklerine uygun olarak kendi malvarlığı için yapmayacağı veya yapmak istemeyeceği işlemleri, vesayet altına alınmış olmasından kaynaklanan korunma hâli sebebiyle, sanki ölmüş ve malvarlığı tasfiye ediliyormuş gibi bir yaklaşım ile yapıyor oluşu vesayet kurumunun bünyesine de öngörülme amacına da aykırı olur.²¹⁷

Burada esas amaç; saklanması gerekmeyen ancak vesayet altındaki kimsenin kişisel kullanımına da tahsis edilmeyen malların çalınma, kaybolma veya eskimeye karşı korunmasıyla birlikte, aynı zamanda bahsi geçen eşyaların işlevsiz ve kullanılmaz durumda kalmasının da engellenerek vesayet altındaki kişiyi bedelinden faydalandırmaktır. Böylelikle bir yandan da vasinin ilgilenmesi gereken önemsiz malvarlığı azaltılarak idare ve yönetim işleri kolaylaştırılmış olur. Eğer vesayetin kısa süreli olacağı sabit ise ya da eşyaların değeri satmaya değmeyecek kadar az ve korunması da masraf gerektirmiyorsa satılmaması daha isabetli olur. Bilhassa şahsın kullanımı için gereken saat, yatak, koltuk gibi eşyaların satılması gereksiz ve faydasız olacağından ya da nesilden nesile aktarılmış eşya, sanat eseri, koleksiyon, aile büyüklerinin resmi gibi özel nitelikli eşyaların korunması yerinde olur.²¹⁸

TMK md. 444 hükmü gereği; taşınmazların satışı, vesayet makamının talimatı uyarınca ve ancak vesayet altındaki kişinin menfaati gerekli kıldığı hâllerde

²¹⁶Dural vd., 433.

²¹⁷ Erdem, 201.

²¹⁸ Taşkın, 43 (Mustafa Reşit Belgesay, *Türk Kanunu Medenisi Şerhi Aile Hukuku (II-IV)*, İstanbul 1952, 372-373'ten; H. Cahit Oğuzoğlu, *Medeni Hukuk, Şahsın Hukuku, Aile Hukuku*, Ankara 1963, 374.naklen).

mümkündür.²¹⁹ Dolayısıyla vesayet altındaki şahsın bizzat yapmış olduğu taşınmaz satış işlemi geçersiz olur.²²⁰ Satış, vesayet makamının bu iş için görevlendireceği bir kişi tarafından vasi de hazır olduğu hâlde açık arttırmayla yapılır ve ihale vesayet makamının onamasıyla tamam olur; onamaya ilişkin kararın ihale gününden başlayarak on gün içinde verilmesi gerekir. Satış usulü, taşınırın pazarlık ve açık arttırmayla satış usulünün aynısıdır.²²¹ Sadece mülkiyetin geçiş aşaması farklıdır. Hem pazarlıkla hem de açık arttırmayla satış usulünde, taşınmazların alıcı adına tescilin yapılması için hâkim tarafından tapuya, ihale tutanağının onaylı bir örneği de eklenmek suretiyle tezkere yazılır. Bu tezkere, tapu siciline yapılacak tescilin hukuki sebebinin oluşturur.

Ancak denetim makamı, istisnâ olarak özel durumları, taşınmazın niteliğini veya değerinin azlığını göz önüne alarak pazarlıkla satışa da karar verebilir.²²²

2.2.2.4.8. Paraların Yatırılması, Yatırımların Dönüştürülmesi ve Ticari ve Sınai İşletmelerin İşletilmesi

TMK md. 441 hükmü gereğince, vesayet altındaki kişinin kendisi veya malvarlığının yönetimi için gerekli olmayan paralar, faiz getirmek üzere, vesayet makamı tarafından belirlenen millî bir bankaya yatırılır veya Hazine tarafından çıkarılan menkul kıymetlere çevrilir. Paranın yatırılmasını bir aydan fazla geciktiren vasi, faiz kaybını ödemekle yükümlüdür.

Hükümde dikkat edilmesi gereken en önemli şart; vesayet altındaki kişinin bütün parasının değil, sadece ihtiyaç fazlası tutarın bankaya yatırılmasına karar verilebilecek olmasıdır. Zira vesayet altındakinin bütün parasının bankaya yatırılması ve her ihtiyaç olduğunda mahkemeden izin alınarak para çekilmesi durumu vasinin hızlıca hareket edilebilirliğini kısıtlar ve bu da vesayetin yürütülmesine, kanuni düzenlemelerle korunmak istenen hukuki yarara ve vesayet makamının görev ve yetkilerine aykırı bir sonuç doğurur.²²³

²¹⁹ "...Satışına izin istenen taşınmazda vasi de hissedar olduğundan kısıtlının, bu davada bir kayyım vasıtasıyla temsili gerekir..." Yarg 2. H.D., T. 06.11.2000, E. 11569, K. 13550 (Özügür, 767).

²²⁰ Yarg 1. H.D., T. 01.10.2004, E. 2004/7257, K. 2004/10406 (Gürsoy ve Yıldız, 622).

²²¹ Türk Medeni Kanununun Velayet, Vesayet Ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük md. 25-26 ve 27'de taşınırın satışı başlıklı bölümde yer verdiğimiz maddelerdeki usul burada da geçerlidir.

²²² "...Vesayet altındaki şahsın, bizzat yapmış olduğu taşınmaz satış işleminin geçersiz olacağına ilişkin..." bkz.: Yarg 1. H.D., T. 01.10.2004, E. 2004/7257, K. 2004/10406 (Gürsoy ve Yıldız, 179).

²²³ Erdem, 203.

TMK md. 442 hükmü gereği, yeteri kadar güven verici olmayan yatırımlar, güvenli yatırımlara dönüştürülür. Dönüştürme işleminin uygun zamanda ve vesayet altındaki kişinin menfaati gözetilerek yapılması gerekir. Hükümde vasiye verilen yetki, yalnızca yatırımların dönüştürülmesi hususunu kapsar. Yatırımından elden çıkarılması, alımı, satımı, rehni veya devri söz konusu olduğunda, TMK md. 462/II gereği vesayet makamından ayrıca izin alınması gerekir.²²⁴

TMK md. 443 hükmü gereği, vesayet altındaki kişinin malvarlığı içinde ticarî, sınai veya benzeri bir işletme varsa; vesayet makamı, bunların işletilmesinin devamı veya tasfiyesi için gerekli talimatı verir.

Sürekli gelir getiren bir meslek ya da sanatın icrasına yönelik her türlü faaliyet bu madde kapsamına girer.²²⁵ Bu faaliyetler marangozluk, araba tamirciliği, hattatlık vs. şeklinde olabilir.

Madde düzenlemesine göre, vesayet makamı bu işletmelerin faaliyet alanlarını, bilançolarını, aktif ve pasiflerini, kâr getirip getirmediğini ve buna bağlı olarak işletmeye devam edilmesinin vasi atanan kimse yararına olup olmayacağını belirler, gerekirse bu konuda bilirkişi görüşüne başvurur.²²⁶

2.2.2.4.9. Küçüklerin Koruma Amacıyla Özgürlüğünün Kısıtlanması

TMK md. 445 hükmü gereği, vesayet altındaki kişi küçük ise, vasi onun bakımı ve eğitimi için gereken önlemleri almakla yükümlüdür. Vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, vasi bu konuda ana ve babanın yetkilerine sahiptir. Gereken önlemlerden biri de TMK md. 446'ya göre, küçüklerin koruma veya çocuğun eğitimi amacıyla bir kuruma yerleştirilmesidir. Buna vasinin başvurusu üzerine vesayet makamı veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bizzat vasi karar verir ve durumu derhâl vesayet makamına bildirir. Durumun derhâl vesayet makamına bildirilmesi hükmünün yasaya konulmasındaki esas amaç vasinin denetiminin kolaylaştırılmasının sağlanmak istenmesidir.²²⁷

²²⁴ Erdem, 208.

²²⁵ Dural vd., 434.

²²⁶ Özüğür, 743.

²²⁷ Antalya, 403.

Gecikmesinde sakınca olan duruma örnek olarak; küçüğün madde bağımlılığı sebebiyle kriz geçirmesi ve bu sebeple hastaneye yatırılmasının veya eğitimi için bir kuruma yerleştirilmesinin zorunlu olması gösterilebilir.²²⁸ Bunun dışında, TMK md.446/II'ye göre küçüklerin koruma amacıyla kuruma yerleştirilmesi hususunda usul ve yetkiyle ilgili konularda kısıtlı olsun veya olmasın erginlerin korunması amacıyla özgürlüklerinin kısıtlanmasına ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanacağı belirtilmiştir. Bu düzenleme ile usul ve yetkiler açısından her iki düzenleme için de uygulanacak kurallar TMK md.432 vd. hükümleri olarak belirtilmiştir.²²⁹ TMK md. 446/III'te ise on altı yaşını doldurmamış çocuğun bu konuda mahkemeye bizzat başvuramayacağı belirtilmiştir.

TMK md. 446'nın uygulanabilmesi için vesayet altındaki küçüğün başka şekilde korunamayacağıyla ilgili güçlü kanının olması gerekmektedir. Diğer bir deyişle koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması yolu son çare ise tercih edilmelidir.²³⁰ Türk Medeni Kanunu'nun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük md. 13 gereğince *"Korunmaya muhtaç çocuk hakkında sosyal hizmet kuruluşlarında bakılıp yetiştirilmeleri için mahkemece korunma kararı alınmışsa veya derhâl korunma tedbiri alınmasında zorunluluk görülen çocuklar mahalli mülki amirin onayı ile bakım altına alınmışsa vesayet makamı, çocuk velayet altında değilse, çocuğun verildiği kimseyi veya ailesinde uygun gördüğü kimseyi ya da vasilik koşullarını taşıdığı takdirde kurum müdürünü veya başka bir kişiyi vasi olarak atar. Bu çocuklardan koruyucu aile yanına yerleştirilenlerin, bir kuruma yerleştirilmesine karar verilmesi hâlinde vesayet makamı, eski vasinin görevine son vererek ailesinde uygun gördüğü kimseyi veya yerleştirildiği kurum müdürünü veya başka bir kişiyi vasi olarak atar. Vasi olarak atanan kurum müdürü, çocuğun bakımı ve eğitimi için gereken önlemleri almakla yükümlüdür. Kuruma yerleştirilen çocuğun malları varsa ve kurum müdürü malları yönetme görevini kabul etmezse, rızaları alınarak bir veya birkaç vasi daha atanabilir."*

²²⁸ Umut, 44.

²²⁹ Dural vd., 435.

²³⁰ S. Hülya İMAMOĞLU, "Vesayet Altındaki Küçüğün Koruma Amacıyla Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 446)", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2005, 54 (4), 299-342, 310.

2.2.2.4.10. Vesayet Altındaki Kişilerin Görüşünü Alma Yükümlülüğü

TMK md.450'ye göre, vesayet altındaki kişi görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahipse, vasi önemli işlerde karar vermeden önce olanak ölçüsünde, onun görüşünü almakla yükümlüdür. Maddede üstünde durduğu "*olanak ölçüsünde*" deyiimiyle bu zorunlulukla ilgili dinleme imkânının varlığı hâlinde söz konusu olacağı sonucunu çıkarmak mümkündür.²³¹

Bu yükümlülük doğrultusunda, vesayet altındaki kişinin söz konusu görüşleri sağlıklı bir şekilde oluşturabilmesinin en önemli yolu, vasinin konuya ilişkin gerekli hususlarda gerekli ve önemli tüm bilgileri aktarması gerekmektedir.²³²

Vesayet altındaki kişinin görüşünün alınabilmesi için TMK'da herhangi bir yaş sınırı getirilmemiştir. Taraf olduğumuz Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme²³³ md. 12'de de "*Taraf Devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, gereken özen gösterilmek suretiyle tanırırlar.*" hükmüne yer verilmiştir. Maddeden de anlaşılacağı üzere Alman Medeni Kanunu'nda yer alan 7 yaş sınırı da gözetilmeksizin, hukukumuz herhangi bir yaş sınırını kabul etmemiş, ölçüt olarak "*görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahip olma*" şartını kabul etmiştir.²³⁴

Vesayet altındaki kişinin işi uygun bulmuş olması hâlinde dahi vasi sorumluluktan kurtulmaz. Anılan hüküm gereği vasi, vesayet altındaki kişinin görüşünü alıp fakat durum gerektiriyorsa bağlı kalmaksızın, özenli davranıp titizlikle hareket etmek zorundadır. Her durumda, muhakeme yeteneğini kullanarak vereceği kararın sonuçlarını sağlıklı bir şekilde öngörmeli ve ona göre karar vermelidir.²³⁵

2.2.2.4.11. Geçici Görev

TMK md. 423 kapsamında vasiliğe atanan kimse, vasilikten kaçınmış veya atanmasına itiraz edilmiş olsa bile, yerine bir başkası atanıncaya kadar vasiye ait

²³¹Gürsoy ve Yıldız, 451.

²³² Açıkgöz, 186.

²³³Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, (1995), T.C. Resmi Gazete, 22184, 27 Ocak 1995.

²³⁴ Gençcal, 695.

²³⁵ Gençcal, 695; Em, 40.

görevleri yerine getirmekle yükümlüdür. Bu madde geçici tedbir hükmündedir. Vasi olarak atanmış kişinin vasiliği kesinleşene kadar söz konusu olan bir görevdir.²³⁶ Bu hükümden de anlaşılacağı üzere, vasinin atanmasına itiraz edilmesi ya da kaçınma sebebi ileri sürülmüş olması dahi vasinin görevine başlamasına engel değildir. Atanan kimse ivedilikle göreve başlamak zorundadır ve vesayete ilişkin bütün haklara ve yükümlülüklerle sahiptir.²³⁷ Geçici vasi yerine bir başka kimse atanıncaya ya da kendi atama kararı kesinleşinceye değin görevini devam ettirir ve bu süre zarfında bu sıfat ile sadece zorunlu işleri yapmalıdır.²³⁸

2.2.2.5. Vasinin Yapmasının Yasak Olduğu İşlemler

TMK md. 449'a göre vasi tarafından gerçekleştirilmesi olanaksız yani yasaklanmış işlemler düzenlenmiştir. Bu işlemler kanun maddesinde sınırlı sayıda düzenlenmiştir. Dolayısıyla genişletilip çoğaltılması mümkün değildir. Bunun yanı sıra TMK md. 449 hükmü aynı zamanda TMK md. 342/III hükmü uyarınca velâyet altındaki çocuklar bakımından da uygulama bulur ve burada düzenlenen işlem yasağı yasal temsilci konumundaki veli ve vasinin her ikisi için de geçerli olur.²³⁹ Bu işlemler: vasinin vesayet altındaki kişi adına kefil olması, vakıf kurması ve önemli bağışlarda bulunmasıdır. Bu düzenleme, esasında vasinin temsil yetkisine getirilmiş bir sınırlandırmadır. Vesayet altındaki kişi ister ne tam ehliyetsiz olsun, isterse sınırlı ehliyetsiz olsun; vasi, sayılan bu yasak işlemleri onun adına yapamaz.²⁴⁰

Kanunda öncelikle, vesayet altındaki kişinin kefil olarak katılacağı kefalet sözleşmesi yasak işlem olarak sayılmıştır. Gerçek kişilerin kefil olabilmesi için tam ehliyetli (ergin, ayırtım gücüne sahip, kısıtlanmamış) olması aranmaktadır.²⁴¹ TBK md. 581'e göre *"kefalet sözleşmesi, kefilin alacaklıya karşı, borçlunun borcunu ifa etmemesinin sonuçlarından kişisel olarak sorumlu olmayı üstlendiği"* sözleşme türüdür. Görüldüğü üzere, vesayet altındaki kişinin kefil olarak katılacağı kefalet sözleşmesi,

²³⁶ Elçin, 297.

²³⁷ Ertürk, 87.

²³⁸ Gençcan, 183.

²³⁹ Abdülkadir Arpacı, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*, (3. Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul 2001, 60.

²⁴⁰ Dural vd., 437.

²⁴¹ Şamil Demir, "Kefalet Sözleşmesinin Uygulama Alanı", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2013 (108), 2013, 87-122, 92.

malvarlığını azaltıcı nitelikte bir işlemdir. Çünkü kefalet sözleşmesi, kural olarak tek tarafa borç yükleyen hukuki bir işlemdir.²⁴² Kanun koyucu bu noktada vesayet altındaki kişiyi oluşabilecek maddi kayıptan korumak istediği için kefalet türü, miktarı ve kefil olunan borçlunun vesayet altındaki kişiye olan yakınlığı yahut kefil olmak isteyen vesayet altındaki kişinin ayırt etme gücüne sahip olması fark etmeksizin mutlak bir yasak koymuştur.²⁴³ Fakat vesayet altındaki kişinin, kefalet sözleşmesini, kefalet alacaklısı olarak yapması durumunda böyle bir yasak söz konusu olmaz zira bu durumda lehine bir karşılıksız kazandırma söz konusudur. Dolayısıyla bu işlemi, vesayet altındaki kişinin tek başına dahi yapması mümkündür.²⁴⁴

İkinci olarak kanun koyucu, vasinin, vesayet altındaki kişinin mal varlığı üzerinden vakıf kurmasını da yasaklamıştır. Vakıflar TMK md. 101 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Madde metninde vakıflar, *"Gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır."* şeklinde tanımlanmıştır. Zira bu durumda vesayet altındaki kişinin mevcut ve kullanılabilir malvarlığı azalır. Bu durum korunması gereken vesayet altına alınmış kişiyi zor durumda bırakabilecek niteliktedir.²⁴⁵

Son olarak vasinin, vesayet altındaki kişinin mal varlığı üzerinden önemli bağışlamalarda bulunması da kanun gereği yasak işlemlerden sayılmıştır. Bir bağışlamanın önemli olup olmadığı, her durum için ayrıca değerlendirilir. Bu değerlendirme yapılırken de vesayet altına alınan kişinin kazancına, bu kazancı hangi yollardan sağladığına ve hâli hazırdaki malvarlığına bakılır. Mesela bir annenin, çocuğunun lehine olarak hükmedilmiş veya hükmedilecek tedbir ve iştirak nafakası alacağından vazgeçmesi önemli bir bağışlama olarak kabul edilir.²⁴⁶

TMK md. 449 hükmüne uyulmaksızın yapılan bu yasaklı hukuki işlemler geçerli olmaz. Bahsi geçen yasak işlemlere hukuki yaptırım türü butlan yani kesin hükümsüzlüktür. Dolayısıyla askıda hükümsüzlük söz olmadığından onama ile de

²⁴² Aydın Zevkliler ve Emre Gökyayla, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, (14. Baskı), Turhan Kitabevi, Ankara 2014 702; Cevdet Yavuz/Faruk Acar/Burak Özen, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Borçlar Hukuku Dersleri - Özel Hükümler*, (14. Baskı), Beta Basım Yayım, İstanbul 2016, 780.

²⁴³ Yıldız ve Gürsoy, 433.

²⁴⁴ Eşelioğlu, 71.

²⁴⁵ Dural vd., 438.

²⁴⁶ Dural vd., 438.

düzeltilmesi mümkün değildir.²⁴⁷ Vesayet altındaki kişi, fiil ehliyetini tamamen kazandığı ve yapılan hukuki işleme onay verdiği durumda dahi işlem geçerli hâle gelmez. Ancak işlem yeniden yapılırsa geçerlik kazanır.²⁴⁸

2.2.2.6. Vasilik Engelleri

Vasilik engelleri TMK md. 418'de dört tane olacak şekilde sayılmıştır ve bu maddede belirtilen vasiliğe engel hâllerden biri vasi görevlendirilmeden evvel ortaya çıkarsa engelin söz konusu olduğu kişi vasi olarak atanamaz. Bununla birlikte bu durumlar, vasi göreve başladıktan sonra ortaya çıkarsa veya göreve başladıktan sonra varlığı fark edilirse vasi, derhâl vasilik görevinden ayrılmak zorundadır. Ayrıca, vesayet makamı da böyle bir durumun varlığından haberdar olduğu takdirde, resen vasinin görevine son verebilir.²⁴⁹

Öncelikle hakkında kısıtlılık hükmü bulunan kimseler, bir başkasına vasi olarak atanamaz. Fakat TMK'ye göre kendisine kayyım veya yasal temsilci atanan kimse bir başkasına, vasi olarak atanabilir. Fakat kendisine kayyım veya yasal danışman atanmış kişinin de atanma sebebine bağlı olmakla birlikte bir başkasının vasiliğini yürütebilecek yeterlilikte ve yetenekte olduğuna hâkim tarafından kanaat getirilmesi gerekir.²⁵⁰

Kamu hizmetinden yasaklılar veya haysiyetsiz hayat sürenler, bir başkasına vasi olarak atanamaz. Hükümde bahsi geçen kamu hizmetinden yasaklılar, 5237 sayılı TCK²⁵¹ md. 53'te belirtilen kimselerdir. Haysiyetsiz hayat sürenlere ise öğretide; tefeci, dilenci ve kaçakçılar, hırsızlar, kadın ticareti yapanlar örnek olarak gösterilmektedir.²⁵² Zira bu kimselere, kendini koruyamayacak durumda olan bir kimsenin emanet edilmesi, korunmak istenen menfaatine aykırı düşer.

İlgili vesayet daireleri hâkimleri yani kendisine vasi atanacak kişinin yerleşim yeri sulh ve asliye hukuk hâkimleri, mutlak suretle o kişiye vasi olarak atanamazlar. İlgili vesayet daireleri hâkimleri vasilik için kesin engel sebebi olduğu için vasilik için uygun görülen başka bir kimse bulunmasa dahi vesayet makamı ya da denetim makamı

²⁴⁷ Kayran, 65;

²⁴⁸ Eşelioğlu, 71.

²⁴⁹ Dural vd., 424; Gönensay, 291.

²⁵⁰ Taşkın, 15; Dural vd., 424; Saymen ve Elbir, 534.

²⁵¹ Türk Ceza Kanunu, (2004), *T.C. Resmi Gazete*, 5237, 26 Eylül 2004.

²⁵² Dural vd., 424; Akıntürk ve Ateş, 505.

hâkimlerinin vasi olarak atanması mümkün değildir. İlâveten yasa gereği, vesayet dairesinde çalışan mahkeme kalemi müdürü ve çalışanlarının vasi olarak görevlendirilmesi ile ilgili kıyas yoluna gitmek kanunun ruhuna uygun düşmez. Dolayısıyla bu kişilerin vasi olmaları yolunda, kanunun bu maddesi gereğince herhangi bir engel bulunmamaktadır.²⁵³

Menfaati kendisine vasi atanacak kişinin menfaati ile büyük oranda çatışmalar veya aralarında düşmanlık bulunanlar²⁵⁴ birbirlerine vasi olarak atanamaz. Vasi olarak atanacak kişiyle vesayet altındaki kişinin arasında görülmekte olan dava, mirastan kaynaklanan uyuşmazlık, kavga veya çekişme bulunması gibi durumlar yarar çatışmasına örnek olarak verilebilir.²⁵⁵

2.2.2.7. Vasilikten Kaçınma Sebepleri

Vasilikten kaçınma sebepleri, TMK md. 417’de tahdidi olarak sayılmıştır. Bunlardan ilki altmış yaşını doldurmuş olanların vasilikten kaçınabileceği şeklindedir. Vasilik bilgi ve sorumluluk bilinci kadar aynı zamanda bedeni güç de istediğinden kanun, altmış yaşını dolduranlara bu görevi kabulden imtina hakkı tanımıştır. Bununla birlikte, altmış yaşını doldurmuş olmak kesin olarak vasiliğe engel teşkil etmez. Kendisini bu görevin üstesinden gelecek yeterlikte gören altmış yaşında hatta daha yaşlı kişi istiyorsa vasilikten kaçınmayabilir.²⁵⁶

Bedensel engellileri veya sürekli hastalıkları sebebiyle bu görevi güçlükle yapabilecek olanlar da vasilikten kaçınma hakkını haizdir. Görme veya işitme engeli olan bir kişinin vasi olarak atanmasına olanak yoktur.²⁵⁷ Bunun dışındaki diğer engeller veya sürekli hastalık hâli vasiliğe kesin engel olmayıp bu sebeplerle vasilik görevini

²⁵³ Dural/ vd.,449.

²⁵⁴ "...Dosya kapsamından, davalılar ..., ... ve ...'ün kısıtlı, diğer davalı ...'ün ise kısıtlıların vasisi olduğu, davalı vasi ...'ün verdiği vekaletnamelerde yalnızca kendi adına vekaletname verdiği ve kısıtlılar adına vekaletname verilmediği, bununla birlikte dava konusu taşınmazlarda kısıtlılar ile vasinin birlikte hissedar oldukları, mahkemece ara karar ile menfaat çatışması nedeniyle kısıtlılara kayyım atanması için vasi vekiline yetki verildiği ancak kayyım atanmadan dosyada karar verildiği, kısıtlıların dosyada temsil edilmediği ve taraf teşkili sağlanmadan yargılama yapıldığı..."Yarg. 20. H.D., T. 18.12.2018, E. 2017/5448,K. 2018/8366 (<https://www.lexpera.com.tr>).

²⁵⁵ Yıldız ve Gürsoy, 322

²⁵⁶ Kayran, 49; İnceel, 107.

²⁵⁷ Gençcan, 452.

güçlükle yapabilecek olanlara diledikleri takdirde bu hükümle kabul etmeme olanağı tanınmıştır.

Dörtten fazla çocuğun velisi olanlar da (dört dâhil değil)vasilikten kaçınabilir.       dörtten çok çocuğun velisi olan kişiden, ayrıca vesayet altındaki kişi için de gerekli ölçüde özeni göstermesi beklenemez. Kısıtlanarak vesayet altına bırakılan ergin çocuklar üzerindeki velayet de, velayet sayısının tespitinde göz önüne alınır.²⁵⁸

 zerinde hâli hazırda vasilik görevi olanlar da sınırlı sayıdaki kaçınma sebeplerinden birisidir. EMK'de, bir kişinin ancak üzerinde 2 vesayet bulunma şartı ile vesayetten ka ınabileceğine dair bir düzenleme mevcuttu. Fakat TMK bunu bire indirmiştir. Bu değişimin sebebi, yeni düzenleme ile vasilik görevinin ağırlığının farkına varılmış ve daha çok önem verildiğinin gösterilmiş olmasıdır.²⁵⁹

H kimlik ve savcılık mesleği mensupları da üzerlerindeki mevcut sorumlulukların ve iş yüklerinin ağır olması sebebiyle dilerlerse vasilik görevinden kaçınabilirler.²⁶⁰ önemli bir nokta şudur ki 4721 sayılı TMK ile EMK'da olduğu gibi vasilikten kaçınma hakkı sadece temyiz mahkemesi başkan ve üyelerine değil tüm h kimlere ve savcılara tanınmıştır. Aynı maddede Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve bakanlara da yer verilmiştir. H kimlik ve savcılık mesleği mensuplarında olduğu gibi bazı kamu görevlilerine bu şekilde bir imk nın tanınmasının temelinde, onların zaten ağır sorumluluk gerektiren kamu görevlerini icra etmekte oldukları, bir de vesayet görevi ile sorumlu kılınmalarının adil olmayacağı düşüncesi yatmaktadır.²⁶¹

Kanunda kaçınma sebepleri sınırlı olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla bu maddede belirtilen sebepler dışında başka bir sebep ileri sürülerek vasilik görevinden  ekinilemez. Vesayet makamı, vasilikten kaçınma veya itiraz sebebini yerinde görürse yeni bir vasi atar; yerinde görmediği takdirde, bu konudaki görüşü ile birlikte gerekli kararı vermek üzere durumu denetim makamına bildirir. (TMK md. 422/II) Denetim makamının kararı hem vasiliğe atanmış olan kişiye hem de vesayet makamına bildirilir.

TMK md. 422/I hükmünce vasiliğe atanan kişi, vasilikten kaçınma hakkını bu durumun kendisine tebliğinden başlayarak on gün içinde kullanabilir.

²⁵⁸Dural vd., 426.

²⁵⁹  zkan, (*Açıklamalı-  tihatlı Sulh Hukuk Davaları ve Tatbiki*), 195.

²⁶⁰ Umut, 90.

²⁶¹ Ertürk, 74;  zkan, (*Açıklamalı-  tihatlı Sulh Hukuk Davaları ve Tatbiki*), 195.

2.2.3. Kayyım

Kayyım, bir kişinin belli bir veya birkaç işini görmek veya bir kimseye ait malların veya hiç kimseye ait olmayan malların idaresini gerçekleştirmek, menfaatini korudukları veya mallarını idare ettikleri kişinin üçüncü kişilerle ilgili işlemlerinde onu özenle temsil etmek ve yasada belirtilen görevleri özenle yerine getirmek amacıyla vesayet makamı tarafından görevlendirilen kişidir. TMK, bir kişinin tek başına, birtakım işlerini görmesinin mümkün olmadığı hâllerde, ona yardım ve hukuki destek sağlayabilmek amacıyla temsil kayyımlığı (TMK md. 426), kayyım atanacak kimsenin mevcut mal varlığının yönetilmesi ihtiyacı doğmuşsa yönetim kayyımlığı (TMK md. 427) ve isteğe bağlı kısıtlılık nedenlerinin (TMK md. 408) varlığı durumunda istek üzerine kayyımlık (TMK md. 428) yollarına başvurulmasını mümkün kılmıştır.²⁶² TMK'de kayyımlık kurumu, ikinci kitabın vesayet ana başlıklı üçüncü kısmında düzenlenmiştir.

Kayyımın görev ve yetkileri vasiye göre daha kısıtlıdır.²⁶³ Çünkü kayyım TMK md.403/II'de de belirtildiği üzere belirli işleri görmek ve malvarlığını yönetmek için atanır. Şayet kayyım bir malvarlığının yönetimi ve gözetimi ile görevlendirilmiş ise yalnız o malvarlığının yönetimi ve korunması için gerekli işleri yapabilir. Bunun dışında kalan işlemleri yapma yetkisine sahip olabilmesi ya temsil olunan tarafından verilecek özel yetkiye ya da vesayet makamı tarafından verilecek izne bağlıdır. (TMK md. 460)

TMK'de kayyımlıkla ilgili hükümler dağınık bir şekilde düzenlenmiş olmasına rağmen md. 426 ve 431 arasında temel bilgilere yer verilmiştir. Bunun yanı sıra TMK md. 403/III hükmüne göre vesayete ilişkin kurallar genel hüküm niteliğinde olduğu için kayyımlık hakkında hüküm bulunmayan hâllerde, bu kurallara başvurulur.²⁶⁴ Örneğin TMK md. 413'te düzenlenen vasi atanmasına ilişkin genel kural kayyım için de uygulanacaktır. Dolayısıyla kanun, bir kişinin kayyım olarak atanabilmesi için ergin²⁶⁵ ve fiil ehliyetine sahip olmasının yanı sıra kayyımlık görevini yapabilecek

²⁶² Açıköz, 54.

²⁶³ Zevkliler vd., 361; Özüğür, 661; Yarayan, 378.

²⁶⁴ Eşelioğlu, 10.

²⁶⁵ Kanunun ayrıca ve açıkça belirtmesi hâlinde tüzel kişinin de kayyım olarak atanmasının mümkün olduğuna dair ayrıntılı bilgi için bkz. Yıldız ve Gürsoy, 21.

yetenekte de olmasını aramaktadır.²⁶⁶ Belirli bir iş için görevlendirilmiş olan kayyım, vesayet makamına tabi olduğu için vesayet makamının talimatlarına aynen uymakla yükümlüdür. (TMK md.459)

Kayyım atanmasını gerektiren hâller kanunda açıkça belirtilmiştir. Bu itibarla kayyım ne iş için atanmışsa görev ve yetkisinin sınırları da bu işe göre saptanır.²⁶⁷

Vasilikte olduğu gibi, TMK md. 413/II gereğince bir kişiye birden fazla kayyım atanması mümkündür ancak kayyım olarak atanacak kişilerin buna rıza vermeleri gerekmektedir.²⁶⁸

Kayyımlıkla ilgili en önemli husus; kendisine kayyım atanan kişinin ehliyetinde bir değişiklik gerekmeceği (TMK md. 458/I) ve hakkında bir kısıtlama kararı alınmayacağıdır. Bu özellik kayyımlığı diğer vesayet kurumlarından ayıran en önemli özelliktir. Dolayısıyla kayyımın atanmasını gerektiren iş veya işlemin bizzat kayyımlık vesayeti altındaki kişi tarafından yapılması da mümkündür.²⁶⁹

2013'ten beri İsviçre'de uygulanan Yetişkinleri Koruma Hukuku kapsamında alınabilecek kayyım atama tedbirleri en katıdan en yumuşağa doğru sıralandığında bunlar; genel kayyımlık, kombine kayyımlık, katılım kayyımlığı, mal varlığı yönetim kayyımlığı, temsil kayyımlığı, danışman kayyımlığı, Çocuk ve Yetişkinleri Koruma Resmi Makamı'na alınacak tedbirler (İMK. md. 392), yasal temsil ve bakım vekaleti ile hasta yönergesi şeklindedir.²⁷⁰

TMK kayyımlığı üç ayrı şekilde düzenlemiştir. Bunlar: temsil kayyımlığı, yönetim kayyımlığı ve isteğe bağlı kayyımlık şeklindedir. GÜRSOY ve YILDIZ ile DURAL, ÖĞÜZ ve GÜMÜŞ de aynı görüştedir.²⁷¹ Fakat AKINTÜRK'e²⁷² ve ÖZUĞUR'a²⁷³ göre kayyımlık türlerinin temsil ve yönetim kayyımlığı olmak üzere iki taneyle sınırlıdır. ŞENER'e²⁷⁴ göre ise kayyımlık türleri kanuni (idare, yönetim)

²⁶⁶ Yıldız ve Gürsoy, 21.

²⁶⁷ Akıntürk ve Ateş, 511.

²⁶⁸ Gürsoy ve Yıldız, 364.

²⁶⁹ Gürsoy ve Yıldız, 134.

²⁷⁰ Açıkgöz, 10.

²⁷¹ Gürsoy ve Yıldız, 21; Dural vd., 464.

²⁷² Akıntürk ve Ateş, 498.

²⁷³ Özüğür, 713.

²⁷⁴ Şener, 95-96.

kayyımlığı ve iradi kayyımlık şeklinde sınıflandırılmıştır. KOÇ²⁷⁵ ise temsil, yönetim ve isteğe bağlı kayyımlığa ilaveten bir de karma kayyımlık olduğunu ileri sürmüştür.

2.2.3.1. Kayyımlık Türleri

2.2.3.1.1. Temsil Kayyımlığı

Temsil kayyımlığında kayyım, bir kişinin belirli bir veya birden fazla işini gerçekleştirmek maksadıyla atanır.²⁷⁶ TMK md. 426'da düzenlenmiş olan temsil kayyımlığı, aşağıda yazılı olan veya kanunda gösterilen diğer hâllerde ilgisinin isteği üzerine veya re'sen, TMK md. 430 hükmü gereğince kendisine kayyım atanacak kimsenin yerleşim yerindeki vesayet makamı (sulh hukuk mahkemesi) tarafından atanır ve TMK md.431/I'de vasi atanması usulüne ilişkin kurallara yapılan atıf uyarınca, işin tamamlanmasıyla da sona erer.

Bu hâllerden ilki; ergin bir kişinin hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri bir sebeple ivedi bir işini kendisi görebilecek veya bir temsilci atayabilecek durumda olmamasıdır. Madde metninden de anlaşılacağı üzere kendisine temsil kayyımı atanacak kişi bu nedene bağlı olarak "*ergin*" olmalıdır. Bir başka önemli nokta ise belirli veya belirlenebilir "*ivedi*" bir işin hâll edilmesi gerekliliğinin hâsıl olmasıdır. Pek tabii maddede bahsi geçen ivedi görülmesi gereken iş temsil yolu ile yapılmaya müsait olmalıdır. Zira temsile elverişli olmayan, örneğin, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanımı söz konusuysa temsil kayyımı atanması mümkün olmaz.²⁷⁷

Madde metninde engel sebeplerinden sayılmış olan "*hastalık*" hâli eğer kişinin kısıtlanmasını gerektirecek nitelikteyse, şahsın şüphesiz önce kısıtlanıp ardından kendisine temsil kayyımı değil vasi tayin edilmesi gerekir. Kısıtlama gerektiren bu hastalık fiziksel, zihinsel veya hem fiziksel hem de zihinsel olarak vukuu bulmuş olabilir. Fakat kısıtlanma sonucunu doğurmayan hastalıklarda-örneğin, belli bir hastalık nedeniyle geçirilen ameliyat veya herhangi bir tıbbi tedavi hâllerinde- kişi, ivedi bir işi kendisi göremeyecek veya temsilci atayamayacak durumda ise kendisine temsil kayyımı

²⁷⁵ Koç, 105.

²⁷⁶ Mustafa Alper Gümüş, *Türk Medeni Hukukunda Kayyımlık*, (1. Baskı), Vedat Kitapçılık, İstanbul 2006, 14.

²⁷⁷ Kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların mutlak ve nispi olması hâllerinde temsil kayyımı atanmasının mümkün olup olmayacağına dair ayrıntılı bilgi için bkz. Yıldız ve Gürsoy, 83.

atanması uygun olur.²⁷⁸ Zira bu hâllerde kişinin kendini temsil edemiyor oluşu kalıcı bir hâl değildir.

Bir işte mevcut yasal temsilcinin menfaati ile küçüğün veya kısıtlının menfaati çatışyorsa da o iş için temsil kayyımı atanması söz konusu olur. Örneğin vasi ile vesayet altındaki kişinin beraber malik oldukları taşınmaz ile ilgili ortaklığın giderilmesi davasında menfaat çatışması söz konusu olacağından vesayet altındaki kişinin davada temsili için temsil kayyımı atanır²⁷⁹ ya da bir kamu tüzel kişisi olan köy aleyhine köyü temsil eden muhtarın dava açması durumunda, köy ile yasal temsilci arasında yarar çatışması bulunduğundan köyü temsil edilmesi için temsil kayyımı ataması yapılır.²⁸⁰ TMK md. 345'te çocuk ile ana veya baba arasında ya da ana ve babanın menfaatine olarak çocuk ile üçüncü kişi arasında yapılacak bir hukukî işlemle çocuğun borç altına girebilmesi, bir kayyımın katılmasına ve hâkimin onayına bağlıdır denilmektedir. Maddede sözü geçen kayyımlığın türü temsil kayyımlığıdır.²⁸¹ Kanun koyucu, babalık davasında annenin her zaman çocuğunun yararına hareket edemeyeceği ihtimali sebebiyle küçük için kayyım tayin edilmesini ve böylece çocuğun yararının korunması için babalık davasında kayyımın bulunabilmesini kabul etmiştir. Bu yolla, anne ile babanın herhangi bir sebeple çocuk birleşerek onun zararına bir durumun doğma ihtimalini önlemek istemiştir.²⁸²

Sonuncu olarak ise yasal temsilcinin görevini yerine getirmesine engel bir durum varsa, o durum ortadan kalkana kadar da temsil kayyımı atanabilir. Burada yasal temsilcinin işlediği bir suçtan dolayı tutuklanması, hastalığı, başka bir yerde bulunması örneğin açık denize açılması gibi durumlar örnek olarak gösterilebilir.²⁸³

Bu hâllerden bir tanesinin dahi bulunması hâlinde temsil kayyımı atanması mümkün hâle gelir. Temsil kayyımlığı görevi, TMK md. 431/T'de vasi atanması usulüne ilişkin kurallara yapılan atıf uyarınca, işin veya görevin tamamlanmasıyla sona erer.²⁸⁴

Temsil kayyımı, bir kişinin bir veya birkaç işinin görülmesi amacıyla atanır. Dolayısıyla hâli hazırda belirli birtakım işleri için temsil kayyımı atanmış olan kimseye,

²⁷⁸Gürsoy ve Yıldız, 84.

²⁷⁹ Özüğür, 715.

²⁸⁰Gürsoy ve Yıldız, 87.

²⁸¹ Özüğür, 715; Gürsoy ve Yıldız, 86; İlyaz, 25.

²⁸² Şener, 92.

²⁸³Gürsoy ve Yıldız, 87.

²⁸⁴ Koç, 105; Açıkgöz, 59.

başka iş ve işlemleri için yeniden başka bir kayyım atanması veya önceki kayyımın bu iş ve işlemler için görevlendirilmesi mümkündür. Normalde TMK md. 413/II'deki vasiler için düzenlenmiş genel hükmün, kayyımlar için de uygulanabileceğinden bahisle *"Rızaları bulunmadıkça birden çok kimse vesayeti birlikte yürütmekle görevlendirilemez."* ilkesi gereği atanmak istenen yeni temsil kayyımı için mevcut temsil kayyımından izin alınması gerektiği düşünülse de söz konusu örnekte, aynı iş için değil farklı bir işin yürütülmesi için yeni kayyım atanmasından bahsedildiğinden bahisle, yeni temsil kayyımı için mevcut temsil kayyımından izin alınması gerekmez.²⁸⁵

2.2.3.1.2. Yönetim Kayyımlığı

Yönetim kayyımı temsil kayyımının aksine yalnızca kanun gereği atanmaktadır. İsteğe bağlı olarak atanamaz. TMK md. 427 gereğince vesayet makamı, bir kimseye ait malların veya yönetimi kimseye ait olmayan malların, taşınır veya taşınmaz mallar ile haklar ve borçlar bir bütün olarak değerlendirilir, yönetimi için gereken önlemleri alır ve özellikle bazı hâllerde bir yönetim kayyımı atar. Bu hâllere örnek olarak bir kimsenin uzun süreden beri bulunamayışı ve oturduğu yerin de bilinmeyişi verilebilir. Bu noktada, tüm aramalara rağmen bulunamayan kimseyi temsilen kayyım atanması gerektiği şüphesizdir. Özellikle bulunamayan kimsenin taraf olduğu bir dava söz konusu ise öncelikle, dava dilekçesi ve duruşma günü şahsa tebliğ olunur. Şahıs tüm aramalara rağmen bulunamıyorsa ve oturduğu yer de tespit edilemiyorsa şahsa, temsilen yönetim kayyımı tayin ettirebilmesi için süre verilmesi gerekir.²⁸⁶ Madde metninde belirtilen *"uzun süre"*nin ne kadar olacağı hâkimin takdirine bırakılmıştır.²⁸⁷

Yönetim kayyımının atanabileceği bir diğer hâl; vesayet altına alınması için yeterli bir sebep bulunmamakla beraber, bir kişinin malvarlığını kendi başına yönetmek veya bunun için temsilci atamak gücünden yoksun bulunması hâlidir. Yine bir başka hâl ise bir terekede mirasçılık hakları henüz belli değilse veya ceninin menfaatleri gerekli kılırsa, tereke işlemleri için yönetim kayyımı atanması hâlidir. Eğer bir tüzel kişi gerekli organlardan yoksun kalmış ve bu tüzel kişinin yönetimi başka yoldan sağlanamamışsa da yönetim işlerinin yürütülmesi için yönetim kayyımının atanabileceği

²⁸⁵Yıldız ve Gürsoy, 22.

²⁸⁶Yarg. HGK, T. 12.04.2006, E. 2006/8-9, K. 2006/170 (Gürsoy ve Yıldız, 177.)

²⁸⁷Gürsoy ve Yıldız, 90.

öngörülmüştür. Yine bir hayır işi veya genel yarar amacı güden başka bir iş için hâltkân toplanan para ve sair yardımı yönetme veya harcama yolu sağlanamamışsa bu yönetim ve harcamanın usulüne uygun şekilde gerçekleştirilebilmesi için yönetim kayyımının atanması söz konusu olur.

TMK md. 427/I-4' e göre bir tüzel kişinin gerekli organlardan yoksun kalmış olması ve yönetimini başka yoldan sağlayamaması hâllerinde de yönetim kayyımı atanır.²⁸⁸ Örneğin; Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nu²⁸⁹ md. 12'ye göre, kuruluşların genel kurullarının ilk dört fıkrada belirtilen usullere göre toplantısını gerçekleştirememesi hâlinde beşinci fıkraya göre genel kurula çağrı yapmakla görevli olan yönetim kuruluna kuruluşun üyelerinden veya durumu tespit eden Bakanlığın başvurusu üzerine, mahkeme kararıyla işten el çektilir. Mahkeme, ayrıca genel kurulu kanun ve tüzük hükümlerine göre en kısa zamanda toplamak ve yeni yönetim kurulu seçilinceye kadar kuruluşu yönetmekle görevli olmak üzere 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı TMK hükümleri gereğince bir veya üç kayyım tayin eder. Yine Dernekler Kanunu²⁹⁰ md. 27/III-IV gereğince *"Kamu yararına çalışan dernekler en az iki yılda bir denetlenir. Yapılan denetimler sonucunda düzenlenen raporlar üzerine, kamu yararına çalışan derneklerin organlarında görev alan üyeler veya ilgili personel, hapis cezası verilmesini gerektiren suçların işlendiğinin tespit edilmesi hâlinde, geçici bir tedbir olarak İçişleri Bakanınca görevden uzaklaştırılabilir. Dernek merkezinin bulunduğu ilin valisi, görevden uzaklaştırılma kararının derneğe bildirilmesiyle eş zamanlı olarak, görevden uzaklaştırılan organların yerlerine; TMK hükümlerine göre dernek merkezinin bulunduğu yerdeki sulh hukuk mahkemesinden kayyım atanmasını ister. Mahkeme bir hafta içinde, öncelikle dernek üyeleri arasından görevden uzaklaştırılanların sayısı kadar kayyım atanmasına karar verir ve bu kararda kayyımın görev ve yetkileri ile dernek tarafından kayyıma verilecek ücret de belirtilir. Kayyımın görevi dava sonucu verilen hüküm kesinleşinceye kadar devam eder. Çeşitli nedenlerle boşalan bu kayyımların yerine, aynı usulle yeni kayyım atanır."*

TMK md.430/II hükmü gereğince yönetim kayyımı, malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği veyatemsil edilen kimsenin payına düşen malların bulunduğu

²⁸⁸ Tüzel kişinin işlemleri için kayyım atanması hâllerinin temsil kayyımlığı olduğunu savunan görüş için bkz. Özügür, 715.

²⁸⁹ Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu, (2012), T.C. Resmi Gazete, 28460, 18 Ekim 2012.

²⁹⁰ Dernekler Kanunu, (2004), T.C. Resmi Gazete, 25649, 23 Kasım 2004.

yerdeki vesayet makamı (Sulh Hukuk Mahkemesi) tarafından atanır ve yine yönetim kayyımlığı, TMK md. 431/I'de de belirtildiği üzere vasi atanması usulüne ilişkin kurallara yapılan atfa göre vesayet makamı yani sulh hukuk mahkemesi kararıyla sona erer.

2.2.3.1.3. İsteğe Bağlı Kayyımlık

TMK md. 428 gereğince, isteğe bağlı kısıtlama sebeplerinden biri varsa, ergin bir kişiye kendi isteği üzerine de bir kayyım atanabilir. İsteğe bağlı kısıtlama nedenleri TMK md. 408'de düzenlenmiştir. İsteğe bağlı kayyım ataması için de bu sebepler geçerlidir. Buna göre, kendisine kayyım atanacak kişinin bu konuda açık bir isteğinin bulunması gerekmektedir. Bu istek yazılı veya sözlü olarak ortaya konulmuş olabilir.²⁹¹ Ayrıca kendisine isteğe bağlı kayyım atanacak kişi ergin olmalı ve yaşlılık, sakatlık, deneyimsizlik veya ağır hastalık gibi nedenlerle işlerini gerektiği gibi yürütemiyor olmalıdır. Bu koşulların yanı sıra kişi sayılan sebeplerle işlerini yürütemediğini de ispat etmelidir. Eğer kendisine kayyım atanmasını talep eden kişinin işlerini bir vekille yönetme imkânı varsa vesayet makamı kayyım atanması istemini reddeder.²⁹²

2.2.3.2. Kayyım Olarak Atanabilmek İçin Gerekli Şartlar

Bir kişinin başka bir kimseye kayyım olarak atanabilmesi için gerekli şartlar, TMK md. 413'te vasi atanma koşuluna ilişkin düzenlenen genel kural gereği kayyımlıkta da uygulanır.²⁹³ Dolayısıyla vasilerde olduğu gibi ilk şart, kayyım olarak atanacak kişinin ergin olmasıdır. Ergin olma koşulunun aranmasından yola çıkarak kayyım olarak atanacak kişinin tüzel kişi olamayacağı da söylenebilir.

Kayyım ergin olmanın yanı sıra mutlaka fiil ehliyetine de sahip olmalıdır. Ehliyetsizlik sebebiyle kendi işlerini bizzat yürütemeyen bir kimseden başkasının işlerinin yürütmesi beklenemez. Bu bir kayyımın sahip olması gereken ikinci genel niteliktir.²⁹⁴ Kayyımın sahip olması gereken bir başka nitelik ise görevini yapabilecek

²⁹¹ Yıldız ve Gürsoy, 102-103.

²⁹² Özüğür, 721.

²⁹³ Yıldız ve Gürsoy, 363.

²⁹⁴ Yıldız ve Gürsoy, 364.

yetenekte ve yeterlilikte olmasıdır. Kişinin kayyımlık görevini yürütebilecek yeterlilikte ve yetenekte olup olmadığını vesayet makamı hâkimi tespit eder.

Vasilikte olduğu gibi kayyım atamasında da TMK md. 414 hükmü gereğince eşin ve yakın akrabaların; TMK md. 415 hükmü gereğince de kendisine kayyım atanacak kişinin yahut anne babasının gösterdiği kimselerin öncelik hakkı vardır. Kanun koyucu bu noktada vesayet makamının takdir yetkisini kısıtlamıştır.²⁹⁵

Vesayet makamınca kayyımlığa atananlar, TMK md. 431/I'deki vasinin atanması usulüne ilişkin kurallar, kayyım ve yasal danışmanın atanmasında da uygulanır ilkesi gereği TMK md. 416 gereğince, kendisine kayyım atanmış kimsenin yerleşim yerinde oturmaları koşuluyla kayyımlık görevini kabul etmek durumundadırlar. Meğerki kaçınma nedenleri mevcut olmasın.

2.2.3.3. Göreve Başlama

Kayyım olarak atanan kişi, kural olarak atama kararının kendisine tebliğ edildiği tarih itibarıyla derhâl göreve başlar. Bu noktada kayyım olarak atanan kişinin kaçınma hakkını kullanması yahut kendisine kayyım atanmış kimsenin kayyımın şahsına itiraz etmesi, kayyım atanmış kişinin menfaatinin korunabilmesi adına, kayyımlık görevine başlayıp başka bir kayyım atanana kadar yürütmesine engel değildir.

Kayyım ataması kararına; kayyımlığa gerek olmadığı veya kayyım atanması için ortada bir sebep olmadığı şeklinde yapılan itirazlar temyiz itirazı niteliğindedir. Bu sebeple bu itirazlar, atanan kayyım geçici olarak bile kayyımlık görevine başlayamaz.²⁹⁶

2.2.4. Yasal Danışman

TMK'nin beşinci ayırımı olan md. 426 ile 431 arasında “*Kayyımlık ve Yasal Danışmanlık*” kavramlarına yer verilmiştir. Fakat yasal danışmanlık kurumu kanunumuzda pek ayrıntılı şekilde ele alınmamıştır. Yasal danışmanlık müessesesi, daha evvel de bahsettiğimiz orantılılık ilkesi kapsamında vasilik kurumuna nazaran

²⁹⁵ Yıldız ve Gürsoy, 365.

²⁹⁶ Yıldız ve Gürsoy, 452.

daha dar, kayyımlik kurumuyla kıyaslandığında ise daha kapsamlı bir koruma sağlayan ve uygulamada daha fazla yaygınlaşan vesayet kurumlarından biridir.²⁹⁷

Yasal danışman, TMK md.429 gereği kısıtlanması için yeterli sebep bulunmamakla beraber korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlanması gerekli görülen ergin bir kişiye, kanunun aynı maddesinde sayılmış olan işlerde görüşü alınmak üzere atanır. Bu işler; dava açma ve sulh olma, taşınmazların alımı, satımı, rehnedilmesi ve bunlar üzerinde başka bir aynî hak kurulması, kıymetli evrakın alımı, satımı ve rehnedilmesi, olağan yönetim sınırları dışında kalan yapı işleri, ödünç verme ve alma, anaparayı alma, bağışlama, kambiyo taahhüdü altına girme, kefil olma şeklinde sıralanmıştır.

Her ne kadar TMK kapsamında vesayet organları arasında sayılmamış olsa da doktrinde, yasal danışmanlığa da, vesayet organları içinde yer verilmesi gerektiği ve vesayet hukuku kapsamında vasilik kurumunun bir çeşidi olduğu ileri sürülmektedir.²⁹⁸ Bu görüşü savunan yazarların yanı sıra birtakım yazarlar ise yasal danışmanlığı, kayyımlığın bir türü olarak değerlendirmiş²⁹⁹, bir kısmı ise vesayetle kayyımlik arasında fakat vesayetle daha fazla ortak noktası bulunan bir kurum olarak tanımlamıştır.³⁰⁰

Yasal danışmanın temel görevi, sadece belirli işlemlerin gerçekleştirilmesi hâlinde danışman olduğu ergin kişiye yol göstermek, görüşünü bildirmek veya malvarlığını yönetmektir.³⁰¹ Kendisine yasal danışman atanan kişi, medeni hakları kullanma ehliyetine diğer bir deyişle fiil ehliyetine sahip olduğu için, doğal olarak kişi varlığı haklarını herhangi bir kısıtlama söz konusu olmaksızın tek başına kullanabilir.³⁰² Buna

²⁹⁷Orkun Tat, *Türk Medeni Kanunu'nda Yasal Danışmanlık*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin 2017, 1.

²⁹⁸Koç, 102; Yarıyan, 379; Yıldız ve Gürsoy, 22; Saymen ve Elbir, 511; Akıntürk ve Ateş, 5; Öztan, *Aile Hukuku*, 530; Tekinay, 682; Dural vd., 435; Palamut, 133; Özmen, 349; Gençcan, 1249; "...Medeni Kanunun 379. maddesi uyarınca tayin olunan müşavirlerde vasiler ve kayyımlar gibi vesayet uzuvlarındandır..." Yarg. 2. H.D., T. 17. 10. 1996., E. 9340, K.10398 (Tat, 3).

²⁹⁹Özmen, 483; Gençcan, 909.

³⁰⁰Yasal danışmanlığın hafifletilmiş vesayet olarak kabul edildiği görüş için bkz.; Tekinay, 644.

³⁰¹Dural vd., 456.

³⁰²"Fiil ehliyetinin bulunmaması TMK md. 405 uyarınca kısıtlanma; vasi atanması nedenidir. TMK md. 429'da ise ergin bir kişinin kısıtlanması için yeterli bir sebep bulunmamakla birlikte korunması için fiil ehliyeti sınırlanarak yasal danışman atanacağı hükme bağlanmıştır. Mahkemece yukarıda belirtildiği şekilde raporlar arasındaki çelişkiyi giderecek şekilde yeni rapor aldırılması, kısıtlı adayı hakkında vasi tayini gerekmeyeceğine dair rapor sunulması hâlinde ise kısıtlı adayı hakkında yasal danışman atanmasının uygun olup olmayacağı yönünde bir değerlendirme yapılması gerekir. Vesayet hakkındaki hükümler kamu düzenine ilişkindir. Mahkemece kısıtlanması istenilen hakkında öncelikle vesayet sonra yasal danışmanlık gerekip gerekmediği yönünden araştırma ve inceleme yapıp oluşacak sonuca göre bir

karşılık, malvarlığı haklarının kullanılmasında, oy danışmanlığında daha az, yönetim danışmanlığında daha fazla olmak üzere, birtakım kısıtlamalar düzenlenmiştir. Kendini tek başına koruyup da temsil edemeyecek durumda olan bir kimsenin korunma ve temsil ihtiyacının derecesinin vasi atanmasından hafif olması hâlinde, ihtiyacın derecesi göz önüne alınarak takdir edilmiş bir koruma ve temsil etme yöntemidir.³⁰³

TMK md.431'deki atıf gereği TMK md.413'te belirtilen düzenlenen vasi atanma koşuluna ilişkin genel kural yasal danışman atanırken de uygulanır. Dolayısıyla yasal danışmanın ergin, fiil ehliyetine sahip, yasal danışmanlık görevini yapabilecek yetenekte ve yeterlilikte olması gerekir ve tıpkı vasilikte ve kayyımlıkta olduğu gibi birden fazla kişinin yasal danışman olarak atanması mümkündür.

Bir kimseye yasal danışman atanabilmesi için; kısıtlanması için yeterince sebep doğmamış olmalı (zira doğarsa ve şartlar da mevcutsa doğrudan vasi atanır), fiil ehliyetinin sınırlandırılması ve yasal danışman atanması yasal danışman atanacak kişi açısından gerekli olmalı, orantılılık ilkesi açısından kişinin korunması açısından öngörülen tedbir yeterli olmalı ve bu kişi ergin olmalıdır. Eğer kişi ergin değilse velayet veya vesayet kurumları devreye girer.

Yasal danışman ataması ancak ergin olan kişinin yararı gerektiriyorsa yapılır. Amaç kişinin yararı değil de örneğin ileride mirasçıların elde edeceği yararların artırılması ve korunması gibi bir başkasının yararını esas alıyorsa yasal danışman ataması isteminin reddedilmesi gerekir.³⁰⁴

TMK md. 405'teki akıl hastalığı veya akıl zayıflığı; TMK md. 406'daki savurganlık, alkol, uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşam tarzı, kötü yönetim; TMK md. 408'deki ilgilinin kendi talebi durumlarından birinin varlığı hâlinde ilgili kişiye yasal danışman tayini yoluna gidilebilir zira bu maddeler TMK md. 431'de yapılan atıf nedeniyle her ne kadar vesayet tayini için gerekli sebepler olsa da genel ilke olduğu için kayyımlık ve yasal danışmanlık ataması hâllerinde de uygulanır. Pek tabii bu hâllerin kısıtlanmayı gerektirecek ağırlıkta olmaması gerekir.³⁰⁵

karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi bozma nedeni yapılmıştır." Yarg. 2. H.D., T. 15.01.2018, E. 2017/8156, K.2018/409 (Gençcan, 1250).

³⁰³Yıldız ve Gürsoy, 22.

³⁰⁴ Yarg. 2. H.D., T. 28.05.1996, K. 3843/5695 (Özüğür, 725).

³⁰⁵Alptekin Burak BOYDAK, *Türk Hukukunda Yasal Danışmanlık Kurumu*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.

Yasal danışman atanması ile ilgili taleplerde, danışman atanması lüzumu her türlü delil vasıtasıyla ispat edilebilir. Buna tanık dinletmek de dâhildir.³⁰⁶

Yasal danışmanlık katılım ve yönetim danışmanlığı olmak üzere iki türdür. Ancak kişiye şartların mevcudiyeti hâlinde işlemleri için hem katılım hem de yönetim danışmanı atanabilir.³⁰⁷ Bu durumda kişi yasadaki katılım danışmanlığının görevine giren hususlarda katılım danışmanının izin veya icazetini almalı diğer mallarının idaresi (aynı hak doğurmayan örneğin satış vaadi yahut malların kiraya verilmesi) gibi işlemlerinde ise yönetim danışmanının izin ve icazetini almalıdır.³⁰⁸

2.2.5. Vasi - Kayyım ve Yasal Danışmanın Karşılaştırılması

Kayyımlığın düzenlenişi bakımından en ayırt edici özelliği, kişinin ihtiyacına cevap veren üç farklı türde düzenlenmiş olmasıdır. Bunlar temsil kayyımlığı, yönetim kayyımlığı ve isteğe bağlı kayyımlıktır. Vesayet ise kanunda mevcut duruma uygulanmak üzere tek tipte düzenlenmiş olup kayyımlık gibi kendi içinde türlerine ayrılmaz.³⁰⁹ Yasal danışmanlık ise yönetim ve katılım danışmanlığı olmak üzere iki tür şeklinde düzenlenmiştir.

Vasinin görevi genel niteliktedir. Küçüğü ya da kısıtlanmış olan kişiyi hem kişilik haklarıyla ilgili hem de malvarlığı haklarıyla ilgili olarak temsil eder ve vasi atanan kişiyi hukuki olarak korur. Fakat kayyımın görevi genel nitelikli değil vasilığe nazaran daha dar kapsamlıdır.³¹⁰ Kayyım, sadece kendisinin görevlendirildiği belirli bir veya birkaç işi yürütmekle veya kayyım atandığı kişinin malvarlığını yönetmekle görevlidir. Vasinin yetki ve görev tanımı çerçevesinin oldukça genel çizilmiş olması söz konusu iken kayyımın yetki ve görevlerinde özellik, sınırlılık, belirlilik ve geçicilik hâkimdir.³¹¹ Kayyımın, vasilikte olduğu gibi hakkında atandığı kişinin şahsına özen gösterme ve onun kişiliğini koruma yükümlülüğü bulunmaz.³¹²

³⁰⁶ Yarg. 2. H.D., T. 10.02.1999, K. 13370/850(Özüğür, 725).

³⁰⁷ Yarg. 2. H.D., T. 23.03.1994, K. 2054/2859(Özüğür, 725).

³⁰⁸ Özüğür, 723.

³⁰⁹ Açıkgöz, 55.

³¹⁰ Yarayan, 379.

³¹¹ Akıntürk ve Ateş, 511; Gönensay, 203; Eşelioğlu, 13-14; Feyzioğlu, 711; Tekinay, 624.

³¹² Açıkgöz, 56.

Hukukumuzda göre yalnızca gerçek kişilere vasi ataması söz konusu olabiliyorken TMK md. 427/I uyarınca, kanunun ayrıca ve açıkça belirtmesi koşuluyla, kayyım atanması gerçek kişiler dışında tüzel kişiler hakkında da uygulanabilmektedir.³¹³ Yasal danışman ise TMK md. 429 gereği yalnızca ergin bir kimseye atanabilir. Dolayısıyla tüzel kişiye atanması söz konusu olamaz.

Kendisine yasal danışman atanan kimse, vesayet mahkemesinin iznine ihtiyaç duymaksızın, tâbiyetini veya ikametgâhını kolaylıkla değiştirebilir; evlenebilir yahut evlât edinebilir hatta evlâtlık olarak da alınabilir.³¹⁴

Vasinin ve yasal danışmanın görevinin sürekli olmasına ve vesayet altında bulunan kişinin kişiliğini koruma görevini de ihtiva etmesine karşın kayyımın görevi genelde belirli bir işi ya da malvarlığını yönetmek olup, kayyımı olduğu kişinin şahsi işlerine veya kişiliğine özen göstermek ve korumak yükümlülüğü yoktur.³¹⁵

Kayyımın atanması, kişinin vesayet altına alınmasını gerektirecek yeterli sebep olmadığı hâllerde ve yapılan işlemlerde sadece fikri alınmak suretiyle gerçekleştirilir.³¹⁶ Buradan yola çıkarak kayyım atanmasının sınırlı bir vesayet önlemi olduğunu söylemek mümkündür.

Kayyım atanabilmesi için kişinin sınırlı ehliyetsiz ya da tam ehliyetsiz olması şartı aranmazken kendisine vasi atanacak kişi, ya yaş küçüklüğü ya da kısıtlama nedeniyle sınırlı ya da tam ehliyetsiz durumda olmalıdır.³¹⁷ Diğer bir deyişle korunması amacıyla hareket edilen kişiye vasi atanırken vesayet altına alınan kişinin fiil ehliyeti kalkar. Ancak kayyım ataması, kendisine kayyım atanan kimsenin fiil ehliyetinde herhangi bir değişiklik olması sonucunu doğurmaz. Bunlara karşılık, bir kimseye yasal danışman atanması durumunda ise kişinin fiil ehliyeti yalnızca belli başlı işlemler açısından sınırlandırılır. Yani kişi fiil ehliyeti bakımından sınırlı ehliyetliler kategorisinde kabul görür.³¹⁸

³¹³Gürsoy ve Yıldız, 363.

³¹⁴ Öztan, *Aile Hukuku*, 301.

³¹⁵ Ertürk, 13; Boydak, 14.

³¹⁶ Şener, 51.

³¹⁷ Ertürk, 14.

³¹⁸Dural vd., 475; Boydak, 9; Özüğür, 722.

Aksi görüş belirten DURAL ve ÖĞÜZ'e³¹⁹ göre; koyucunun amacı, bir kişiye yasal danışman atandığında o kişinin fiil ehliyetine bir kısıtlama getirmek değildir. Esasında kısıtlama getirilen şey o kişinin tasarruf yetkisidir. Bunu destekler nitelikteki düzenleme ise EMK'de yasal danışmanlığı düzenleyen md. 379 kenar başlığının "*Mahdut Ehliyet*" olması fakat TMK'de, EMK md. 379'a karşılık gelen md. 429'un kenar başlığının "*Yasal Danışmanlık*" olarak değiştirilmesi olarak gösterilir. Kanun koyucunun asıl maksadının, TMK'de bu değişiklik ile fiil ehliyetini kısıtlamak değil yalnızca yardım sağlayan bir kurum olduğunu ortaya koymak olduğu öne sürülmüştür.

Bu görüşü destekler nitelikteki 1994 tarihli bir Yargıtay kararına göre;³²⁰ kendisine danışman atanan kişi kural olarak ergin, ayırt etme gücü bulunan ve kısıtlı olmayan kimsedir. Bunların tam ehliyetlilerden hiçbir farkı yoktur. Kişilik ve mal varlığına ilişkin işlemleri tek başlarına yapma yeteneğine sahiptirler. Ancak zihinsel gelişim, anlama, kavrama, deneyimsizlik, irade yetersizliği gibi nedenlerin bulunmasına bağlı olarak bu gibi kimselere yasal danışman atanmasını gerekebilir.

Vasi ataması konusunda yetkili mahkeme, TMK md. 411 gereğince vesayet altına alınacak küçüğün ya da kısıtlının yerleşim yeri vesayet makamı yani sulh hukuk mahkemesidir. Kesin yetki söz konusudur.³²¹ Bu konuyla ilgili tüm itirazlar da sulh hukuk mahkemesine yapılır. Kayyımlıkta ise kayyımlığın türüne göre iki farklı yetkili mahkeme söz konusu olmaktadır. Kişi, yönetim kayyımı olarak atanmışsa, yetkili mahkeme kendisine kayyım atanacak kişinin mallarının büyük çoğunluğunun bulunduğu yer mahkemesidir. Fakat kişi temsil kayyımı olarak atanmışsa, yetkili mahkeme kendisine kayyım atanacak kişinin yerleşim yeri mahkemesi olur.

³¹⁹Dural vd., 475.

³²⁰ Yarg. 2. H.D. T. 23.03.1994, K. 1994/2859 (Boydak, 10).

³²¹"...TMK md. 411; vesayet işlerinde yetkinin küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet daireleri olduğunu, TMK md. 412 ise vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişinin yerleşim yerinin değiştirilemeyeceğini, yerleşim yerinin değişmesi hâlinde yetkinin yeni vesayet dairesine geçeceğini hükme bağlamıştır. Bu yetki kesindir. Mahkemece kendiliğinden dikkate alınması gerekmektedir. Bora ve Metin Bandırma Sulh Hukuk Mahkemesinin (vesayet makamının) 31.7.2002 gün ve 2002/346 sayılı kararı ile vesayet altına alınmıştır. Bu karar kaldırılmamıştır. Bir kişinin birden fazla vesayet dairesi bulunamaz. Mahkemece; daha önceki 2002/346-706 sayılı dosyanın incelenmesi, bu dosya ile birleştirilmesi, deliller birlikte değerlendirilip sonucu uyarınca karar verilmesi gerekir. Açıklanan husus üzerinde durulmaması usul ve yasaya aykırıdır..." Yarg. 2. H.D., T. 30.3.2006, E. 2005/19686, K. 2006/4477 (<https://www.lexpera.com.tr>).

Vesayeti gerektiren hâller bakımından sınırlı sayı ilkesi geçerliyken³²² kayyımlığı gerektiren hâller bu ilkeye tabi değildir. Bu durum yönetim kayyımlığının düzenlendiği TMK md. 427/I'de “*Özellikle aşağıdaki hâllerde bir yönetim kayyımı atanır.*” ifadesinden açıkça anlaşılır.

Velâyet ile vesayet kurumlarının aynı anda uygulanmaları mümkün değildir. Diğer bir deyişle vesayet kurumu, velayet kurumunun olmadığı durumlarda atanır. Veli ve vasi birlikte, aynı kişi için görevde bulunamazlar. Kayyımlıkta ise bu durum söz konusu olmayıp gerekli hâllerde veli veya vasi, kayyımla aynı anda görev yapabilir. Çünkü kayyımlık genel nitelikli bir görev değildir.³²³

Hem kayyım hem yasal danışman hem de vasi kişinin isteği üzerine de kendisine atanabilir ancak bu noktada üç kurumun da aradığı şartlar birbirinden farklıdır.³²⁴

³²² Açıkgöz, 56.

³²³ Feyzioğlu, 720.

³²⁴ Öztan, *Aile Hukuku*,302.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VESAYETİ GEREKTİREN HÂLLER

3.1. KÜÇÜKLÜK

Hukuk düzenimizde küçüklük, kişilerin doğumdan başlayarak erginlik yaşına gelinceye veya kanunda sayılan sebeplerle ergin sayılınca kadarki hukuki durumudur.³²⁵ Taraf olduğumuz Çocuk Haklarına Dair Sözleşme md. 1'de çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insanın çocuk yani küçük sayılacağı belirtilmiştir.

Küçüklüğün başlangıcı esasında kişiliğin kazanılmasına bağlanmıştır ve kişiliğin başlangıcı ise TMK md. 28 gereği çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu andır ve ölümle de sona erer. Tam doğum, çocuğun ana rahminden tamamıyla ayrılması ve bağımsız bir canlı hâline gelmesidir. Bu hususta çocuğun göbek bağının kesilip kesilmediğinin kişiliğin başlangıcı açısından bir kıtas olmadığını belirtmek gerekir. Doğumun hangi anda ve tam olarak meydana geldiğinin tespitini yapacak olanlar ise hukukçulardan ziyade tıp biliminde uzman kişilerdir.³²⁶

Bir kimse aynı anda hem velayet hem de vesayet altında olamaz zira bu iki kurum esasen birbirinin muadilidir. İkisinin aynı kişide vücut bulmasında hukuki yarar yoktur.³²⁷ Bu sebeple hukukumuzda kural (TMK md. 335/I), küçüklerin ergin oluncaya dek anne-babalarının velayeti altında bulunmasıdır. İstisnai olarak ise (TMK md. 404) herhangi bir sebeple velayet altında bulunmayan küçük vesayet altına alınır.³²⁸ Bu yasanın emredici bir maddesidir.

³²⁵ Gürsoy ve Yıldız, 25.

³²⁶ Saliha İncel Şahin, *Türk Aile Hukukunda Çocuğun Kişi Varlığının Hukuki Açısından Korunması*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2016, 7.

³²⁷ "...Diğer veli babayı kasten öldürme suçundan tutuklu annenin, yüklenen suçun niteliğine göre uzun süre tutuklu kalmasının muhtemel olduğuna, bu süre zarfında velayet görevini gereği gibi yerine getiremeyeceğinden bahisle annenin velayetinin kaldırılarak küçük çocuklara vasi atanması için vesayet makamına bildirim yapılması gerektiğine..." ilişkin bkz.: Yarg. 2. H.D., T. 23.01.2007, E. 2006/10576, K. 2007/220 (Gürsoy ve Yıldız, 178).

³²⁸ "...Herhangi bir sebeple velayet altında bulunmayan küçük vesayet altına alınır. (TMK md. 404/I) Annesi ölü olan küçük Gülsüm'ün babasından velayetin kaldırılmış olması (TMK md. 348) sebebiyle yetkili vesayet makamı tarafından kendisine vasi tayin edilmesi gerekir. Bu yön gözetilmeden görevli olmayan aile mahkemesince velayetin davacı dedeye verilmesi şeklinde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır..." Yarg. 2. H.D., T. 03.10.2005, E. 2005/13460, K. 2005/15878 (Gürsoy ve Yıldız, 312).

Küçüklerin korunması amacı ile velâyetin kaldırılması ve küçüklerin vesayet altına alınma şartlarını belirleyen 1961 tarihi La Haye Sözleşmesi, konumuz ve hukuk sistemimiz açısından oldukça önemlidir. Küçüklerin Korunması Konusunda Makamların Yetkisine ve Uygulanacak Kanuna Dair Sözleşme'yi Türkiye 1983 yılında onaylamıştır.³²⁹ Bahsi geçen sözleşmenin esas amacı uluslararası alanda küçüklerin hukuki açıdan korunmasıdır. Sözleşme, küçüklerin korunmasına ilişkin olarak karar verecek makamların yetkisini, uygulanacak hukuku ve makamlarca verilmiş kararların tanınması ve tenfizine ilişkin düzenlemeleri ihtiva eder. Sözleşme doğrudan vesayete ilişkin açık bir kanunlar ihtilafı kuralı içermemektedir. Ancak küçüğün korunması için alınacak koruma tedbirleri kapsamına, çocuğun vesayetine ilişkin tedbirler de girebileceği için bu noktada bizi ilgilendirmektedir.³³⁰

Velayet münhasıran anne ile babaya verilmiş bir yetkidir. TMK md. 335'te; *"Ergin olmayan çocuk ana ve babasının velayeti altındadır."* hükmü yer alır. TMK md. 404 ise herhangi bir sebeple velayet altında bulunmayan küçüğün vesayet altına alınacağını belirtir. Zira velayet kurumu, küçüğün kişisel ve finansal haklarının korunması açısından gerekli olmakla birlikte yeterlidir de.

Velayet hakkı münhasıran anne ve babaya tanınmış olup evlat edinme hâli hariç, anne ve baba dışında hiç kimseye tevdi olunamaz.³³¹ Velayet altındaki bir küçük, ancak mahkeme kararıyla anne babanın velayeti kaldırıldıktan sonra, vesayet altına alınarak kendisine bir vasi atanır³³². TMK md. 336'ya göre; ana babadan birinin ölümü hâlinde velayet sağ kalan tarafa aittir. Sağ kalan taraf hakkında velayetin kaldırılmasına ilişkin bir kararyok ise velayet altında bulunan küçüğün vesayet altına alınması söz konusu olamaz³³³.

³²⁹ Sözleşme ile ilgili daha geniş bilgilendirme için bkz. Aysel Çelikel, Bahadır Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk*, (15. Bası), Beta Basım Yayım, İstanbul 2017, 260-261; Ergin Nomer, *Devletler Hususi Hukuku*, (22. Bası), Beta Basım Yayım, İstanbul 2017, 281-282.

³³⁰ İlyaz, 36.

³³¹ Yarg. 2. H.D., T. 01.04.2009, E. 2008/3619, K. 2009/6144 (Gürsoy ve Yıldız, 183); Gençcan, 191.

³³² Ertürk, 17; *Küçük üzerinden velayet kaldırılmadan küçüğün vesayet altına alınamayacağına ilişkin Yargıtay kararı için* bkz: Yarg. 2. H.D., T. 10.11.2003, E. 2003/13684, K. 2003/15153 (Gürsoy ve Yıldız, 146).

³³³ Yarg. 2. H.D., T. 10.11.2003, E. 2003/13684, K. 2003/15158 (Ertürk, 17); *"Davacı, babasının vefatı üzerine reşit olmayan kardeşinin vesayet altına alınmasını ve kendisinin de vasi olarak tayin edilmesini talep etmiş ve ilk derece mahkemesi de talebi kabul etmiştir... Küçük evlilik dışı ilişkiden doğsa da babası tarafından tanınmıştır ve çocuğun annesi de sağdır. 4721 Sayılı TMK md. 337'ye göre ana ve baba evli değilse velayet anaya aittir. Ana küçük, kısıtlı veya ölmüş veya velayet kendisinden alınmışsa hakim*

Velayet altına alınmış küçük üzerinde velayetin kaldırılması durumunda, küçüğe vasi atanması hususunda, vesayet makamına duyuruda bulunulması gerekir. Bu durumda velayet yetkisinin doğrudan, örneğin büyükanne veya büyükbaba gibi akrabalara verilmesi ve bu kimselerin müştereken veya ayrı ayrı bu yetkiyi kullanması şeklinde hüküm kurulması mümkün değildir.

Küçüklerin velayet altında bulunmama sebepleri³³⁴; anne ve babanın her ikisinin de ölmüş olması, velayetin anne ve babanın her ikisinden de alınmış olması, anne ve babadan birinin ölmüş olması ve sağ kalan tarafın velayeti gereği gibi yerine getiremeyecek durumda olması, anne ve baba boşanmış ise boşanmaya karar veren mahkemenin velayeti anne ve babaya vermemiş olması ya da boşanma sonrası küçüğün velayeti kendisine verilen tarafın sonradan ölmüş olması veya başkasıyla evlenmesi sonucu küçüğün hak ve menfaatinin tehlikeye düşmüş olması, anne ve baba hakkında gaiplik kararı verilmesi veya anne ve babanın kısıtlanması yahut anne ve babanın kim olduğunun belli olmaması durumları olarak sıralanabilir. Boşanma sonucu velayet kendisine verilen taraf sonradan ölünce, velayet kendiliğinden sağ kalan diğer tarafa geçmez, bunun için hâkim kararı gerekir³³⁵.

Bir küçüğe vasi atanmadan önce velayet durumunun araştırılması gerekir. Örneğin babasının kim olduğu belli değilse ve annesinin sağ ve ergin olduğu anlaşılmakla birlikte kısıtlılık hâlinin mevcudiyeti söz konusuysa ve bu hususta velayetinin kaldırılmasına ilişkin bir karar varsa vasi atanması konusunda haklı sebeplerin olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sonunda, velayetin anneden alınması gerektiği yönünde bir kanaatin oluşması hâlinde, TMK hükümlerine göre re'sen yasal prosedürün işletilerek velayet konusunda bir hüküm alınması, oluşacak sonuca göre vesayet konusunun değerlendirilmesi gerekir. Bu incelemelere girilmeksizin küçüğün vesayet altına alınmasına ve vasi tayin edilmesine karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır³³⁶.

Kanun küçüklerin vesayet altına alınabilmeleri için kısıtlama kararını aramamıştır. Nitekim küçüğün vesayet altına alınması da kısıtlandığı anlamına gelmez.³³⁷ Çünkü

çocuğa menfaatine göre vasi atar veya velayeti babaya verir. BU SEBEPLE HÜKMÜN BOZULMASINA..."Yarg. 2. H.D., T. 10.05.2005, E. 2005/3749, K. 2005/7684 (Gürsoy ve Yıldız, 178).

³³⁴Gürsoy ve Yıldız, 26-31; Ertürk, 15.

³³⁵Akıntürk ve Ateş, 480.

³³⁶Yarg. 2. H.D., T. 24.11.2011, E. 2011/4715, K. 2011/19616 (Demiray, 26).

³³⁷Gençcan, 253.

kısıtlama kararı esasında reşit kimseler için vesayet altına alınmanın ön koşulu olan fiil ehliyetini sınırlandıran bir işlemdir. Oysaki küçükler zaten kanun gereği sınırlı ya da tam ehliyetsiz durumdadırlar. Fakat TMK md. 419/2'de “*Gerek duyulduğunda henüz ergin olmayanların da kısıtlanmasına karar verilebilir; ancak, kısıtlama kararı ergin olduktan sonra sonuç doğurur.*” denilerek, reşit olduktan sonra da vesayetin devam edeceğinin kesin olduğu hâllerde ve kişinin reşit olması ile kısıtlama kararının verilmesine kadar geçecek süre içerisinde korunmasız kalmasını önlemek ve işlerin devamlılığını sağlayabilmek saikiyle bahsi geçen hüküm düzenlenmiştir.³³⁸

Ana ve babasının velayeti altındaki küçük aynı zamanda örneğin akıl hastalığı gibi bir kısıtlama sebebi taşıyorsa bu durumda TMKmd.419/II gereğince, gerek duyulduğunda henüz ergin olmayanın da kısıtlanmasına karar verilebilir; ancak kısıtlama kararı ergin olduktan sonra sonuç doğurur. Bu durumda kısıtlanması mahkemeden talep edilen küçük, ergin olmadığına ve ana-babasının velayeti altında bulunduğu göre ergin olduktan sonra sonuç doğuracak kısıtlama kararının şimdiden verilmesini gerektiren neden ve olgular tartışılıp değerlendirilmeden, hüküm kurulmaması gerekmektedir.³³⁹

TMK md. 419/III gereğince kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmayıp velâyet altında bırakılır ve bunların malları hakkındaki uyuşmazlıklarda velayet hükümleri uygulanır. Bu hükümleri uygulayacak görevli mahkeme ise aile mahkemesidir.³⁴⁰

3.2. KISITLILIK

Kısıtlamanın kanunda açık bir tanımı olmamasına karşın kısaca; bir kimsenin, fiil ehliyetinin mahkeme tarafından yasada öngörülen nedenlerle ve kendisinin veya toplumun korunması amacıyla sınırlandırılması şeklinde tanımlandırmak mümkündür.³⁴¹ Bu tanımı daha iyi kavrayabilmek adına fiil ehliyetinin ne demek olduğunun iyi tespit edilmesi gerekmektedir. Fiil ehliyeti TMK md. 9'da “*Fiil ehliyetine*

³³⁸ Ertürk, 17;

³³⁹ Yarg. 2. H.D., T. 05.05.2008, E. 2008/2455, K. 2008/6378 (Ertürk, 18).

³⁴⁰ Yarg. 2. H.D., T. 16.06.2008, E. 2008/3507, K. 2008/8809 (Gürsoy ve Yıldız, 628).

³⁴¹ Akıntürk ve Ateş, 493; Öztan, *Aile Hukuku*, 632; Oğuzhan Ardic, *Medeni Hukuk*, (3. Bası), Seçkin Yayınevi, Ankara 2004, 313; Gürsoy ve Yıldız, 38; Gönensay, 179; Öztan, *Aile Hukuku*, 1276; Gençcan, 250.

sahip olan kimse, kendi fiilleriyle hak edinebilir ve borç altına girebilir.” şeklinde düzenlenmiştir. Bu tanıma göre fiil ehliyeti; hak ehliyetine sahip olmakla birlikte doğuştan sahip olunan haklar haricinde, özel hukukun alanın giren diğer hakların, kişinin kendi fiili sonucunda edinebilecek durumda olmasını sağlayan bir ehliyet türüdür.³⁴²

Vesayet hukukunda yetişkinlerin korunmasına ilişkin uluslararası sözleşmelerin yanı sıra iç hukuk çalışmalarında da göze çarpan ortak değişim, “men interdiction” veya tam vesayet ya da kayyımlik gibi birtakım eski olduğu kadar da katı olarak kabul edilen tekniklerden vazgeçilerek mümkün olduğu kadar yetişkin kişinin hukukî ehliyetini kısıtlamayıp saklı tutan; devletin müdahâlesini ancak somut durum dâhilinde ve gerekli olan hâllerde sınırlayan çok daha esnek ve özgürlükçü bir yaklaşımı benimsemek yönünde olmuştur. Öte yandan hem iç hem de uluslararası hukukta insan haklarının korunması adına yapılan çalışmaların giderek yoğunlaşması, yetişkin ve korunmaya muhtaç kişilere hukuki korunma sağlanması amacıyla düzenleme yapma ya da mevcut düzenlemeleri yeniden gözden geçirme ihtiyacını doğuran ortak bir unsur olarak karşımıza çıkar.³⁴³

Kısıtlama kararı yalnızca kısıtlanan kişinin kendisini değil, onunla birlikte üçüncü kişileri dolayısıyla toplumu da koruyucu nitelikte bir karardır.³⁴⁴ Zira kişinin kısıtlanmasını gerektiren sebeplerin var olup da henüz kısıtlama kararına hükmedilmemiş oluşu, o kimsenin hukuk düzeni içerisinde savunmasız ve kontrolsüz olduğu anlamına gelir. Yaptığı işlemler ile ilgili vakıf olması gereken ehliyetlerin yokluğu işlemleri sakatlatır. Bu işlemlere güvenip de hak kazanan üçüncü kişilerin bu kazanımı korunmayabilir.

TMK md. 448'e göre vesayet altındaki kişiyi bütün hukuki işlemlerinde vasisi temsil eder.³⁴⁵ Bu açıdan hâkim takdir yetkisini kullanarak, kanunda sayılan kısıtlama

³⁴² Demiray, 16.

³⁴³Fügen Sargın, “Yetişkinlerin Milletlerarası Plânda Korunmasına Dair La Haye Sözleşmesi”, *AÜHFD*, 52 (2), 2003,1-75, 3.

³⁴⁴ Gençcan, 252.

³⁴⁵“...Bu durumda dava dilekçesinin davalı vasisine tebliğiyle taraf teşkilinin sağlanması, ondan sonra işin esasının incelenmesi gerekirken bu husus gözardı edilerek yazılı şekilde hüküm kurulması doğru değildir...” Yarg. 6. H.D., T. 05.04.2005, E. 2005/1650, K. 2005/3189 (Gürsoy ve Yıldız, 179).

nedenlerinin haricinde bir gerekçe ortaya koyarak kimsenin kısıtlanmasına karar veremez.³⁴⁶

Bir kişi hakkında daha önceden verilmiş bir kısıtlama kararı mevcut ise ve bu karar henüz kaldırılmamışsa, kanunun farklı bir hükmüne dayandırılarak dahi yeni bir kısıtlama kararına hükmedilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla bir kişi hakkında kısıtlama kararı vermezden evvel, hâkimin mutlaka kişi hakkında kısıtlama kararı olup olmadığını araştırması icap eder.³⁴⁷

Tam ehliyetli bir kimse hakkında verilen kısıtlılık kararı yenilik doğurucu niteliktedir. Zira kısıtlanan tam ehliyetli kişinin fiil ehliyetini sınırlandırılmış olur ve o kişi hukuki açıdan sınırlı ehliyetsiz hâline dönüşür. Bunun yanı sıra tam ehliyetsiz kişi ile ilgili verilen kısıtlama kararı ise tespit niteliğindedir. Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta kısıtlamanın kişiyi tam ehliyetsiz hâle sokmayacağıdır. Tam fiil ehliyetsiz bir kişi hakkında verilen kısıtlama kararı ise tespit hükmü niteliği taşır.³⁴⁸

Kısıtlıya anne-babası vasi olarak atanırsa velayete ilişkin hükümler değil vesayete ilişkin hükümler uygulanır.³⁴⁹ Fakat TMK md. 335/II gereği, hâkim vasi atanmasına gerek görmedikçe, kısıtlanan ergin çocukların da ana ve babanın velâyeti altında kalacağı belirtilmiştir.³⁵⁰

³⁴⁶ Tan Tahsin Zapata, *Medeni Hukuk*, (4. Bası), Savaş Yayınları, Ankara 2006, 175.

³⁴⁷ Yarg. 2. H.D., T. 13.12.2007, E. 16904/17466 (Gençcan, 251).

³⁴⁸ Umut, 58; Zevkliler/Acarbey/Gökyayla, 1151; Saymen ve Elbir, 515; Gençcan, 252; İlyaz, 27.

³⁴⁹ "...Dava, kısıtlanarak annesinin vesayeti altında bırakılan ergin çocuğun elbirliği mülkiyetine konu olan taşınmazının satış işlemleri için vasi olan annenin izin isteğine ilişkindir. Kestel Sulh Hukuk Mahkemesince, her ne kadar ergin çocuk vesayet altına alınmış ise de, asıl olanın TMK md. 419/III uyarınca velayet altına alınması olduğundan, kısıtlı hakkında satışa izin konusunda vesayet hükümlerinin uygulanamayacağını, bu konuda velayet hükümlerinin uygulanması gerektiği bildirilerek Aile Mahkemesine görevsizlik kararı verilmiştir. Kestel Asliye Hukuk Mahkemesi (Aile M. S.) ise, kişiye vasi atandıktan sonra bu karar değiştirilmedikçe hakkında vesayete ilişkin hükümler uygulanacağından ve TMK md. 462 gereğince kısıtlıya ait gayrimenkul satımı konusunda vesayet makamı olan Sulh Hukuk Mahkemesinin görevli olduğu belirtilerek görevsizlik yönünde hüküm kurulmuştur. Somut olayda ergin olan S.C. hastalık nedeniyle Kestel Sulh Hukuk Mahkemesince vesayet altına alınarak kendisine annesi vasi olarak atanmıştır. TMK'ye göre vesayet altında bırakılmalarına karar verilen çocuk ve bunların malları hakkındaki uyuşmazlıklarda "vesayet" hükümleri uygulanacaktır. Bu hükümleri uygulayacak görevli mahkeme ise vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesidir. Bu durumda uyuşmazlığın Kestel Sulh Hukuk Mahkemesince görülüp, sonuçlandırılması gerekmektedir..." Yarg. 17. H.D., T. 08.04.2011, E. 2010/11595, K. 2011/3249 (<https://www.lexpera.com.tr>).

³⁵⁰ "...TMK md. 335/II'de, hakim vasi atanmasına gerek görmedikçe, kısıtlanan ergin çocuklarda ana ve babanın velayeti altında kalırlar." hükmü ile TMK md. 419/III'te, kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmayıp velayet altında bırakılır, hükmü yer almaktadır. TMK 342. ve 462. maddeleri uyarınca, mahkemeden izin almayı gerektirir hâller dışında velinin çocuk malları üzerinde tasarrufta bulunabileceği ve bu konuda aynı Kanunun 363/1. maddesi gereğince vekil gibi sorumlu olduğu belirtilmiştir. Dosyanın incelenmesinden Ö. S. 'ın kısıtlanmasına ve babası T. S. 'ın vesayeti altına

Kısıtlama kararının kesinleşmesiyle birlikte, TMK md.410/I gereğince kararın hemen kısıtlının yerleşim yeri ile nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilan edilmesi hükmedilmiştir. Kanun koyucu TMK kapsamında kısıtlama kararının ilan edileceğini öngörmesine rağmen ilanın nasıl yapılacağı hususunda bir düzenleme getirmemiştir. Öğretide ilanın; mahalli gazete ile veya tirajı yüksek günlük bir gazete vasıtasıyla ya da mahkeme salonunun kapısına asılması yöntemiyle yapılabileceği kabul görmektedir.³⁵¹

İlan kişinin fiil ehliyetinin sınırlandırılması bakımından kurucu değil bildirici niteliktedir.³⁵² Kısıtlama, TMK md. 410/II gereğince iyiniyetli üçüncü kişileri ilandan önce etkilemez. TMK md. 410/III "*Ayırt etme gücüne sahip olmamanın sonuçlarına ilişkin hükümler saklıdır.*" diyerek iyiniyetli üçüncü kişinin ne kesinleşen kısıtlama kararının ilanından önce ne de ilanından sonra korunmayacağını ifade eder.³⁵³

Kısıtlanma ile vesayet altına konma, doğrudan aynı anlama gelmez. Diğer bir deyişle kısıtlanan kişi doğrudan vesayet altına da alınmış olmayabilir yahut vesayet altına alınmış her kişinin kısıtlanmış olma zorunluluğu da yoktur. Özellikle velâyet altında bulunmayan küçükler, vesayet altına alınırlarsa kısıtlanmış olmazlar ya da ergin bir kimse kısıtlandığı hâlde vesayet altına konulmayabilir. TMK md. 419/2'ye baktığımızda da bu husus, "*Kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmayıp, velâyet altında bırakılır.*" şeklinde düzenlenmiştir.³⁵⁴

Kanunda yer alan kısıtlama sebepleri TMK md. 405-407 arasında düzenlenmiştir. İsteğe bağlı kısıtlama ise md. 408'de yer alır. Bu sebepler, kanunda sınırlı sayıda

alınmasına karar verildiği... kısıtlılık hâli kaldırılincaya kadar süre sınırı olmadan babasının velayeti altına alınmasına ve TMK md. 419 uyarınca velayet hükümlerinin uygulanmasına karar verildiği görülmüştür...Veli...Sulh Hukuk Mahkemesine başvurarak %94 oranında özürlü oğlu adına Özel Tüketim Vergisinden muafiyet imkanından istifade ile otomobil alabilmek için izin talebinde bulunmuş, mahkemece bu talebin reddine karar verilmiştir. Vesayet altındaki kısıtlı kişi adına alınacak arabayı kendisi kullanamayacağına göre bir başkası kullanacağından herhangi bir olumsuz durumda, ruhsat sahibi kısıtlı aleyhine davalar açılabilceği söz konusu olduğundan bu durumda araba alınması mahcur yararına görülmediği gibi kısıtlı sorumluluk altına sokmayacağından bahisle talebin reddine karar verildiği anlaşılmaktadır. TMK md.419/III gereğince velayet altında bırakılmalarına karar verilen çocuklar ve bunların malları hakkındaki uyuşmazlıklarda "velayet" hükümleri uygulanacaktır. Bu hükümleri uygulayacak görevli mahkeme ise 4787 sayılı Kanunun 4. maddesi uyarınca aile mahkemesidir. Görev kuralları kamu düzeniyle ilgili olduğundan yargılamanın her aşamasında tüm mahkemelerce kendiliğinden uygulanmak zorundadır. Bu nedenle görevsizlik kararı verilmesi gerekirken işin esasının incelenmesi doğru bulunmamıştır..." Yarg. 18. H.D., T. 25.01.2016, E. 2015/5774, K. 2016/1096(<https://www.lexpera.com.tr>).

³⁵¹Özkan, (Açıklamalı İçtihatlı Sulh Hukuk Davaları ve Tatbikatı), 191; Umut, 94.

³⁵²Dural vd., 422; Özkan, (Açıklamalı - İçtihatlı Sulh Hukuk Davaları ve Tatbiki), 191.

³⁵³Dural vd., 422.

³⁵⁴Tekinay, 621; Karşı görüş için bkz. Göktürk, 489; Akıntürk ve Ateş, 493.

düzenlenmiştir. Dolayısıyla bu sebepler dışında yeni bir kısıtlılık hâli yaratılamaz.³⁵⁵ Bunlar; akıl hastalığı, akıl zayıflığı, savurganlık, alkol ya da uyuşturucu bağımlılığı, kötü yaşam, kötü yönetim, bir yıldan uzun süreli hapis cezasına mahkûmiyet veya bizzat ilgilinin istemiyle kısıtlanma hâlidir.

3.2.1. Akıl Hastalığı ve Akıl Zayıflığı

TMK md. 405'e göre, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle işlerini göremeyen veya korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gereken ya da başkalarının güvenliğini tehlikeye sokan her ergin kısıtlanır. Maddeden de anlaşılacağı üzere sadece akıl hastalığı veya akıl zayıflığı kişiyi kısıtlamak için yeterli değildir. Kişinin akıl hastalığı ya da akıl zayıflığından dolayı işlerini göremeyecek durumda olması veya korunması ve bakımı için sürekli yardıma muhtaç bulunması ya da başkalarının güvenliğini tehlikeye sokuyor olması gerekir.

TMK md. 405'te sayılan durumların varlığı hâlinde açılacak vesayete ilişkin davalar re'sen yürütülür. Bu sebeple de kendiliğinden araştırma ilkesi geçerlidir.³⁵⁶

Kendişlerini görememek ile korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gerekmesi hâlleri birbirini tamamlayan paralel durumlardır. Zira bir kişinin kendişlerini görememesi hâlinde doğal olarak korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gerekmesi sonucu doğar. Kanunun koruma ve bakım ihtiyacını ilave edip de ayrıca belirtmesinin esas sebebi, vesayetin taşıdığı vesayet altına alınmış kişiyi koruma amacını vurgulamaktır.³⁵⁷ Kısıtlamanın sebepleri veya sonuçları açısından ise akıl hastalığı ile akıl zayıflığı arasında bir fark yoktur.³⁵⁸

Bu durumla ilgili en önemli husus kişinin akıl hastalığı veya akıl zayıflığının tespiti hususudur.³⁵⁹ Akıl hastalığı bir hastalığı ifade etmesine karşın, akıl zayıflığı akli

³⁵⁵ Umut, 60.

³⁵⁶ Yarg. 8. H.D., T. 20.02.2018, E. 2017/10658, K. 2018/2519 (Gençcan, 278).

³⁵⁷ Demiray, 30.

³⁵⁸ Ertürk, 21.

³⁵⁹ "Dava ve taraf ehliyeti kamu düzenine ilişkin olup, mahkemelerce doğrudan doğruya göz önünde tutulur. Davada davalı-davacı kadının ruhsal rahatsızlığı ile sürülmüş ve bu iddia dosya arasındaki bir kısım delil ile doğrulanmış bulunmasına göre mahkemece yapılacak iş TMK md. 405... uyarınca davalı-davacı kadının vesayet altına alınmasının gerekip gerekmediğinin araştırılması ve bu hususun bir ömesele sayılması , gerekirse TMK md. 462/8 uyarınca işlem yapılması ve sonuca kadar yargılamanın bekletilmesinden ibarettir. Tüm bu hususlar gözetilmeden işin esası hakkında karar verilmesi usul ve kanuna aykırıdır..."Yarg. 2. H.D., T. 12.06.2008, E. 2007/9977, K. 2008/8448 (Gürsoy/Yıldız), 150.

melekelerin yeterince gelişmemiş veya sonradan zayıflamış olmasıdır denilebilir.³⁶⁰ TMK md. 409/II hükmü gereği kişinin kısıtlanmadan önce muhakkak dinlenilmesi ve kısıtlanması gerektiğine dair resmî sağlık kurulu raporu düzenlenmiş olması gerekmektedir. Bu dinleme, mahkemede veya kısıtlanması istenen kişinin bulunduğu yerde gerçekleştirilebilir.³⁶¹ 24.12.2019 tarihli ve 30988 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 7196 Numaralı ve 06.12.2019 Tarihli Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 52. maddesi gereğince TMK md. 409/II'nin birinci cümlesinden sonra gelmek üzere şu cümle eklenmiştir. “*Bu raporun tanzimi için gerektiğinde 436. madde hükümleri uygulanır.*”

24.12.2019 tarihli ve 30988 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 7196 Numaralı ve 06.12.2019 Tarihli Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 53. maddesi gereğince TMK md. 436/V'in 2. cümlesi olan “*Vesayet makamının daha önceden bilirkişiye başvurmuş olması hâlinde denetim makamı bundan vazgeçebilir.*” ibaresi yürürlükten kaldırılmıştır. Dolayısıyla bu değişiklikle birlikte artık akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, ağır tehlike arzeden bulaşıcı hastalığı olanlar hakkında, ancak resmî sağlık kurulu raporu alındıktan sonra karar verilebilir. Yalnızca bilirkişiye başvurulmuş olması kısıtlama kararının verilmesi için yeterli görülmemiştir.

Bu madde emredici nitelikte olduğu için sağlık kurulu raporu alınmaksızın bir kimse hakkında akıl hastalığı veya akıl zayıflığı nedeniyle kısıtlama kararı verilmesi hâli kararın bozulması sonucunu doğurur. Bununla birlikte resmi sağlık kurulu raporu, kanunun bağlayıcılık taşıyan lafzına rağmen, hâkim için bağlayıcı değildir. Dolayısıyla hâkim, gerek görürse yeni bir rapor da isteyebilir. Alınan raporlar arasında çelişki hasıl olursa son sözü Adli Tıp Kurumu söyler.³⁶²

Resmi sağlık kurulu raporunda, kişinin akıl sağlığı ile ilgili yalnız tıbbi değerlendirmeler yapılmalı ve tıbbi veriler ortaya konulmalıdır. Kurul raporda mahkemenin görev alanına girilerek, hukuki nitelendirme yapmamalı, diğer bir deyişle kişinin kısıtlanması ya da kısıtlanmaması gerektiğine dair herhangi bir görüş ortaya koymamalıdır. Raporda yer alacak hususlara örnek olarak; kişinin akıl hastalığı ya da

³⁶⁰Dural vd., 416.

³⁶¹ Gençcan, 284.

³⁶² Bkz. Yarg. 2. H.D., T. 12.11.2007, E. 21000, K. 15423 (Gençcan, 285); Özüğür, 684.

akıl zayıflığı taşıyıp taşımadığı, akli melekelerinde bir zayıflığın bulunup bulunmadığı yahut bulunuyorsa devamlı olup olmadığı, hastalığın türüne göre tedavi ve iyileşme ihtimali, hastalığın kişinin günlük hayatına etkisinin ne olduğu vb. verilebilir.³⁶³

Yargılama devam ederken taraflardan birinin akıl hastalığı doktor raporu ile tespit edilir ise bu durumun yazı ile Sulh hukuk mahkemesine (vesayet makamına) bildirilmesi gerekir. Vesayet makamınca vasi tayini gerçekleştirildikten ve husumete izin verildikten sonra yargılamaya devam edilmelidir.³⁶⁴

Kişinin akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebepleriyle hakkında kısıtlama kararının çıkabilmesi için temelde ergin olması gerekir. Zira ergin olmayan kişide, akıl hastalığı yahut akıl zayıflığı hâlleri mevcut olsa da kısıtlanacağı vakit akıl hastalığı ya da akıl zayıflığı nedeniyle değil yaş küçüklüğü nedeniyle kısıtlanması söz konusu olur. Fakat bu durumda ancak TMK md. 419/2 gereğince kişinin ergin olduktan sonra hüküm doğurmak üzere kısıtlanmasına karar verilebilir.³⁶⁵

Vesayete ilişkin davalar kamu düzeni ile ilgilidir. Şayet bunama hastalığı gibi hâli hazırda, kişinin ehliyetini etkilemese dahi zamanla etkileyeceği sağlık kurulu raporunda sabit ise kişinin, önceden alınmış ve kısıtlanmak için yeterli görülmemiş hastalığı için daha sonraki tarihli bir yargılama söz konusu ise yeniden kısıtlanmayı gerektirir bir durumun var olup olmadığına ilişkin sağlık raporu istenmesi gerekir.³⁶⁶

3.2.2. Savurganlık, Alkol veya Uyuşturucu Madde Bağımlılığı, Kötü Yaşama Tarzı, Kötü Yönetim Nedeniyle Kısıtlama

TMK md. 406 gereği; savurganlığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı veya malvarlığını kötü yönetmesi sebebiyle kendisini veya ailesini darlık veya yoksulluğa düşürme tehlikesine yol açan ve bu yüzden devamlı korunmaya ve bakıma muhtaç olan ya da başkalarının güvenliğini tehdit eden her ergin kısıtlanır. Yine TMK md. 409 hükmünce; bir kimse dinlenilmeden savurganlığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetimi sebebiyle kısıtlanamaz. Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlamaya ancak resmî sağlık kurulu raporu

³⁶³Dural vd., 416.

³⁶⁴Yarg. 21. H.D., T. 02.05.2005, E. 2005/1265, K. 2005/4589. (Gürsoy ve Yıldız, 152); Yarg. 14. H.D., T. 15.12.2008, E. 2008/14187, K. 2008/15295 (Gürsoy ve Yıldız, 153).

³⁶⁵Demiray, 30.

³⁶⁶Yarg. 2. H.D., T. 09.06.2008, E. 2008/8147, K. 2008/8187 (Gürsoy ve Yıldız, 167).

üzerine karar verilir.³⁶⁷ Bu raporun tanzimi için gerektiğinde 436'ncı madde hükümleri uygulanır. Hâkim, karar vermeden önce, kurul raporunu göz önünde tutarak kısıtlanması istenen kişiyi dinleyebilir.

Savurganlık; kişinin normal bir kimseden beklenmeyecek derece fazlaca amaçsız ve bilinçsiz olarak harcama yapması ve bu yüzden kendisini ve ailesini darlık ve yoksullukla karşı karşıya bırakma hâlidir.³⁶⁸

Alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı; uyuşturucu maddeleri ve alkollü içkileri aşırı şekilde kullanmayı alışkanlık hâline getiren ve bu alışkanlığını devamlı sürdüren kişinin bu yüzden kendi sağlığını tehlikeye düşürmesi, devamlı korunmaya ve bakıma muhtaç olması veya başkasının güvenliğini tehdit etmesi yahut onlara zarar vermesi, yine kendisini ve ailesini yoksulluğa düşürecek davranışlar sergilemesi veya rahatsız etmesidir. Vesayet makamı, alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı ve vesayet koşullarının oluşup oluşmadığı konusunda taraf delillerini toplar ve sonuca göre karar verir.³⁶⁹ Alkol bağımlılığına dayalı kısıtlama (vesayet altına alınma) hâlinde çelişen Sağlık Kurulu raporlarında, aynı sayıda psikiyatri uzmanının imzasının bulunması hâlinde çelişkinin Adli Tıp Genel Kurulu tarafından giderilmesi gerekir.³⁷⁰

Kötü yaşama tarzı; kişinin toplum ve aile açısından kötü, benimsenmeyen, hoş görülme ve devamlılık arz eden ahlak dışı tutum ve davranışlarıyla başkalarını tehdit etmesi, kumar oynaması³⁷¹, fuhuş alışkanlığı, dolandırıcılık, sahtekarlık, muhabbet tellallığı, başbozuk hayat sürme, kirli işlerle uğraşma, kirli bir sefahat âlemine dalmış olma ve cinsi sapıklık vb.³⁷² hâllerin devamlılığı sonucunda, bakım ve korunmaya muhtaç durumda olması, yine bu kötü yaşam tarzı sebebiyle, kendisini veya ailesini darlık ve yoksulluğa düşürme tehlikesiyle karşı karşıya bırakmasıdır.³⁷³

³⁶⁷ Yarg. 2. H.D., T. 23.12.2002, E. 14022, K. 14622 (Özüğür, 685)

³⁶⁸ Özüğür, 674.

³⁶⁹ Özüğür, 674.

³⁷⁰ Yarg. 11. H.D., T. 25.01.2007, E. 2005/10727, K. 2007/798 (Gürsoy ve Yıldız, 200).

³⁷¹ "...Yapılan soruşturma ve toplanan delillerden, davalının sürekli kumar oynadığı ve bu alışkanlığı sebebiyle kendisini ve ailesini darlık ve yoksulluğa düşürme tehlikesine yol açtığı anlaşılmış olup TMK md. 406 koşulları oluşmuştur..." Yarg. 2. H.D., T. 01.04.2009, E. 2008/3619, K. 2009/6144 (Gürsoy ve Yıldız, 182.)

³⁷² Dural vd., 417.

³⁷³ Özüğür, 674.

Kötü yönetim; tembelliği, düşüncesizliği veya dikkatsizliği nedeniyle yeterli geliri sağlayamayan veya sermayesini yeterince koruyup, artırıp ondan yararlanamayan, yaptığı harcamaların hesabını veremeyen kötü yönetim gösteriyor sayılır.³⁷⁴

3.2.3. Özgürlüğü Bağlayıcı Ceza

TMK md. 407/I'e göre, bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkum olan her ergin kısıtlanır. Hükme göre kişinin mutlaka hapis cezasına çarptırılmış olunması gerekir. Yani tutuklama hâlleri için kısıtlama kararı verilmez. Şartları mevcutsa tutuklu için veya bir yıldan daha az süreli hapis cezası ile mahkûm olanlar için kayyım atanması mümkündür.³⁷⁵

TMK md. 407/II gereği, böyle bir hükümlünün cezasını çekmeye başladığını yetkili vesayet makamına bildirmekle yükümlü olan makam cezayı yerine getirmekle görevli makamdır. Bu durumda hükümlünün tebliğ edilecek mahkeme kararları vasiye tebliğ edilmesi gerekmektedir.³⁷⁶ TMK md. 471 gereği, vesayet makamının kararıyla başlayacak olan kısıtlılık özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûmiyet sebebiyle kısıtlı bulunan kişi üzerinde vesayet, hapis hâlinin sona ermesiyle kendiliğinden ortadan kalkar.³⁷⁷ Şartlı tahliye hâlinde kişinin kısıtlılık hâli sona erer.³⁷⁸ Burada söz konusu kişi ile ilgili incelenmesi gereken iki temel nokta vardır. Bunlar; bahsi geçen kişinin hükümlü olup olmadığı (zira tutukluluk yahut gözaltı kısıtlılık kararının verilmesine

³⁷⁴ Özmen, 194.

³⁷⁵ Kayran, 31.

³⁷⁶ "...Dosya kapsamından, hükmü temyiz eden davalılardan H.. A..'ın 12 yıl 8 ay, M... Y...'ın ise 6 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılıp, hükümlü olarak cezaevinde bulundukları anlaşılmaktadır. Bu hapis cezalarının süresi dikkate alındığında, adı geçen davalıların yasal kısıtlılık altına girdiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle adı geçen davalılara TMK md. 407 uyarınca bir vasi tayin edilip edilmediği araştırılmalıdır. Şayet bu işlem yapılmamışsa; öncelikle bu husus tamamlattırılmalı ve mahkeme ilamı vasiye 'kanuni süre içinde vasiinin mahkeme hükmünü temyiz edebileceği kaydını içerir biçimde tebliğ edilmeli ve sonucuna göre işlem yapılmalıdır..." Yarg. 4. H.D., T. 5.3.2015, E. 2014/6622, K. 2015/2591 (<https://www.lexpera.com.tr>).

³⁷⁷ "...Davalı ...'un hâlen hapistede olup olmadığı ilgili kurumdan sorulup tespit edilerek hapistede değil ise anılan yasa hükmü gereği hapis hâlinin sona ermesi ile kısıtlılık hâli kendiliğinden sona ereceğinden..." Yarg. 15. H.D., T. 16.12.2019, E. 2019/1804, K. 2019/5187 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

³⁷⁸ Yarg. 3. CD, T. 14.11.2007, 2006/10570, K. 2007/8315, (Gürsoy ve Yıldız, 380); Yarg. 2. CD, T. 04.06.2008, E. 2008/2575, K. 2008/10138 (Gürsoy ve Yıldız, 383).

sebeup olmaz) ve kısıtlılık hâlinin devam edip etmediğidir. Eğer kişinin hükümlü olduğu ve kısıtlılık hâlinin devam ettiği tespit edilmişse kişiye doğrudan vasi tayin edilebilir.³⁷⁹

Kişi eğer Türkiye'de değil de yabancı bir ülkede bir yıldan uzun süreli hapis cezası ile mahkûm edilmişse aynı şekilde cezanın infazına başlandığı tarihten hapis hâli sona erinceye kadar vasi tayini gerekir.³⁸⁰

Bir kimse, hakkında verilen mahkûmiyet kararının kesinleşmesi ve cezanın infazına başlanması ile yasal kısıtlılık altına gireceğinden, cezanın infazına başlanmasından sonra, bu tarihten önce verilen vekâletnameye dayanılarak avukat tarafından davada temsil edilemez. Vesayet altına alın bu kişinin cezasının infazına ne zaman başlandığı, tahliye tarihinin ne olduğu, hangi tarihte koşullu olarak salıverildiği, yasal kısıtlılığı nedeniyle kendisine vasi tayin edilip edilmediği, edilmiş ise belgelere göre bu kişinin kim olduğu, davalının kısıtlılık hâlinin hâlen devam edip etmediğinin araştırılıp belirlenmesi, vasi tayin edilmiş ve vasi tayin edilen kişinin vesayet görevi hâlen devam edip etmediği tespit edilmelidir.³⁸¹ Hükümlüler açısından yerleşim yeri, cezaevine girmeden önce sürekli kalma niyetiyle oturdukları yerdir.³⁸²

3.2.4. İstek Üzerine Kısıtlama Sebepleri

Yukarıda belirtilen kısıtlama sebepleri kanuni kısıtlama sebepleridir. Kanunda sınırlı sayıda belirtilmiş ve bu durumdaki kişilerin hukuki korunma altına alınması zorunluluk olarak değerlendirilmiştir. İstek üzerine kısıtlama kararının alınabilmesi için, kısıtlanması söz konusu olan kişinin talepte bulunması gerekir. Böyle bir talep olmadıkça vesayet makamı re'sen kısıtlamaya karar veremez.³⁸³ Bunun yanı sıra kısıtlama talebi bir geçerlilik şekline bağlı değildir; yazılı veya sözlü olarak yapılabilir. İstemde bulunan kişinin, istemi vesayet makamınca karara bağlanıncaya kadar yaptığı istemi geri alabileceği kabul edilmektedir.³⁸⁴ İsteğe bağlı sebeplere (örneğin; hastalığı ve sakatlığı bulunması sebebiyle) dayanarak kendisine bakan kimsenin aynı zamanda

³⁷⁹ Yarg. 4. H.D., T. 13.02.2020, E. 2017/2751, K. 2020/560
(<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

³⁸⁰ Yarg. 2. H.D., T. 21.04.1994, E. 3311, K. 4136 (Özügür, 682).

³⁸¹ İstanbul B.A.M. 8. H.D., T. 7.11.2019, E. 2018/2595, K. 2019/3777 (<https://www.lexpera.com.tr>).

³⁸² Gençcan, 395.

³⁸³ "Yaşlı ve sakat kişi, kendi isteği olmadıkça, isteğe bağlı ve usulüne uygun kısıtlanma talebi yok ise kısıtlamaya karar verilemez." Yarg. 2. H.D., T. 12.04.2002, E. 4166, K. 5179 (Özügür, 686).

³⁸⁴ Akıntürk ve Ateş, 499; Zevkliler vd., 1161; Dural/ Ögüz/ Gümüş, 419; Kılıçoğlu, 487.

vasisi olarak atanmasını talep eden kişi, mahkemece alınan ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesi raporunda psikiyatrik açıdan akıl sağlığı yerinde olması bir şeyi değiştirmez zira yatağa bağımlılık gibi kendi işlerini yürütemeyecek durumda olma hâli mevcutsa TMK md. 408'deki yaşlılığı, sakatlığı, deneyimsizliği veya ağır hastalığı sebebiyle işlerini gerektiği gibi yönetemediğini ispat eden her ergin kısıtlanmasının isteyebilir, hükmünden yola çıkarak kısıtlılığını talep edebilir. Fakat kısıtlanması istenen kişinin mahkemece dinlenilmesi de gerekir.³⁸⁵

TMK md. 408'deise kişinin isteği üzerine kısıtlanabileceği durumlara yer verilmiştir. Bunlar; yaşlılık, sakatlık (engellilik), deneyimsizlik ve ağır hastalıktır.

3.2.4.1. Yaşlılık

Yetişkinlerin korunmasıyla ilintili olarak özellikle yirminci yüzyılın başlarından itibaren birtakım uluslararası girişimlerde bulunulmuş, önemli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Yetişkinlerin Uluslararası Korunmasına Dair Lahey Sözleşmesi Türkiye'nin taraf olmadığı bir uluslararası sözleşmedir. Bu sebeple her ne kadar bizim için bağlayıcı olmasa da genel olarak ortaya koyduğu ilkelerin, iç hukukumuzda birtakım yansımaları olmuştur.³⁸⁶

Sosyal hayat ve tıpta yaşanan gelişmeler ve iyileşmeler sonucunda ortalama yaşam süresi uzamıştır. Maalesef buna bağlı olarak yaşlılık orijinlide mans ve alzheimer gibi hastalıklarda da artış görülmüştür. Bu kimselerin bahsi geçen hastalıklardan ötürü korunması gerekliliği de giderek artmış ve yaygınlaşmıştır.

Kişinin hangi yaş itibarıyla yaşlı olarak kabul edileceği TMK'da belirtilmemiştir. Dolayısıyla bunu takdir edecek kurum vesayet makamıdır.³⁸⁷ Bir kişinin tek başına yaşlı oluşu, kısıtlanması için yeterli değildir. TMK md. 408'de ifade edilen “*yaşlılık*” ibaresi ile kişinin işlerini gereği gibi yapabilmesine engel olacak seviyedeki bedensel ve zihinsel zayıflıklar yani yaşa bağlı olarak kişide oluşan ve onun kendi işlerini görmesine engel olan fiziki ve ruhi tüm bozukluklar (beyin sektesi, körlük, sağırılık, gut hastalığı, damar sertleşmesi vb.) kastedilmiştir.³⁸⁸ Örneğin; yaşlılığı sebebiyle akli melekelerinde

³⁸⁵Yarg. 18. H.D., T. 29.04.2014, E. 2014/2557, K. 2014/7974 (Türk Hukuk Sitesi).

³⁸⁶ Sargın, 2.

³⁸⁷ Gençcan, 369.

³⁸⁸ Özüğür, 837; Ertürk, 42; Öztan, 1291; Özmen, 147.

gerileme bulunan ve kendisini sevk ve idareden yoksun olduğu iddia edilen kişinin vesayet altına alınmasını gerektirir bir hâlin mevcut olması durumu kısıtlamaya elverişlidir.³⁸⁹

Kişinin durumu yaşlılık sebebiyle de olsa; zihinsel zayıflık, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı hâlini almışsa ve bu kişi kısıtlanmak üzere kendi isteğiyle başvuruda bulunmuyorsa, TMK md. 405 kapsamında kısıtlanması söz konusu olmalıdır.³⁹⁰

18. H.D.'nin 2014 tarihli bir Yargıtay kararına göre; dava dilekçesinde M. A.'un yaşlılık ve hastalık nedeniyle işlerini göremez durumda olduğu gerekçesiyle kısıtlanması istenilmiş, mahkemece TMK md. 405 uyarınca kısıtlama kararı verilmiştir. Dosyada mevcut belge ve bilgiler ile özellikle Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin 24.01.2013 tarihli ve 348 numaralı sağlık kurulu raporundan; adı geçende sağ hemiparezik hastalığı görüldüğü, TMK md. 405 gereğince akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunduğuna ilişkin bir tespitin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Vesayet hakkındaki hükümler kamu düzenine ilişkin olup TMK md. 408'de yaşlılığı, sakatlığı, deneyimsizliği veya ağır hastalığı sebebiyle işlerini gerektiği gibi yönetemediğini ispat eden her erginin kısıtlanmasını isteyebileceği hükme bağlandığından; mahkemece, Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin 24.01.2013 tarihli ve 348 numaralı sağlık kurulu raporu dikkate alınarak TMK md. 409 uyarınca kısıtlı adayının dinlenilmesi ve sonucuna göre bir karar verilmesi yerine md.405 gereğince karar verilmesi doğru görülmemiştir.³⁹¹

3.2.4.2.Sakathık (Engellilik)

Kişinin TMK md. 408'e göre isteğe bağlı olarak kısıtlanabileceği ikinci hâl sakatlıktır. Engelli kişiler için insan hak ve özgürlüklerinden yararlanabilmelerine yönelik özel ihtiyaçlarının gözetilerek, herkes için kabul edilen genel ilkelerin daha ayrıntılı olarak düzenlenmesi gerekmiştir. Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme³⁹² de tam olarak bu saik ile oluşturulmuştur. Engelli kişilere özgülenmiş kapsamlı bir belge olması, engellilerin sorun ve ihtiyaçlarına çağdaş insan

³⁸⁹ Yarg. 2. H.D., T. 07.03.1967, E. 671, K.1244 (Özuğur, 684).

³⁹⁰ Ertürk, 41.

³⁹¹ Yarg. 18.H.D., T. 04.03.2014, E. 2013/18523, K. 2014/3838 (Türk Hukuk Sitesi).

³⁹² Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme, (2009), *T.C. Resmi Gazete*, 27288, 14 Temmuz 2009.

haklarıyla uyumlu çözümler üretmesi, Sözleşme'yi uluslararası engelli haklarının anayasası hâline getirmiştir.³⁹³

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun³⁹⁴ gereğince engelli; fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre koşullarından etkilenen bireyi ifade eder. Pratikte ise vasi atanmasını gerektiren hâller; özellikle yaşlılıkla ilgisi olmayan, sağırılık, körlük, felçlilik gibi bedensel ya da bazı ruhsal rahatsızlıklardır.

Hukukumuzda göre kişinin engellilik sebebiyle kısıtlanabilmesi için işlerini gerektiği gibi yönetemediğini ispat etmesi gerekir.³⁹⁵ Burada en önemli nokta; ruhsal rahatsızlıkların, akıl hastalığı ya da akıl zayıflığı oluşturacak düzeyde olması hâlinde, kişinin TMK md. 408'e göre değil, TMK md. 405'e göre kısıtlanması gerekir.³⁹⁶

Yargıtay 2. H.D. kararına göre³⁹⁷, tekerlekli sandalyeye bağlı yaşayan ve fiziki yardıma ihtiyaç duyan davacının engelli olması ve işlerini gerektiği gibi yönetememesi nedeniyle kısıtlanma talebinin kabul edilmesi gerekir.

3.2.4.3. Deneyimsizlik

Deneyim sözlük anlamıyla; bir kimsenin belli bir sürede veya hayat boyu edindiği bilgilerin tamamı, tecrübedir.³⁹⁸ Deneyimsizlik hukuki anlamda okuryazar olmadığı için belli bir malvarlığını yönetememe³⁹⁹, başkaları tarafından aldatılma ve sömürüye elverişli olma⁴⁰⁰, yabancı bir kimsenin farklı bir ülkede deneyimsizliği yüzünden işlerini gereği gibi görememesi⁴⁰¹ ya da miras yoluyla intikal eden bir ticari işletmeyi işletmek

³⁹³ Demiray, 50.

³⁹⁴ Engelliler Hakkında Kanun, (2005), *T.C. Resmi Gazete*, 5378, 1 Temmuz 2005.

³⁹⁵ Gençcan, 370.

³⁹⁶ Ertürk, 42; Yarg. 18. H.D., T. 28.03.2013, E. 2013/1504, K. 2013/4919 (Gençcan, 371).

³⁹⁷ Yarg. 2. H.D., T. 05.09.2012, E. 2012/1035, K. 2012/20344 (Umut, 77).

³⁹⁸ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2011, 625.

³⁹⁹ Dural, 419.

⁴⁰⁰ Ertürk, 43.

⁴⁰¹ Hacer Akkaya, *Velâyetin Tevdii ve Vasi Tayini*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1993, 53; Gençcan, 371.

isteyen ve bu konularda deneyimi bulunmayan bir kişinin durumu ⁴⁰² gibi hâlleri kapsamaktadır.

Deneyimsizlikle her zaman bilgisizlik kavramını karşılamamaktadır. Kimi zaman bilgisizlik olarak kabul edilse de çoğu durumda deneyimsizlikte, bir işe dair bilinmesi gereken süreci yahut yöntemi bilmemek değil de işe hâkim olamayacak ve işi kolayca yürütemeyecek durumda olmayı anlamak gerekir.

3.2.4.4. Ağır Hastalık

Bu madde kapsamında ağır hastalık, kişinin bedensel ve ruhsal yönden etkilenecek çalışma gücünün kaybına yol açacak nitelikte olması hâlidir.⁴⁰³ Buna örnek olarak uzun süreli bakım ve hassas tedavi gerektiren hastalık türlerinden kanser, akciğer iltihaplanmaları ve AIDS gösterilebilir.⁴⁰⁴ Örneğin; mevcut raporlara göre diyabet ve sol diz amputasyonu bulunan ve %80 vücut fonksiyon kaybı mevcut olan kısıtlı adayının dinlendiği oturumda kendisinin bakıma muhtaç olduğunu, başkasından yardım almadan işlerini göremediğini ve kısıtlanmak istediğini açıkça ifade etmesi karşısında TMK md. 408 koşullarının oluştuğu ve istek üzerine kısıtlama talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.⁴⁰⁵

⁴⁰² A. Samim Gönensay, *Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku C.II*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1940, 185.

⁴⁰³ Açıköz, 156.

⁴⁰⁴ Umut, 78.

⁴⁰⁵ Yarg. 18. H.D., T. 25.03.2013, E. 2013/3280, K.2013/4576 (Umut, 78).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

VESAYET İLİŞKİSİ SONUCU DOĞAN SORUMLULUK

4.1. VESAYET ORGANLARININ SORUMLULUĞU

TMK'nin md.466 ve devamında düzenlenen vesayet organlarının sorumluluğu başlığında vesayet makamı ve denetleme makamının, vasinin, kayyımın ve yasal danışmanın sorumluluğu ele alınmıştır. Madde metninde *"vesayet organları ve vesayet işleriyle görevlendirilmiş olan diğer kişiler, bu görevlerini yerine getirirlerken iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlüdürler."* demek suretiyle bir özen yükümlülüğünün mevcudiyetine vurgu yapılmıştır. Vesayet organlarının sorumluluğu, mahiyeti itibarıyla kanundan doğan haksız fiil sorumluluğunun özel bir türüdür. Yani iki aşamalı bir sorumluluk sistemi söz konusudur, vesayet dairelerinde görev alanların hukuka aykırı kararlarının yol açtığı zararlar dolayısıyla sorumluluğu *"kusursuz"* ve ikincil (varsa vasinin sorumluluğu sonrası) bir sorumluluk olarak devlet üstlenir.⁴⁰⁶ Ayrıca vesayet altındaki kişiye verilen zararlardan dolayı açılacak dava ise bir tazminat davasıdır.⁴⁰⁷

TMK md. 467 gereği; vasi, görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumludur. Kayyım⁴⁰⁸ ve yasal danışmanlar hakkında da aynı hüküm uygulanır. Dolayısıyla vasinin sorumluluğu bir kusur sorumluluğudur.⁴⁰⁹ Yani görevlendirilen vasi, kayyım yahut yasal danışman; sorumluluklarını yerine getirirken md. 467 gereği ancak kusurlu bir davranış sergileyerek vesayet altındaki kişiye zarar vermişse verdiği bu zararı tazmin etmekle

⁴⁰⁶Dural vd., 477.

⁴⁰⁷ Kayran, 84.

⁴⁰⁸ "...Dava, dava dışı şirketler tarafından açılan iflas erteleme davasında kayyum olarak atanan davalıların sorumluluğundan kaynaklanan tazminat istemine ilişkindir. Mahkemece, bu tür davaların sadece doğrudan devlet aleyhine açılacağı gerekçesiyle davanın usulden reddine karar verilmiştir. Ancak, iflas erteleme davası sırasında mahkemece atanan kayyumların HMK md. 266'da düzenlenen bilirkişi niteliğinde olmadığı, bu kişilerin sorumluluğuyla ilgili İİK'da hüküm bulunmaması karşısında; kayyumların sorumluluğu, TMK 467/II'nin 1. fıkrasına yaptığı atfa bağlı olarak vasinin sorumluluğuna ilişkin hükümler kapsamında değerlendirileceği göz önüne alınarak, işin esasına girilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, mahkemece yazılı şekilde 6100 sayılı HMK'daki bilirkişilere uygulanan hükümler gereğince davanın usulden reddine karar verilmesi doğru olmamış, kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir..." Yarg. 11. H.D., T. 31.10.2016, E. 2015/15437, K. 2016/8519 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

⁴⁰⁹ Akıntürk ve Ateş, 546; Umut, 128; Gürsoy ve Yıldız, 806; Antalya, 417.

yükümlü olur. Bu sebeple hakkında kusur sorumluluğuna ilişkin TBK hükümleri uygulanır. Üstelik zarar sonucu doğuran işleme, vesayet altındaki kişi onay verse bile vasinin sorumluluğu ortadan kalkmaz.⁴¹⁰

Vesayet organlarının ve vesayet işleriyle görevlendirilmiş diğer kimselerin, vesayet işleriyle ilgili sorumluluklarını yerine getirirken kusurlu davranışlarıyla sebep oldukları zararın giderilmesi için vesayet altındaki kişi, zararı verenlere karşı dava açabilir. Vesayet altındaki kişiye verilen bu zarardan dolayı açılacak olan dava ise bir tazminat davasıdır.⁴¹¹

Vasinin sorumluluğuna hükmedilebilmesi için öncelikle vasinin, göreviyle alakalı ve hukuka aykırı bir eylemi olmalı ve bu eylem sebebiyle bir zarar meydana gelmelidir. Meydana gelen zararın dolaylı değil doğrudan olması aranır.⁴¹² Nitekim Yargıtay 4. HD'nin bir kararında⁴¹³; haksız fiil sebebiyle dolaylı zarara uğrayan üçüncü kişilerin, tazminat istemiyle haksız fiili gerçekleştiren kişiye başvurmaları hâlinde, haksız fiili gerçekleştirenin ağır bir tazminat yükümlülüğü altına gireceği ve bu sebeple haksız fiilden zarar görenlerin sınırlandırılması gerektiği belirtilmiştir.

Bir kimseye birden çok vasi atanmış ise vesayet altındaki kişinin zararının doğmasına sebep olan vasi, zarardan sorumlu tutulur. Böyle bir ayrımı yapmak mümkün değilse TBK'nin müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümlerinin uygulanması söz konusu olur.⁴¹⁴

4.2. DEVLETİN SORUMLULUĞU

TMK md. 468'de düzenlenen devletin sorumluluğu şu şekilde ele alınmıştır: *"Devlet, vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararlardan doğrudan doğruya sorumlu olduğu gibi; vasi, kayyım ve yasal danışmanlara tazmin ettirilemeyen zararlardan da sorumludur. Zararı tazmin eden devlet, zararın meydana gelmesinde kusurlu olanlara rücu eder. Zararın doğmasına kusurları ile sebep olanlar, rücu hakkını kullanan devlete karşı müteselsilen sorumludurlar."*

⁴¹⁰Gürsoy ve Yıldız, 806.

⁴¹¹Kayran, 87.

⁴¹²Umut, 127, Özkan, 220.

⁴¹³Yarg. 4. H.D., T. 08.01.1979, E. 1977/13144, K. 1979/38 (Umut, 127).

⁴¹⁴Gürsoy ve Yıldız, 808-809.

Kanun koyucu, dolaylı ve doğrudan olmak üzere iki tür sorumluluk düzenlemiştir. Doğrudan sorumlulukta devlet, vesayet dairesi görevlilerinin, vesayet altındaki kişiye karşı vermiş olduğu zarardan dolayı, doğrudan ve asli olarak sorumludur. Bu yüzden, zarara uğrayan kimse, bu zararının tazmin edilmesi için doğrudan devlete başvurabilir.⁴¹⁵ Dolaylı sorumlulukta ise devlet, vasi, kayyım veya yasal danışmanın vesayet altındaki kişiyi uğrattığı zarar sebebiyle tali nitelikte sorumlu olur. Yani zarara uğrayan vesayet altındaki kişi, uğradığı zararın giderilmesini önce zarara neden olan görevliden (vasi, kayyım ya da yasal danışman) ister. Eğer zarar tamamen karşılanmaz ise bu durumda, karşılanmayan kısım için devlete başvurabilir. Bu ikincil bir sorumluluk türüdür.⁴¹⁶ Tazminat davasının hazineye karşı açılması Anayasa'nın⁴¹⁷ 129. maddesi ile de paralel bir düzenleme oluşmuştur. Devletin zarara sebep olan vesayet organına karşı rücu hakkı ise her iki durumda da bulunmaktadır.

TMK md. 467 ile md. 468 arasındaki en önemli fark TMK md. 468 devletin, vesayet daireleri görevlilerinin vermiş olduğu zarardan dolayı sorumluluğunu, bir kusursuz sorumluluk hâli olarak düzenlerken, TMK md. 467'nin, vasi, kayyım ve yasal danışmanın sorumluluğunu bir kusur sorumluluğu olarak düzenlemiş olmasıdır.⁴¹⁸ Vesayet dairesi görevlilerinin sebep oldukları zararlar sebebiyle devletin tazmin yükümlülüğü daha geniş ele alınmıştır. Kusur söz konusu olmasa dahi bu görevliler sebebiyle meydana gelen zararları devlet doğrudan tazmin edecektir. Fakat vasi, yasal danışman ve kayyım için devletin sorumluluğu bu denli ağır tutulmamış, kusursuz bir sorumluluk hâli öngörülmemiştir.

4.3. SORUMLULUK DAVALARINDA GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

Tazminat davalarında görev ve yetki TMK md. 469'da düzenlenmiştir. Buna göre vesayet organlarının, görevlerini yerine getirirken gereken özeni göstermemek suretiyle ve hukuka aykırı olarak vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan dolayı açılacak tazminat davalarında yetkili mahkeme, vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesidir. Fakat Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yargılama Usullerine

⁴¹⁵ Akıntürk ve Ateş, 549; Dural/Ögüz/Gümüş, 478; Özmen, 641; Özüğür, 772.

⁴¹⁶ Zevkliler/Acabey/Gökyayla, 1076; Akıntürk ve Ateş, 549; Antalya, 418.

⁴¹⁷ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (1982), *T.C. Resmi Gazete*, 17863, 18 Ekim 1982.

⁴¹⁸ Dural/Ögüz/Gümüş, 478; Akıntürk ve Ateş, 841.

Dair Kanun⁴¹⁹ md. 4/1'e göre 4721 sayılı TMK'nın ikinci kitabından üçüncü kısım hariç olmak üzere (TMK md. 118-395) kaynaklanan bütün aile hukukundan doğan dava ve işlerde aile mahkemeleri görevlidir. Bir uzmanlık mahkemesi olarak tasarlanan ve kendine özgü usul hükümleri taşıyan bu Kanun, evvelce genel hukuk mahkemelerince bakılan aile hukukundan doğan dava ve işleri bu mahkemelerden alarak uzmanlık mahkemesine vermiştir. Ancak eğer bir vesayet ilişkisi söz konusu ise bu durumda TMK md. 469 uygulanır. Zira bu hüküm istisnai ve özel bir hükümdür.⁴²⁰

Vesayet dairelerinin verdiği zarardan dolayı açılacak tazminat davalarında yetki kesindir. Bu yetki, kamu düzeniyle ilgili olduğundan yargılamanın her aşamasında mahkemece kendiliğinden dikkate alınır. Bu durum, kanun yolları için de geçerlidir. Bu sebeple, yetkisizlik kararlarına karşı karar düzeltme yoluna gidilemez.⁴²¹

Rücu davalarında ise durum biraz daha farklıdır. Zira TMK md. 469/I gereği dava, zarara sebebiyet veren vesayet dairesi hâkimlerine karşı açılacak ise yetkili ve görevli mahkeme, vesayet dairelerinin bulunduğu yere en yakın yerdeki asliye hukuk mahkemesidir. Fakat MK md. 469/II'ye göre, diğer vesayet organlarından birine karşı dava açılacaksa (vasi, kayyım ya da yasal danışmana karşı açılacaksa), yetkili ve görevli mahkeme, vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesidir.⁴²²

⁴¹⁹ Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun, 2003, T.C. Resmi Gazete, 24997, 9 Ocak 2003.

⁴²⁰ "Dava; vesayete ilişkin tazminat ve rücu davasıdır. Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 4/1. maddesine göre; TMK'nın ikinci kitabından üçüncü kısım hariç olmak üzere (TMK md. 118-395) kaynaklanan bütün aile hukukundan doğan dava ve işlerde aile mahkemeleri görevlidir. Bir uzmanlık mahkemesi olarak tasarlanan ve kendine özgü usul hükümleri taşıyan bu Kanun, evvelce genel hukuk mahkemelerince bakılan aile hukukundan doğan dava ve işleri bu mahkemelerden alarak uzmanlık mahkemesine vermiştir. Bilindiği üzere; TMK md.469/2'ye göre de, vesayetle ilgili tazminat ve diğer rücu davaları vesayet dairelerinin bulunduğu yer Asliye Hukuk Mahkemesinde görülür.

Somut olayda; davacı, kısıtlıya vasi olarak atanan kısıtlının annesi olan eski vasisinin, veli olduğu dönemde kötü niyetli ve tedbirsiz yönetimi ile kısıtlıyı zarara uğrattığı belirterek, zararların tutarının tespiti ile maddi tazminatın davalıdan tahsiline karar verilmesini istemiştir. Yukarıda bahsedilen ilkeler ve somut olay birlikte değerlendirildiğinde, davacının talebinin, TMK'nın 469/2 maddesi kapsamında kaldığı anlaşılmaktadır. O hâlde; görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olduğu gözetilmeden davada Aile Mahkemelerinin görevli olduğu gerekçesi ile görev dava şartı eksikliği nedeniyle davanın usulden reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir." Yarg. 8. H.D., T. 08.11.2017, E. 2017/6689, K. 2017/14846 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

⁴²¹ Yarg. 2. H.D., T. 02.10.2007, E. 12125, K. 13162(Gençcan, 1127).

⁴²² "Davacılar vekili dava dilekçesinde; H.M.K.'nin akıl hastalığı nedeniyle kısıtlanıp kendisine vasi atandığını, vesayetin devamı esnasında mahkemece kısıtlıya ait ...Bankası vadeli hesapta bulunan ...TL'nin ...Bankasına aktarılması için yazı yazıldığını, paranın bu yazı üzerine aktarıldığını ancak vadeli hesap açılmaksızın vadesiz hesapta tutularak zararın meydana gelmesine neden olduğu gerekçesiyle vesayet organı görevlilerince verilen zararın T.C.Adalet Bakanlığı'ndan md. 466 ve 468 gereğince tahsilini talep etmiştir.

4.4. SORUMLULUK DAVASININ TARAFLARI

Vesayet altındaki kişinin uğradığı zararlardan ötürü açacağı tazminat davası, vesayet sona ermiş ise üzerindeki vesayet hâli sona eren kişi tarafından veya vesayet hâli sona eren kişi ölmüşse mirasçıları tarafından açılır. Vesayet hâli sona ermemiş ise yeni bir vasi atanır ve atanan vasi tarafından açılır. Birden fazla vasi veya kayyım söz konusu ise zarara neden olmayan diğer vasi veya kayyım tarafından açılabilir.⁴²³ Vasi veya kayyım tarafından açılan davada taraf olarak vesayet altındaki kişi gösterilmelidir. Vasi ve kayyım ise yargılamada yer alır.⁴²⁴

Bir başka önemli husus ise vasinin bu davayı açabilmesi için TMK md. 462/VIII gereğince vesayet makamının iznine ihtiyaç duymasıdır. Mirasçıların açacağı dava ise terekeye dair olması sebebiyle mirasçıların tamamı tarafından açılmalıdır.⁴²⁵ Zarara uğramış olan küçük veya kısıtlı vesayet altına alınmayıp velayet altında ise dava, velisi tarafından açılır.⁴²⁶

Vesayet organlarının kusurlarıyla verdikleri zararı her zaman ve her hâlükarda ödeyecek olan devlettir. Devlet (Hazine) ise ister asli ister tali sorumluluğu gereği

TMK md. 466'da vesayet organları ve vesayet işleriyle görevlendirilmiş olan diğer kişilerin bu görevlerini yerine getirirken iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlü bulundukları, md. 467/1'de ise vasinin görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumlu oldukları, md. 468/1'de de Devletin vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararlardan doğrudan doğruya sorumlu olduğu gibi vasi, kayyım ve yasal danışmanlara tazmin ettirilemeyen zararlardan da sorumlu olacağı ve md. 469'daise vesayetle ilgili tazminat davalarının vesayet dairelerinin bulunduğu yerdeki Asliye Hukuk Mahkemelerinde görüleceği hükme bağlanmıştır.

6100 sayılı HMK md. 1 uyarınca mahkemelerin görevi, ancak kanunla düzenlenir. Göreve ilişkin kurallar kamu düzenindendir. HMK md. 114/1-c ise mahkemenin görevli olmasının dava şartı olduğunu, md. 115 de mahkemece dava şartının mevcut olup olmadığının davanın her aşamasında kendiliğinden araştırılacağını, mahkeme dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verileceğini hükme bağlamıştır.

Her ne kadar yerel mahkemece 6110 sayılı kanunun geçici 2.maddesi uyarınca hakimlerin bir soruşturma veya kovuşturma veya dava ile ilgili olarak yaptıkları işlem yürüttükleri faaliyet veya verdikleri her türlü kararlar nedeniyle devlet aleyhine açılan tazminat davasının ilgili Yargıtay Dairesinde görüleceği gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmiş ise de; belirtilen düzenleme genel niteliktedir. TMK md. 468'deki düzenleme, vesayet işlerindeki devletin sorumluluğunu düzenlediğinden daha özel nitelikte bulunduğu için öncelikle uygulanmalıdır. Somut olayda; davacılar vekili dava dilekçesinde TMK md. 466 ve 468 gereğince vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararların Devlet tarafından karşılanmasını istemiştir. Tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; vesayetle ilgili tazminat davasının, vesayet dairelerinin bulunduğu yerdeki Asliye Hukuk Mahkemesinde görülmesi gerektiğinden Dairemizce görevsizlik kararı verilmesi gerekmiştir..."

Yarg. HGK., T. 23.10.2013, E. 2013/1244, K. 2013/1470
(<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>).

⁴²³Gürsoy ve Yıldız, 816.

⁴²⁴Gürsoy ve Yıldız, 817.

⁴²⁵ Umut, 132.

⁴²⁶ Kayran, 87.

olsun, bizzat ödemiş olduğu zararları geri almak üzere rücu davası açabilir.⁴²⁷ Dolayısıyla rücu davasının da davacısı daima devlet (hazine) iken davalı, zarara sebebiyet veren vasi, kayyım, yasal danışman veya vesayet daireleri hâkimleri olur.

4.5. DAVA ZAMANAŞIMI

TMK'de tazminat davası ve rücu davası açısından zamanaşımı hususu olağan ve olağanüstü zamanaşımı şeklinde ayrı olarak düzenlenmiştir. Bu ayrımın yanı sıra vesayet altındaki kişinin alacağı açısından da ayrık bir düzenlemeye gidilmiştir.

TMK md. 492'ye göre olağan zamanaşımı süresi şu şekildedir: *"Sorumlu vasi ve kayyıma karşı açılacak tazminat davası kesin hesabın tebliğ edildiği tarihten başlayarak bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Tazmin ettirilemeyen zararlar için devlete karşı açılacak tazminat davasının zamanaşımı süresi, zararın vasi, kayyım ve yasal danışmana tazmin ettirilemeyeceğinin anlaşılmasından başlayarak bir yıldır. Vesayet dairelerinde görevli olanların sebebiyet verdikleri zararlardan dolayı devlete karşı açılacak davaların zamanaşımı genel hükümlere tâbidir. Devletin rücu davası, rücu hakkının doğumunun üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar."*

Vasinin görevini kötüye kullanması nedeniyle açılan tazminat davasında, zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması için vesayet makamı tarafından, son rapor ve kesin hesabın onaylanması veya reddine ilişkin kararı ile birlikte kesin hesabı vesayet altındaki kişiye, mirasçılara veya yeni vasiye, tazminat davası açma haklarının bulunduğu da belirtmek suretiyle tebliğ edilmesi gerekir. Aksi hâlde vasilik görevi sona erse dahi vasinin tazminat sorumluluğu devam eder ve tazminata ilişkin talep zamanaşımına uğramaz.⁴²⁸

TMK md. 492/II maddesinde ele alınan tazmin ettirilemeyen zararlar için devlete karşı açılacak tazminat davasının zamanaşımı süresinin başlaması için vasi, kayyım veya yasal danışmanın borç ödemediği aciz olduğunun kesinleşmiş olması ve bu durumun vesayet altındaki kişi, ölmüşse mirasçıları, atanmışsa yeni vasisi, kayyıımı veya yasal danışmanı tarafından öğrenilmiş olması gerekmektedir.⁴²⁹

⁴²⁷ Akıntürk ve Ateş, 538.

⁴²⁸ Yarg. 18. H.D., T. 18.12.2014, E. 2014/10634, K. 2014/18506 (Umut, 134).

⁴²⁹ Emin Şahin, *Açıklamalı İçtihatlı Uygulamalı Gerekçeli Sulh Hukuk Davaları*, Cilt I-II, (1.Baskı), Kartal Yayınevi, Ankara 2006, 819.

TMK md. 492/III'e göre, vesayet dairelerinde görevli olanların sebebiyet verdikleri zararlardan dolayı devlete karşı açılacak davaların zamanaşımı genel hükümlere tâbidir. Aynı zamanda yasal danışmanlar için de kesin hesap söz konusu olmayacağından bunlara karşı açılacak davaların zamanaşımı da genel hükümlere tabidir.⁴³⁰Bu durumda TBK'nin haksız fiillere ilişkin zamanaşımı süresi uygulanacak⁴³¹ yani madde 72'ye göre zararın ve tazminat yükümlüsünün öğrenildiği tarihten başlayarak 2 yılın ve herhâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak 10 yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrayacaktır.

TMK md. 492/IV'e göre ise Devlet'in rücu davası, rücu hakkının doğumunun üzerinden yani devletin zararı tazmin ettiği tarihten itibaren bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

TMK bazı istisnai durumlar için md. 493'e göre olağanüstü zamanaşımı süresini şu şekilde düzenlemiştir: *"Olağan zamanaşımı süresi işlemeye başlamadan önce zarar gören tarafından bilinmesi veya anlaşılması olanağı bulunmayan bir hesap yanlışlığına veya bir sorumluluk sebebine dayanan tazminat davası, hesap yanlışlığının veya sorumluluk sebebinin öğrenilmesinden başlayarak bir yıl içinde açılabilir. Vesayetten doğan tazminat davaları, her hâlde kesin hesabın tebliğinin üzerinden on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar."*

4.6. VESAYET ALTINDAKİ KİŞİNİN ALACAĞININ NİTELİĞİ

TMK md. 494'e göre vesayet altındaki kişinin vasi veya Devlet'e karşı alacakları imtiyazlı alacaktır. Bu maddenin amacı da vesayet altındaki kişinin hukuken korunmak istenmesidir. İcra ve İflas Kanunu⁴³² md. 206'ya göre iflasta sıra cetveli düzenlenirken vesayet nedeniyle malları, borçlunun idaresine bırakılan kimselerin vesayet ilişkisi nedeniyle doğmuş olan tüm alacakları; iflasın veya vesayetin devam ettiği müddet veya bunların bitmesini takip eden yıl içinde dava açılırsa imtiyazlı alacak olarak ikinci sırada kabul edilir.⁴³³

⁴³⁰ Antalya, 433.

⁴³¹ Umut, 135.

⁴³² İcra ve İflas Kanunu, (1932), T.C. Resmi Gazete, 2128, 9 Haziran 1932.

⁴³³ Umut, 136.

BEŞİNCİ BÖLÜM

VESAYET İLİŞKİSİNİN SONA ERMESİ

TMK'de vesayet ilişkisinin sona ermesi vesayeti gerektiren hâllerin sona ermesi ve vasilik görevinin sona ermesi olmak üzere iki başlık altında ele alınabilir.

5.1. VESAYETİ GEREKTİREN HÂLLERİN SONA ERMESİ

Kanun gereği vesayeti gerektiren hâllerin sona ermesi; ergin olma, hapis hâlinin sona ermesi, mahkeme kararıyla vesayetin sona ermesi, akıl hastalığı ve akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlanma hâlinde resmi sağlık kurulu raporu ile vesayetin sona ermesi, savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı veya malvarlığını kötü yönetmesi sebebiyle kısıtlanma hâlinin sona ermesi, istek üzerine kısıtlanma hâlinin sona ermesi ve ölüm veya gaiplik hâlinde kısıtlanma hâlinin sona ermesi şeklindedir. Her ne kadar kanunda doğrudan düzenlenmemiş de olsa ölüm yahut gaiplik hâlleri de vesayet ilişkisinin sona ermesi sonucunu doğurur.

5.1.1. Ergin Olma

TMK md. 470/I gereğince, küçük ergin olduğu anda üzerindeki vesayet de kendiliğinden sona erer.⁴³⁴ Madde hükmünden de anlaşılacağı üzere, velayet altında olması gerekirken herhangi bir sebeple vesayet altına konmuş olan küçük üzerindeki vesayet normal şartlarda on sekiz yaşın doldurulmasıyla başka bir karara gerek olmaksızın kendiliğinden sona erer. Eğer küçük ergin olmadan önce TMK md. 419/II'ye göre kısıtlanmışsa, ergin olduğu tarihten itibaren bir küçük olarak değil, bir kısıtlı olarak vesayet altında kalmaya devam eder.⁴³⁵

Evlenme yoluyla ergin olma ile vesayetin sona ermesi hâlinin söz konusu olabilmesi için evlenen kişinin yalnızca küçüklük sebebiyle vesayet altına alınmış olması durumunda söz konusu olur. Eğer, evlenen kişi diğer kısıtlanma sebeplerinden

⁴³⁴ Küçüklük sebebiyle vesayet altına alınan kişinin, 18 yaşını doldurmasıyla kısıtlılık hâlinin kendiliğinden son bulacağına, bu tarih itibarıyla vasiinin yasal temsil yetkisinin bulunmadığına ilişkin karar için bkz; Yarg. 2. H.D., T. 10.05.2002, E. 2002/5356, K. 2002/6269 (Gürsoy ve Yıldız, 797).

⁴³⁵ "Gerek duyulduğunda henüz ergin olmayanların da kısıtlanmasına karar verilebilir; ancak, kısıtlama kararı ergin olduktan sonra sonuç doğurur." Öztan, Aile Hukuku, 844; Dural vd., 408.

biriyle vesayet altına konmuş ise, vesayet evlenmeyle sona ermez.⁴³⁶ Şayet mahkeme kararıyla ergin olma hâli söz konusu ise yetkili mahkeme, küçüğün erginliğine karar verir ve vesayet de bu tarihte kendiliğinden sonlanmış olur.⁴³⁷

Bir başka küçüğün vesayetinin kendiliğinden sona ermesi hâli ise vesayet altındaki küçüğün evlat edinilmesi veya yeniden velayet altına alınması hâllerinde söz konusu olur. Bu durumda, evlat edinilmeyle vesayet altına alınmış olan küçük, kendiliğinden evlat edinen kişinin velayeti altına girmiş olur.⁴³⁸

5.1.2. Hapis Hâlinin Sona Ermesi

TMK md. 471 hükmünce, özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûmiyet sebebiyle kısıtlı bulunan kişi üzerindeki vesayet, hapis hâlinin sona ermesiyle kendiliğinden ortadan kalkar. Burada esas alınacak tarih, hükümlünün haptan çıkma tarihidir.⁴³⁹

EMK'ye göre şartlı salıverilme durumunda, vesayet altındaki hükümlünün kısıtlılık hâlinin devam edeceği yönünde bir hüküm bulunmaktaydı. Ancak TMK'de bu hüküm yer almamıştır. Yeni kanuna göre, vesayetin kalkabilmesi için esas alınan husus hapis hâlinin sona ermesi yani salıverilme tarihidir. Nitekim şartlı salıverilme hâlinde de hapis hâli sona erdiği için vesayet ilişkisi de mahkeme kararına gerek kalmaksızın kendiliğinden sona erer.⁴⁴⁰ Öte yandan, vesayet altındaki hükümlünün, cezasının affedilmiş olması sebebiyle hapisaneden çıkması ihtimalinde de çıktığı tarihte, vesayet ilişkisi kendiliğinden sona erer.⁴⁴¹

5.1.3. Vesayetin Mahkeme Kararıyla Sona Ermesi

TMK md. 472'ye göre, *“Diğer kısıtlılar üzerindeki vesayet, yetkili vesayet makamının⁴⁴² kararıyla sona erer.⁴⁴³ Vesayeti gerektiren sebebin ortadan kalkması*

⁴³⁶Dural vd., 446.

⁴³⁷Akıntürk ve Ateş, 542.

⁴³⁸Gönensay, 280; Akıntürk ve Ateş, 542.

⁴³⁹Yarg. 9. CD, T. 30.06.2003, E.2003/632, K.2003/1238 (www.hukukturk.com); Yarg. 2. H.D., T. 18.07.2005, E. 11303, K. 11474 (Corpus Mevzuat ve İhtihat Programı); Yarg. 8. CD, T. 25.11.2002, E.2002/9526, K.2002/11006 (www.hukukturk.com); Gençcan, 787.

⁴⁴⁰Akıntürk ve Ateş, 543; Gençcan, 787.

⁴⁴¹Gönensay, 281; Tekinay, 668; Akıntürk ve Ateş, 543.

⁴⁴² Vesayetin kaldırılması davalarında, küçüğün-kısıtlının yerleşim yeri sulh hukuk mahkemelerinin yetkili olduğuna ilişkin; Yarg. 2. H.D., T. 15.06.2004, E. 2004/6906, K. 2004/7882 (Gürsoy ve Yıldız, 793).

üzerine vesayet makamı vesayetin sona ermesine karar verir. Kısıtlı ve ilgililerden her biri, vesayetin kaldırılması isteminde bulunabilir.”

Vesayetin bu şekilde sona ermesinde öncelikle vesayeti gerektiren kısıtlama nedeni ortadan kalkmalıdır. Vesayet makamı, kamu düzenine ilişkin olması sebebiyle resen yapacağı araştırma sonucunda vesayeti gerektiren sebebin ortadan kalktığını tespit ederse, vesayetin sona ermesine karar verir. Bunun dışında, kısıtlının kendisi veya ilgililer de vesayetin sona ermesini talep edebilir. Kısıtlının böyle bir talepte bulunabilmesi için ayırt etme gücüne sahip olması gerekli ve yeterlidir.⁴⁴⁴

5.1.4. Akıl Hastalığı ve Akıl Zayıflığının Sona Ermesi

TMK md. 474 gereğince, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı yüzünden kısıtlanmış olan kişi üzerindeki vesayetin kaldırılmasına, ancak kısıtlama sebebinin ortadan kalkmış olduğunun resmî sağlık kurulu raporu ile anlaşılmasına bağlıdır. Resmî sağlık kurulu raporu, vesayetin kaldırılması için zorunlu fakat yeterli değildir. Zira aynı raporda ilgili kişinin işlerini görememesi veya korunması veya bakımı için kendisine devamlı yardım gerekmesi veya başkalarının güvenliğini tehlikeye düşürmesi hâllerinin de sona erdiğinin belirtilmiş olması gerekmektedir. Resmi sağlık kurulu raporu soyut değil bu durumları içerir şekilde net ve somut olarak düzenlenmiş olmalıdır.⁴⁴⁵

5.1.5. Savurganlık, Alkol veya Uyuşturucu Madde Bağımlılığı, Kötü Yaşama Tarzı veya Malvarlığını Kötü Yönetilmesine Dayanan Kısıtlılık Hâlinin Sona Ermesi

Savurganlığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı veya malvarlığını kötü yönetmesi sebebiyle kısıtlanmış kişinin vesayetin kaldırılmasını isteyebilmesi, en az bir yıldan beri vesayet altına alınmasını gerektiren sebeple ilgili olarak bir şikâyet meydana vermemiş olmasına bağlanmıştır.

⁴⁴³ "...Temyize konu karar asliye hukuk mahkemesince verilmiştir. Vasi vesayet makamı tarafından görevden alınır ve vasi tayini ile vesayetin kaldırılması görevi vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinindir. Görev kamu düzenine ilişkindir. Yargılamanın her aşamasında mahkemece göz önüne alınır. Bu nedenle görevsizlik kararı verilmesi gerekirken..." Yarg. 2. H.D., T. 20.03.2008, E. 2007/1999, K. 2008/3802 (Gürsoy ve Yıldız, 694).

⁴⁴⁴ Dural/Ögüz/Gümüş, 447.

⁴⁴⁵ Gürsoy ve Yıldız, 643.

Burada bahsedilen şikâyet; gerçek ve somut olmalıdır. Bu açıdan şikâyetin kim tarafından gerçekleştirildiğinin bir ehemmiyeti yoktur. Şikâyetin varlığı, vesayeti kaldıracak olan yetkili vesayet dairesi tarafından re'sen araştırılmalı ve gerekirse daha evvel kısıtlanma talebinde bulunanlar dinlenmelidir.⁴⁴⁶

5.1.6. İstek Üzerine Kısıtlılık Hâlinin Sona Ermesi

TMK md. 476'ya göre, *“Kendi isteğiyle kısıtlanmış olan kişi üzerindeki vesayetin kaldırılması, kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkmasına bağlıdır. Vesayet makamı hâkimi burada kısıtlamayı gerektiren sebebin varlığının devam edip etmediğine bakar ve devam etmiyorsa kısıtlamayı kaldırır.*

Vesayet altına alınmayı isteyen kimsenin ihtiyarlığı, maluliyeti veya tecrübesizliği yanında bu hâllerin işlerini görmekten alıkoyduğunu da ispat etmesi gerekir. Bundan dolayı, kısıtlamanın kaldırılmasını isteyen kimse, hangi sebeple vesayet altına alınmışsa, dava tarihinde o sebebin kalktığını ispat etmesi gerekir. Söz gelimi yaşlılığı sebebiyle kısıtlanan birisinin isteği üzerine yaşlılık sebebiyle iş görememe hâlinin ortadan kalktığını ispat etmesi gerekir.⁴⁴⁷

5.1.7. Kısıtlının Ölümü ve Gaipliği Hâllerinde Vesayet İlişkisinin Sona Ermesi

Her ne kadar kanunda doğrudan düzenlemeye yer verilmemiş olsa da TMK md. 28/I hükmü gereği, kişilik ölümle sona ereceğinden, herhangi bir vesayet ilişkisi söz konusu ise genel olarak bu ilişkinin ölüm sonucunda sona ereceği kabul edilir.⁴⁴⁸

⁴⁴⁶Gürsoy ve Yıldız, 644.

⁴⁴⁷ Yarg. 2. H.D., T. 22.12.1987, E.10862, K. 11240 (Özmen, 216).

⁴⁴⁸ Yarg. 2. H.D., T. 22.12.2000, E. 13343, K. 16310 (Özügür, 878-879); *"Vesayet altına alınan Ş.Ü.'nün ... tarihinde vefat ettiği dosyaya sunulan nüfus kayıt ve mirasçılık belgesinden anlaşılmaktadır. Ölüm sebebiyle vesayet sona erdiğinden bu konuda bir karar verilmek üzere hükmün bozulması gerekmiştir..."* Yarg. 2. H.D., T. 17.11.2005, E. 1598, K. 15781 (Gençcan, 811). Fakat Yarg. 8. H.D. aksi bir görüş benimsediğini gösterir bir karar vermiştir. Bu karara göre; *"Davacı, ...'in vasisi olan ...'in görevini gereği gibi yerine getirmediği, kiradaki üç adet taşınmazın kira sözleşmelerini gereği gibi takip etmediği, yapılan harcamaların bir kısmının usulsüz olduğunu, annesi kısıtlı Müyesser'in ölümü üzerine süresinde kesin hesabı mahkemeye sunmadığı gerekçeleri ile ...TL alacak ile ... TL temerrüt fazinin davalıdan tahsilini istemiştir. Mahkeme, TMK md. 456 gereğince davalı vasinin vasilik görevinin, 27.03.2008 tarihinde sona erdiğine ve görev yaptığı dönem itibari ile davacının herhangi bir maddi zararının bulunmadığına karar vermiştir.*

Dava, TMK md. 467 kapsamında vasinin sorumluluğuna dayalı alacak istemine ilişkindir. Madde gereği vasi, görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumludur. TMK md. 489 gereği ise görevi sona eren vasinin, yönetimle ilgili son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına vermekle yükümlü olduğu gibi; malvarlığını vesayet altındaki kişiye, mirasçılara veya yeni

Kanunda doğrudan düzenlenmemesiyle birlikte TMK md. 35/I gereği, gaipliğe karar verilmesiyle birlikte ölüme bağlı haklar, aynen gaibin ölümü ispatlanmış gibi kullanılacağından vesayet altındaki kişinin yahut vasinin gaipliğine karar verilmesi hâlinde de, vesayet kendiliğinden sona erer. Aynı durum ölüm karinesi hâlinde de geçerlidir. Zira ölüm karinesi de hukuken ölüm ile aynı sonuçları doğurur.⁴⁴⁹

5.1.8. Birden Çok Kısıtlama Hâlinin Bir Arada Bulunması

Bir kişide, yukarıda sayılan kısıtlama sebeplerinden biri bulunabileceği gibi birden fazlasının da mevcut olması mümkündür. Birden fazla hâlin mevcut olması durumunda esas olan vesayet altındaki kişinin haklarının koruma altına alınması olduğundan, kısıtlama kararı verilirken kısıtlama nedenlerinden herhangi birine dayanılması mümkündür.

Kısıtlama kararını verecek olan vesayet makamı hâkiminin, kararı verirken tüm kısıtlama nedenlerini göz önünde bulundurarak birlikte değerlendirmesi ve kararının gerekçesinde bu değerlendirmeye yer vermesi gerekir. Zira kısıtlılık hâllerinden yalnızca birine dayanırsa o sebebin ortadan kalkmasıyla kısıtlılık hâli kendiliğinden sona erebilir. (Örneğin kişi bir yıldan fazla özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûm olmuş ise) ve diğer kısıtlılık nedenine dayanılmadığından kişi hukuki korumadan yoksun kalabilir. İşte bu nedenle hâkim tüm kısıtlama nedenlerine kararında değinmelidir. Böylece hem kısıtlanan kişi kesintisiz olarak korunmuş hem de usul ekonomisi

vasiye teslim edilmek üzere hazır bulundurmak zorunda olduğu, md. 490 gereği, son rapor ve kesin hesabın, belli zamanlarda verilen rapor ve hesaplar gibi vesayet makamı tarafından incelenip, onaylanacağı, vasinin görevinin ise md. 491 gereği son rapor ve kesin hesap onaylandıktan ve malvarlığı vesayet altındaki kişiye, mirasçılara veya yeni vasiye teslim edildikten sonra, vesayet makamınca sona erdiğine karar verileceği düzenlenmiştir.

Vasinin görev süresinin 23.10.2008 tarihinde 2 yıl süre ile uzatıldığı yani kısıtlının 24.05.2010 olan ölüm tarihi itibarı ile vasilik görevinin devam ettiği, kısıtlının ölümü ile vasilğin kendiliğinden değil, kesin hesabın kabulü ile vesayet makamının kararı ile son bulacağı ve 14.03.2014 tarihli vesayet makamı kararı ile de kesin hesap reddedilmiş olduğu hususları da birlikte değerlendirildiğinde, mahkemenin kabulünün aksine vesayet görevinin 27.03.2008 tarihinde sona ermeyip devam ettiği anlaşıldığından vesayet dosyası getirtilerek, vasinin sunduğu hesap raporu ile davacının dava dilekçesinde ileri sürdüğü iddialar karşılaştırmalı olarak incelenmeli ve bu konuda hesap uzmanı bir bilirkişiden rapor alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yanlışlı değerlendirme sonucu eksik inceleme ve yetersiz araştırma sonucu karar verilmesi doğru görülmemiştir." Yarg. 8. H.D.,E. 2018/10247,K. 2018/16097 (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr>); "...Kısıtlının ölümüyle vesayet son bulacağından davanın takip ve sürdürülme yetkisi kısıtlının mirasçılara geçer. Bu durumda vesayet son bulduğu gözetilerek mahkemece kısıtlının mirasçılara tebligat yapılmak suretiyle taraf teşkilinin sağlanması ve onların huzurunda davanın görülmesi gerekir..." Yarg. 1. H.D., T. 03.04.2008, E. 2008/2710, K. 2008/4366 (Yıldız ve Gürsoy, 792).

⁴⁴⁹ Dural vd., 409; Gençcan, 811.

yönünden de tasarruf sağlanmış olur.⁴⁵⁰ Kısıtlama kararı ilan edilmişse üçüncü kişilerin korunması açısından kısıtlamanın kaldırılması kararı da ilan olunmalıdır.⁴⁵¹

5.2. VASILİK GÖREVİNİN SONA ERME HÂLLERİ

Yukarıda sayılan vesayeti sona erdiren hâller, vasilik görevini de sona erdirir. Ancak bazı durumlarda vesayeti sona erdiren bir hâl mevcut olmamasına rağmen yani vesayet ilişkisi devam ederken birtakım nedenlerden ötürü, vasinin vasilik sıfatı sona ermektedir. TMK md. 479 ve devamında bu nedenleri (vasinin görevinin sona erme nedenlerini) ve usulünü düzenlemektedir. Vasilik görevinin sona erme nedenleri; vasinin ölümü, vasinin fiil ehliyetini yitirmesi, vasilik süresinin sona ermesi ve uzatılmaması, vasinin kasıtlı bir suç sebebiyle mahkûmiyetine karar verilmesi, vasinin görevden çekilmesi, vasiliğe engel bir durumun ortaya çıkması, vasilikten kaçınma sebebinin ortaya çıkması, vasinin görevden alınmasıdır.

5.2.1. Vasinin Ölümü

TMK md. 479'a göre vasilik görevini sona erdiren nedenlerden birisi vasinin ölümüdür. Her ne kadar vasinin ölmüş olması, vasilik görevini ölen vasi açısından sona erirse de bu durum, küçüğün vesayet altına alınması gerekliliğini ortadan kaldırmayacaktır. Bu sebeple, yeni bir vasi atanması gerekir.⁴⁵²

Bununla birlikte, vasinin gaipliğini gerektiren bir tehlike içerisinde kaybolması veya kendisinden uzun zamandır haber alınamaması hâlinde, TMK md. 479'a değil de 483/II'ye dayanılarak vasi görevden alınmalıdır.⁴⁵³

5.2.2. Vasinin Fiil Ehliyetini Yitirmesi

TMK md. 479'a göre vasilik görevini sona erdiren nedenlerden bir diğeri vasinin fiil ehliyetini yitirmesidir. Fiil ehliyeti TMK md. 9 gereğince, kişinin kendi fiilleriyle hak edinebilme ve borç altına girebilme ehliyetidir. Bu durumda bu ehliyetini kaybeden

⁴⁵⁰ Zevkliler/Acarbey/Gökyayla, 1164.

⁴⁵¹ Özkan, 222.

⁴⁵² Yarg. 2. H.D., T. 22.02.2011, E. 2011/1648, K. 2011/2977, (<https://www.lexpera.com.tr>); Özüğür, 780.

⁴⁵³ "Vasinin görevini yapmakta yetersizliği sebebiyle vesayet altındaki kişinin menfaatleri tehlikeye düşerse, vesayet makamı kusuru olmasa bile vasiyi görevden alabilir." Dural vd., 410.

ve kısıtlanan veya kamu hizmetlerinden yasaklanan vasinin görevi sona erer çünkü kendisi korunmaya ve özene muhtaç olan biri, başkasına özen göstermez ve onu koruyamaz. Fiil ehliyetinin yitirilmesinin⁴⁵⁴ belirlenmesi, TMK md. 9, 10 ve 14 hükümlerine göre yapılır.⁴⁵⁵

Bu şekilde vasilik görevi sona ermesine rağmen kişinin vesayet altında kalmaya devam etmesi gerekeceğinden yeni bir vasi tayini ihtiyacı doğar. Fakat fiil ehliyetini kaybeden vasinin, yeni vasi işe başlayana kadar zorunlu idari işlemleri gerçekleştirmesi mümkün olmayacağı için bu kimseye geçici süreyle kayyım atanmalıdır.⁴⁵⁶ Bunların dışında eğer vasiye kayyım ya da kanuni temsilci atanmış ise, vasilik görevi kendiliğinden sona ermez. Ancak bu durumda TMK md.483'egöre, vasilikten alınma sebebi doğabilir.⁴⁵⁷

5.2.3. Vasilik Süresinin Sona Ermesi ve Uzatılmaması

Vasi TMK md. 456 hükmü gereğince iki yıl süreyle atanır. Bu sürenin sona ermesinin ardından aynı maddenin 2. fıkrası hükmü gereğince vesayet makamı, bu süreyi her defasında ikişer yıl uzatabilir.⁴⁵⁸

Vesayet makamı, vasinin görev süresinin sona erdiği andan itibaren, vasinin görev süresinin uzatılacağına ilişkin herhangi bir karar almazsa TMK md.480 uyarınca mevcut vasinin görevi sona erer ve vesayet makamı tarafından yeni bir vasi atanması gerekir. Bu hâlde vasinin TMK md.482 hükmü gereği; mevcut vasinin, yeni vasi atanıncaya dek zorunlu işleri yapma yükümlülüğü devam etmektedir. Kanun koyucu, zorunlu işlerin neler olduğunu belirtmemiştir. Bu nedenle zorunlu işlerin takdiri vesayet makamında olur.⁴⁵⁹ Aksi takdirde bu zorunlu işleri yapmamaktan doğan bir zarar meydana gelirse o zarardan hukuken tazminle sorumluluk söz konusu olur.⁴⁶⁰

⁴⁵⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz.;Dural ve Ögüz, 44-58; Em, 41.

⁴⁵⁵ TMK md. 9: " *Fiil ehliyetine sahip olan kimse, kendi fiilleriyle hak edinebilir ve borç altına girebilir.*"; TMK md.10: " *Ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiil ehliyeti vardır.*"; TMK md.14: " *Ayırt etme gücü bulunmayanların, küçüklerin ve kısıtlıların fiil ehliyeti yoktur.*".

⁴⁵⁶ Özüğür, 780.

⁴⁵⁷ Dural vd., 448.

⁴⁵⁸ Hasan Özkan, *Türk Medeni Yasası ve Uygulaması Vesayet Hukuku IV-IV*, (1. Baskı), Legal Yayıncılık, İstanbul 2017, 2707-2708.

⁴⁵⁹ Umut, 139.

⁴⁶⁰ Umut, 138; Özüğür, 780.

5.2.4. Vasinin Kasıtlı Bir Suç Sebebiyle Mahkûmiyetine Karar Verilmesi

Bu hâl TMK'de değil TCK'nin "*Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma*" başlıklı 53. maddesi kapsamında düzenlenmiştir. TCK md. 53/I-c hükmü gereğince göre kişi, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak velayet hakkından ve vesayet veya kayyımlığa ait bir hizmette bulunmaktan yoksun bırakılır. Yine TCK md. 53/II'e göre ise kişi, işlemiş bulunduğu suç dolayısıyla mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar bu hakları kullanamaz. III. fıkrada ise mahkûm olduğu hapis cezası ertelenen veya koşullu salıverilen hükümlünün kendi altsoyu üzerindeki velayet, vesayet ve kayyımlik yetkileri açısından yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanmaz denilmiştir. Dolayısıyla erteleme veya koşullu salıverilme hâlleri söz konusu ise ve kişinin bu yetkileri kendi alt soyu üzerinde geçerliyse mahkûmiyet söz konusu olsa da kişi bu haklarını kullanabilir.⁴⁶¹

5.2.5. Vasinin Görevden Çekilmesi

TMK md.481'e göre vasinin geri çekilmesi iki durumda söz konusu olmaktadır. Bunlar; vasiliğe engel bir durumun ortaya çıkması veya vasilikten kaçınma sebebinin ortaya çıkmasıdır.

5.2.6. Vasiliğe Engel Bir Durumun Ortaya Çıkması

TMK md.481'in ilk cümlesi der ki; "*Vasi, vasiliğe engel bir sebebin ortaya çıkması hâlinde görevinden çekilmek zorundadır.*" Vasiliğe engel sebepler TMK md. 481'de de sayılmıştır. Bu nedenlerin varlığının vasi atanırken tespiti zaten o kişinin vasi olarak atanmasını engelleyici niteliktedir. Fakat bu sebepler sonradan fark edilmiş yahut sonradan doğmuş olabilir. İşte bu durumda vasi olarak görevlendirilmiş olan kişinin vasilik görevi sona erer. Bunlar; vasinin kısıtlanması, vasinin kamu hizmetinden yasaklı hâle gelmesi veya haysiyetsiz hayat sürmesi, vasinin menfaatinin kendisine vasi atanacak kişinin menfaati ile önemli ölçüde çatışması veya vasiyle vesayet altındaki kişi arasında düşmanlık meydana gelmesi, vasinin ilgili vesayet dairesi hâkimi olmasıdır. Kanunun 418. maddesinde sayılan durumlara ilaveten ağır hastalık veya kaza gibi durumlar da engel sebepler olarak gösterilebilir.

⁴⁶¹ Yarg. 2. CD, T. 04.06.2008, E. 2008/2575, K. 2008/10138, (Gürsoy ve Yıldız, 174).

Vasiliğe engel hâllerin vasi göreve başladıktan sonra ortaya çıkması veya göreve başladıktan sonra varlığının anlaşılması hâlinde vasi, hemen vasilik görevinden ayrılmak zorundadır. Bu durumda vasinin vesayet makamına görevden çekilme beyanında bulunduğu an görevinin sona erdiği an olarak kabul edilir.⁴⁶² Bununla birlikte vesayet makamı da böyle bir durumun varlığını öğrenirse yahut tespit ederse, resen vasinin görevine son verebilir.⁴⁶³

5.2.7. Vasilikten Kaçınma Sebebinin Ortaya Çıkması

TMK md.481/II'de düzenlenen kaçınma sebebinin ortaya çıkması hâli vasinin, bir kaçınma sebebi ortaya çıktığı takdirde sürenin bitiminden önce görevinden alınmasını isteyebileceğini; ancak, önemli sebeplerin varlığı hâlinde görevine devam etmek zorunda olacağını içermektedir. Vasilikten kaçınma sebepleri TMK md.417'de düzenlenmiştir. Bunlar; altmış yaşını doldurmuş olanlar, bedensel engelleri veya sürekli hastalıkları sebebiyle bu görevi güçlükle yapabilecek olanlar, dörtten çok çocuğun velisi olanlar, üzerinde vasilik görevi olanlar, Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcıları, bakanlar, hâkimlik ve savcılık mesleği mensuplarıdır.

Vasiliğe atanan kişi, vasilik görevine atanırken kaçınma hakkına sahipse TMK md. 422 gereğince atamanın kendisine tebliğinden başlayarak on gün içinde vasilikten kaçınma hakkını kullanarak vasilik görevinden alınmasını isteyebilir. Süresinde kaçınma hakkını kullanmayan vasinin, vasiliğe atanma anında var olan kaçınma nedenlerini ileri sürerek vasilikten kaçınması mümkün olmaz.⁴⁶⁴ Fakat hâli hazırda vasi olan kişi için vasilikten kaçınma sebebi doğarsa örneğin, 4. çocuğu olursa yahut vasiyken altmış yaşını doldurursa kaçınma hakkını kullanabilmesi için herhangi bir süre sınırlaması söz konusu olmaz.

Kaçınma sebepleri, vasilik engellerinin aksine vesayet altındaki kişiden çok vasiyi korumayı amaçladığından vesayet makamı yapacağı inceleme sonrasında, önemli sebepler mevcut ise vasinin görev süresinin sonuna kadar görevine devam etmesine

⁴⁶² Umut, 139. *Vasiliğe engel bir nedeni ortaya çıkan vasinin vasilik görevinin, engelin ortaya çıktığı tarih itibarıyla kendiliğinden sona ereceğine dolayısıyla vasinin çekilme beyan tarihinin önemli olmadığına ilişkin görüş için bkz.;*Gürsoy ve Yıldız, 708.

⁴⁶³ Gönensay, 291; Dural vd., 449.

⁴⁶⁴Gürsoy ve Yıldız, 709.

karar verebilir. Bu sebebin önemli olup olmadığının takdiri tamamıyla vesayet makamındadır.⁴⁶⁵

5.2.8. Vasinin Görevden Alınması

TMK md.483'te görevden alınma sebepleri belirtilmiştir. Bunlar; vasinin görevini ağır surette savsaklaması, yetkilerini kötüye kullanması, güveni sarsıcı davranışlarda bulunması, borç ödemede acze düşmesi hâllerinde zorunlu olarak vesayet makamı tarafından görevden alınması⁴⁶⁶ ve vasinin görevini yapmakta yetersizliği sebebiyle vesayet altındaki kişinin menfaatlerinin tehlikeye düşmesi durumunda vesayet makamının, kusuru olmasa bile takdiren vasiyi görevden alabilmesidir.

5.2.8.1. Vasinin Görevini Ağır Surette Savsaklaması

Vasinin görevini ağır şekilde savsaklaması; vasinin göstermek zorunda olduğu özen yükümlülüğünü yerine getirmemesi, ihmalkâr davranışlar sergilemesi, vesayet altındaki kimsenin şahsına özen göstermemesi yahut malvarlığı yönetimiyle gerektiği kadar ilgilenmemesi, kişisel işlerinde vesayet altındaki kişiye yardımcı olmaması, malvarlığını gerektiği şekilde yönetmemesi veya vesayet makamının, kanunun ya da diğer yasal düzenlemelerin talimatlarına uymaması yahut düzenlemelerin hukuki yarar olmaksızın dışına çıkması, küçüğün yetiştirilmesi ve eğitimiyle yeteri kadar ilgilenmemesi, olarak tanımlanabilir.⁴⁶⁷

Kanun koyucu vasinin görevini savsaklamasının zorunlu görevden alınma sebebi olması için ağır şekilde gerçekleşmesini aramıştır. Bu sebeple vasinin, görevini savsaklaması hâlinin ağır olmadığı durumlarda görevden alınabilmesi için daha evvel uyarılmış olması gerekmektedir. Uyarıdan sonra, savsaklama devam ediyorsa görevden alınma için haklı sebep doğmuş olur.⁴⁶⁸

Ağır şekilde savsaklama hâllerine örnek olarak; vasinin, vesayet altındaki kişiye ait paraları bankaya yatırmaması, hesap ve rapor vermemesi, çağırıldığı hâlde okuldaki

⁴⁶⁵Dural vd., 449.

⁴⁶⁶Em, 49.

⁴⁶⁷Gürsoy ve Yıldız, 711; Umut, 140; Akıntürk ve Ateş, 547; Yarg, 2. H.D., T. 13.03.2003, E. 2180, K. 3547 (Özuğur, 785).

⁴⁶⁸Gürsoy ve Yıldız, 711.

veli toplantısına hiç katılmaması, toplaması gereken kiralari zamanında toplamaması, vesayet altındaki kişinin sürekli tedavi görmesi gereken hastalığıyla ilgili olarak tedavi işlemlerini gerçekleştirmesinde yardımcı olmaması, vesayet altındaki kişinin alacaklarını zamanaşımına uğratması, küçüğün yetişmesi ve terbiyesiyle gerektiği kadar ilgilenmemesi gösterilebilir. Bir durumun ağır savsaklama sayılıp sayılmayacağının takdiri vesayet makamınca yapılır. Vesayet makamının bu yetkisi ise pek tabii denetime tabiidir.⁴⁶⁹

Vasinin görevini ağır şekilde savsaklamış olarak kabul edilebilmesi için zarar şartı aranmamaktadır. Zarar doğma potansiyelinin var olması yeterlidir. Öteki taraftan ağır şekilde savsaklama hâlinin meydana gelmesi için kusur şartı aranmaktadır. Dolayısıyla görevin gerektiği gibi yerine getirilmemesinde vasiye yüklenecek bir kusur yoksa vasi, ağır şekilde savsaklama sebebiyle görevinden azledilemez ve tazminat yükümlülüğünden söz edilemez.⁴⁷⁰

5.2.8.2. Vasinin Yetkilerini Kötüye Kullanması

Vasinin yetkilerini kötüye kullanması da zorunlu olarak görevden alınma nedenlerinden birisidir. Vasinin yetkilerin kötüye kullanılması, vasilik görevinin işlevlerinden, vesayet hukukunun amaçladığı gayelerle örtüşmeyecek şekilde yarar sağlamasını ifade eder ve vasinin yetkilerini kötüye kullandığından bahsedebilmek için bu kullanmanın ağır ve kasten bir şekilde gerçekleştirilmiş olması aranır.⁴⁷¹ Yetkinin kötüye kullanılmasından bahsedilebilmesi için illa yapılan işin vasinin yetkisinde olması veya işin tamamen yapıp bitirilmiş olması aranmaz. Teşebbüs hâli dahi duruma göre yetkinin kötüye kullanılması olarak kabul edilebilir.⁴⁷²

Vasinin başlıca yetkilerini kötüye kullanılması hâlleri; bir iş ve işlemin hiç veya gerektiği gibi yahut zamanında gerçekleştirilmemiş olması, vasinin vesayet altındaki kişinin malvarlığını veya gelirlerini kendi işlerinde kullanması, vakıf kurma veya bağışlama gibi kanunun kesin olarak yasakladığı bir işlemi yapması, vesayet makamının iznine veya onayına tabii bir işlemi izinsiz şekilde gerçekleştirmiş olması, bir iş veya

⁴⁶⁹ Şener, 143; Gürsoy ve Yıldız, 711; Akıntürk ve Ateş, 547.

⁴⁷⁰ Gürsoy ve Yıldız, 711.

⁴⁷¹ Dural vd., 450.

⁴⁷² Gürsoy ve Yıldız, 712.

işlemi yaparken vesayet altındaki kişinin menfaatine aykırı davranması ya da gereken izin veya onayı vermekten haklı gerekçesi olmaksızın kaçınması şeklinde sayılabilir.⁴⁷³

Örneğin; vesayet altındaki kişiye ait paraları kendi işlerinde harcaması ki Yargıtay'ın örnek teşkil edecek bir kararında, vasinin vesayet altına alınana ilişkin paraları kendi adına bankaya yatırıp çektiği, vesayet kararında hesap verme zorunluluğu belirtilmesine rağmen defter tutmadığı anlaşılmaktadır. Azline karar verilmesi gerekirken davanın reddi doğru değildir,⁴⁷⁴ denmektedir. Vasinin, vesayet altındaki kişiye ait taşınmazı kendi menfaatine kullanması, vesayet altındaki kişinin mallarını kendisinden saklaması veya vesayet dairelerinin iznine tabi işlemleri izinsiz olarak yapması gibi durumlar yetkilerin kötüye kullanılması olarak kabul edilebilir ve görevden alınma nedenlerindendir.⁴⁷⁵

5.2.8.3. Vasinin Güveni Sarsıcı Davranışlarda Bulunması

Vasinin güveni sarsıcı davranışlarda bulunması da bir görevden alınma nedenidir. Bu durum esasında; vasinin, vasilikle bağdaşmayan iş ve işlemler yapması ya da kendisine duyulan güveni sarsacak nitelikte davranışlar sergilemesi olarak tanımlanabilir. Bunun yanı sıra bu durum hem vasi ile vesayet atındaki kişi arasındaki ilişki için hem de vasi ile vesayet makamı arasındaki güven ilişkisi için söz konusu olabilmektedir.⁴⁷⁶ Bu güven ilişkisinin çöküşü bilhassa vasinin, vasilikten doğan yetkilerini aşırı bir biçimde aştığı hâllerde, diğer bir deyişle yasal vekâlet ilişkisinden doğan yükümlülüklerini ağır bir biçimde ihlal ettiği takdirde söz konusu olur.⁴⁷⁷

Güven sarsıcı davranışlara örnek olarak; vasinin kötü şöhretli kişilerle iş ve işlem yapması, yetkisi bulunmadığı hâlde işlem yapmaya teşebbüs etmesi, vesayet altındaki kişi ile aralarında düşmanlık bulunan kimseyle çok sıkı ilişki içinde olması, vesayet makamının talimatlarına aykırı davranması veya talimatları yerine getirmekte gecikmesi, vesayeti altında bulunan genç kıza karşı kötü hisler beslemesi ve cinsel tacizde bulunması veya onu fuhşa teşvik etmesi ya da haysiyetsiz hayat sürmesi, vasinin

⁴⁷³Gürsoy ve Yıldız, 712; Akıntürk ve Ateş, 547.

⁴⁷⁴Yargıtay 2. H.D., T. 25.09.2000, E. 9975, K. 11022 (Özüğür, 785).

⁴⁷⁵Akıntürk ve Ateş, 547; Gönensay, 293.

⁴⁷⁶Eşelioğlu, 111.

⁴⁷⁷Dural vd., 451.

vesayet altındaki kişiye karşı olan sır saklama yükümlülüğünü ihlal etmesi, vasinin vesayet altındaki kişinin mallarını zimmetine geçirmesi gösterilebilir.⁴⁷⁸

5.2.8.4. Borç Ödemede Acze Düşme

Borç ödemede acze düşme hâli, vasinin mevcut borçlarını ödeme için yeterli imkânlardan yoksun olma durumunu ifade eder. Bu durumda vasinin kusuru olup olmadığına bakılmaksızın vesayet makamı tarafından görevden alınması söz konusu olur. Çünkü aciz hâlindeki vasi, kendi ödeme güçlüğüne ilişkin sorunlarla uğraşırken vesayet altındaki kişinin korunmasına yönelik yönetim ve bakım yükümlülüklerini gereği gibi yerine getiremeyebilir veya vasinin, vesayet altındaki kişinin kendi yöntemi altındaki malvarlığını kendi çıkarı için kullanma tehlikesi doğabilir.⁴⁷⁹ Bu durumda en önemli noktalardan biri vasinin borç ödemedeki acziyetinin mutlaka borç ödemedен geçici veya kesin aciz belgesi ile kanıtlanmasının zorunlu olmadığıdır. Acze delalet eden belli başlı hâller varsa azil mümkündür.⁴⁸⁰

Borç ödemedен aciz olma hâline örnek olarak; vasiye karşı başlatılmış olan icra takibinin sonuçsuz kalması veya vasinin iflasına karar verilmiş olması onun borç ödemedен aczini gösteren hâllerdir.⁴⁸¹

5.2.8.5. Vasinin Süresinde Defter Tutmaması veya Tamamlamaması

Bu durum vasinin görevden alınma nedenlerini düzenleyen TMK md. 483'te yer almamaktadır. Buna karşın, TMKVVMHİT'nin 16. maddesinin son fıkrasında, *"Belirlenen süreler içinde defter tutulmaz veya tamamlanmazsa vasi, Türk Medeni Kanununun 483 üncü maddesi hükümlerine göre, vesayet makamı tarafından görevinden alınır."* demek suretiyle yer verilmiştir. Madde metninden de anlaşılacağı üzere vesayet makamının bu durumda görevden alma zorunluluğu doğar.

⁴⁷⁸ Akıntürk ve Ateş, 547; Gönençay, 293-294; Gürsoy ve Yıldız, 713; Dural vd., 451.

⁴⁷⁹ Dural vd., 451.

⁴⁸⁰ Gençcan, 642; Öztan, Aile Hukuku, 715.

⁴⁸¹ Gürsoy ve Yıldız, 714.

5.2.8.6.Takdiri Olarak Görevden Alınma Nedeni

TMK md.483/II gereği vasinin, vasilik görevini yapmakta yetersiz olması yüzünden vesayet altındaki kişinin menfaatlerini tehlikeye düşürmesi, vasinin takdiri olarak görevden alınma sebebidir.

Kanun koyucu, bu şekilde bir torba hüküm düzenlemesi ile vasinin, vesayet altındaki kişinin menfaatini tehlikeye atabilecek her türlü yetersizlik hâlini, hâkime tanıdığı geniş takdir yetkisiyle görevden alma sebebi hâline getirmiştir. Bu hüküm ile yetersizlik hâlinin görevin yapılmasına ilişkin olması şartı aranmıştır. Yetersizlik hâlinin vasinin şahsından kaynaklanıp kaynaklanmamasının bir önemi yoktur. Dolayısıyla kusur şartı da aranmamıştır.

Yetersizlik hâline örnek olarak; ailevi sorunlar, yerleşim yeri değişikliği, yönetmesi gereken malvarlığını eğitim ve fiziksel durum itibariyle gereği gibi yönetememesi, sağlığının elverişsiz hâle gelmesi ve bunun sonucunda vasilik görevine yeterli zaman ve emek harcayamaması, vasinin birden çok çocuğuyla ilgilenmek zorunda kalması sebebiyle vesayet altındaki kişiye yeterince özen gösterememesi ya da kanunen ek görevler yüklenmiş olması gösterilebilir.⁴⁸²

5.3. VASİNİN GÖREVDEN ALINMA USULÜ

TMK md.484'te vasinin, istek üzerine veya resen olmak üzere iki şekilde de görevden alınması düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi veya her ilgili, vasini görevden alınmasını isteyebilir. Görevden alınmayı gerektiren sebebin varlığını başka bir yoldan öğrenen vesayet makamı, vasiyi resen görevden almakla yükümlüdür, denmiştir. Bu kapsamda, vasi ile vesayet altındaki kişi arasında yapılacak olan hukuksal bir işlem için, vesayet altındaki kişiye kayyım atanmış ise, kayyım da gerekirse, vasinin görevden alınmasını talep edebilir.⁴⁸³ Vasinin görevden alınmasını ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi veya her ilgili istemişse bu iddialarını açıklamaları için duruşmaya çağırılmaları gerekir.⁴⁸⁴

⁴⁸²Dural vd., 451; Gürsoy ve Yıldız, 714-715.

⁴⁸³Dural vd., 451.

⁴⁸⁴Gürsoy ve Yıldız, 718.

"Her ilgili" tabirinden kasıt; vesayet altındaki kişinin yakınları, onunla işlem yapanlar, alacaklı veya borçluları, vasi ile işlem yapanlar, adliye ve idare memurları vb. kimseler olarak sayılabilir.⁴⁸⁵

Vasinin görevden alınması usulü, görevden alınmasını gerektiren nedenlerin zorunlu mu yoksa takdiri mi olduğuna göre değişiklik göstermez.⁴⁸⁶ Ayrıca TMKVVMHÜİT md.15'e göre de görevlerini yerine getirirken vesayet altındaki kişinin menfaatlerini gerektirdiği kadar gözetmediğini, haklarına zarar verecek eylem ve işlemlerde bulunduğunu, şikâyet veya yaptığı incelemeler sonucu öğrendiğinde vesayet makamı, vasinin görevine son verme dâhil uygun önlemleri alır, denmiştir.

TMK'nin "*Araştırma ve Uyarı*" başlıklı 485. maddesine göre; vesayet makamı, ancak gerekli araştırmayı yaptıktan ve vasiyi dinledikten sonra onu görevden alabilir. Vesayet makamına yüklenen bu yükümlülük, vasinin görevden alınması gerektiğini ortaya koyan tüm iddiaları inceleyip konuya ilişkin her türlü delilin toplanarak değerlendirme yapılması sorumluluğunu yüklemektedir. Bununla birlikte vesayet makamı, vasinin görevden alınması için ileri sürülen sebeplerle bağlı değildir. Dilerse vasinin görevden alınmasını gerektirir başkaca sebep olup olmadığını araştırabilir.⁴⁸⁷

Vesayet makamı yukarıda da belirtildiği üzere, yargılama sırasında vasiyi dinlemek zorunda olup kendisini dinlemeden görevden alamaz. Fakat buradaki dinlemenin bizzat yapılması zorunlu olmayıp somut olayın şartlarına göre hâkim tarafından, vasinin görüşlerini yazılı olarak sunması da istenebilir. Dolayısıyla vesayet makamı, ancak gerekli araştırmayı yaptıktan ve vasiyi dinledikten sonra onu görevden alabileceğinden vasinin görevden alınması isteminin evrak üzerinde incelenmesi mümkün değildir. Pek tabii vasi de kanunda belirtilen görevden alınma sebeplerinin kendinde oluşmadığını her türlü delille ispat edebilme şansına sahiptir.⁴⁸⁸

Aynı maddenin II. fıkrasında ise vesayet makamına, ağır olmayan hâllerde vasiye görevden alınacağı konusunda uyarıda bulunma hakkı tanınmıştır. Ancak vasinin

⁴⁸⁵ Özüğür, 782.

⁴⁸⁶ Gürsoy ve Yıldız, 717.

⁴⁸⁷ Gürsoy ve Yıldız, 717.

⁴⁸⁸ Taşkın, 92; Gençcan, 647.

yargılama sırasındaki yaklaşımı ve somut şartlara göre vasinin davranışlarını yapılan uyarıya uygun olarak yeniden yapılandıracağı öngörülebilir olmalıdır.⁴⁸⁹

Vesayet makamı, yapacağı yargılama sonunda, kanunda öngörülen sebeplerden birinin gerçekleştiğini tespit ederse vasiyi görevden alır. Ayrıca vesayet makamı bir suç unsuru görürse gerektiğinde savcılığa suç duyurusunda bulunabilir. Yine vesayet makamının vasinin görevden alınması kararı ile birlikte yeni vasi ataması gereklidir.⁴⁹⁰

5.4.GEÇİCİ VE LAZIM GELEN DİĞER ÖNLEMLERİN ALINMASI

TMK'nin "*Geçici Önlemler*" başlıklı 486. maddesine göre, gecikmesinde tehlike bulunan hâllerde vesayet makamı, vasiye geçici olarak işten el çektirip bir kayyım atayabileceği gibi; gerekirse muhtemel zararı göz önünde bulundurarak vasinin mallarına ihtiyati haciz koyabilir ve tutuklanmasını da isteyebilir.

Görevden alma ile ilgili yargılamanın şeklen başladığı andan itibaren, öncelikle vesayet altındaki kişinin olmak üzere ve dâhil ilgililerin, menfaatlerinin yakın ve önemli bir zarar tehlikesi ile karşı karşıya kalması söz konusu ise yani bu kimselerin hukuki çıkarlarının ivedilikle korunma altına alınması gerekiyorsa, bilhassa mevcut vasinin kaçabileceği ya da kendisinin veya vesayet altındaki kişinin malvarlığını elden çıkarma faaliyetlerine girişebileceği ihtimali mevcut ise vesayet makamı somut olayın şartlarına göre kanunun öngördüğü gibi vasiye geçici olarak işten el çektirip bir kayyım atayabilir, gerekirse muhtemel zararı göz önünde bulundurarak vasinin mallarına ihtiyati haciz koyabilir veya vasinin eylemleri aynı zamanda suç teşkil ediyorsa ceza mercilerinden, vasinin tutuklanmasını isteyebilir.⁴⁹¹ Vasi teminat göstermişse ihtiyati haciz önlemine başvurulmasına gerek yoktur.⁴⁹²

TMK'nin "*Diğer önlemler*" başlıklı md. 487'ye göre vesayet makamı, görevden alma ve uyarıda bulunmanın yanı sıra, vesayet altındaki kişinin korunması için gerekli diğer önlemleri de almakla yükümlüdür. Kanun koyucu diğer önlemlerin ne olduğunu kanunda açıkça belirtmemiştir. Dolayısıyla diğer önlemlerin ne olacağının takdiri

⁴⁸⁹Dural vd., 413.

⁴⁹⁰Dural vd., 413.

⁴⁹¹Dural vd., 413.

⁴⁹²Gürsoy ve Yıldız, 719.

hâkime bırakılmıştır. Hâkim bu önlemleri; vasiinin derhâl hesap vermesi veya vesayet altındaki kişinin mallarını teslim etmesi şeklinde takdir edebilir.⁴⁹³

5.5. İTİRAZ

TMK md.488'e göre ilgili kimseler, vesayet makamı tarafından verilen kabul veya ret kararlarına karşı, tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesine itiraz edebilirler. asliye hukuk mahkemesi denetim makamı olarak işin ehemmiyet derecesini de dikkate alarak ya dosya üzerinden inceleme yapar ya da gerekli hâllerde duruşma açıp ilgilileri dinleyerek itiraz ve şikâyetleri kesin karara bağlar. İtiraz üzerine verilen kararlar kesin olduğundan bu kararlara karşı kanun yolu kapalıdır.⁴⁹⁴ Kanundaki on günlük süre hak düşürücü niteliktedir. Dolayısıyla bu süre geçirildikten sonra itiraz veya kaçınma haklarını kullanmak mümkün olmaz.⁴⁹⁵

⁴⁹³ Özkan, 2730.

⁴⁹⁴ Umut, 143.

⁴⁹⁵ Akıntürk ve Ateş, 495.

SONUÇ

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin sosyal bir devlet olduğu ifade edilmektedir. Sosyal devlet olmanın temel şartı olarak devlet, korunmaya ve desteğe muhtaç vatandaşlarının gerek kişisel gerek maddi yararlarını gözetmekle yükümlüdür. Vesayet, şahsi veya maddi menfaatlerini koruyup sürdürebilme gücünden yoksun bulunan, velayet altında olmayan küçükler ile ergin olmalarına rağmen hukuki menfaatleri gereği kısıtlanmış olan kimselerin korunabilmesi amacıyla devletçe özel hukuk alanında düzenlenmiş bir kamusal korunma yöntemidir. Bu kurum velayete tabi olmayan küçüklerle kısıtlıların tâbi olacağı teknik anlamda vesayet ile kayyımlik ve yasal danışmanlığı da kapsamaktadır.

Vesayet hukukunun uygulama alanı kural olarak, gerçek kişilerin durumun gerektiği istisnai hâllerde ise de tüzel kişilerin kişisel ya da maddi açıdan yardıma ihtiyaç duyduğu durumlardır. Vesayet hukuku ile sözü edilen kişilerin gözetimi, temsili, hukuki ve mal varlıklarının korunmasının sağlanması amaçlanmıştır.

Vesayet hukukunun temeli Roma Hukuku'na dayanmaktadır. Roma Hukuku'nda ayrıntılı olarak düzenlenmiş bu kurumun, modern hukuk sistemlerine göre oldukça katı ve ataerkil olduğunu söylemek yanlış olmaz. Zira vesayet, büyük çoğunlukla vasi olarak erkeklerin görevlendirildiği bir hukuki kurumdur. *Patriapotestas*, bir aile babasının kendi ölümüne kadar geçen süre içerisinde kendi çocukları ve himayesi altındakiler üzerinde sahip olduğu güç ve yetki olarak tanımlanmıştır. Roma ailesi içinde yaşayan kişiler, aile babasının vesayeti altında kabul edilmiş ve aile babası kadar geniş yetkilerinin olmaması ve mameleklerinin bulunmaması sebebiyle oldukça zayıf konumda yer almışlardır. İlaveten Roma Hukuku'nda modern hukuk sistemimizin aksine, korunmak istenen özne vesayet altına alınan kişi değil vasi olmuştur. Vasi gücü elinde bulunduran ve yönetim konusunda daha keyfi hareket edebilen kimse konumundadır. Oysa günümüz hukuk sistemine göre vasinin hareket alanı kanunla belirlenmiş ve korunmak istenen hukuki yarar ile ilgili vesayet altındaki kimseden yana düzenlemeler yapılmıştır.

Roma Hukuku'ndan sonra vesayet hukukuna, eski hukuk sistemlerimizden Şariat hukuku menşeiili Osmanlı Hukuku'nda da yer verilmiştir. İslam ve Osmanlı Hukuku'nda vesayete ilişkin izlenecek yol ve uygulanacak yöntemler ile bu başlıkta meydana

gelebilecek uyuşmazlıklar için temel kaynaklar başta Kuran-ı Kerim olmak üzere, Hz. Peygamber'in Hadisleri ve İslam Hukuku âlimlerinin içtihatlarından meydana gelmektedir.

743 sayılı EMK, 01.01.2002 tarihinde 4721 sayılı TMK'nin yürürlüğe girmesiyle yürürlükten kalkmıştır. Yeni medeni kanunun ise dilin sadeleştirilerek daha anlaşılır hâle getirilmesi dışında, özellikle vesayet hukukuyla ilgili olarak çok köklü ve radikal değişiklikler getirdiği söylenemez. Ancak çağın gereklerine uygun olarak birtakım önemli değişikliklerin olduğu da yadsınamaz. Bu değişikliklere örnek olarak kadınlara da vasiliği kabul yükümlülüğünün getirilmesi gösterilebilir. Yapılan bu önemli değişiklik ile normlar hiyerarşisinde en üst sırada yer alan Anayasamızın 10.maddesinde yer alan eşitlik ilkesine uygunluk söz konusu olmuştur.

Vesayet hukuku esas olarak TMK'nin, 396 ila 494'üncü maddeleri arasında, "*Aile Hukuku*" başlıklı ikinci kitabının üçüncü kısmında "*Vesayet*" başlığı altında düzenlenmiştir. TMK'nin yanı sıra TMKVVMHÜİT'nin de üçüncü bölümünün 8 ila 31'inci maddeleri arasında ele alınmıştır. Dolayısıyla sistematik olarak bakıldığında bir özel hukuk kurumu olduğu söylenebilir. Fakat içeriği ve korumak istediği hukuki yarar itibarıyla kamu kurumuymuş gibi düzenlendiğini söylemek yanlış olmaz. Zira vesayet hukukunun amacına uygun olarak gerçekleştirilmesi aşamasında devletin etkisi, müdahâlesi ve denetimi her zaman görülür ve eğer bu aşamalarda meydana gelen aksaklıklar nedeniyle bir zararın oluşması söz konusu olursa kanun koyucu, devletin sorumluluğuna da başvuru yolunu açmıştır.

Devletin bu kadar etkin olmasının tek sebebi yalnız vesayet altına alınan kişilerin değil aynı zamanda toplumun da menfaatinin korunmak istenmesidir. Zira vesayet altına alınan kimselerin, toplum düzeni ve salahiyeti açısından, korunmasının yanı sıra işlemlerinin denetim altında da tutulması gereken kimseler olduğu önemli bir gerçektir. Bu sebeple işlemleri de pratikleştirebilmek adına vesayet organlarının resen harekete geçme yetkisi ve zorunluluğu da bulunmaktadır. Tüm bunlar gösteriyor ki, vesayet hukuku her ne kadar sistematik açıdan özel hukukta düzenlendiği ve aile ve kişiler hukuku alanlarıyla yakın ilişkisi içerisinde olması sebebiyle özel hukuk alanını ilgilendiriyormuş gibi görünse de esasen kamu görevinin yürütülmesine hizmet etmektedir.

Vesayet hukuku, kanunda genel olarak; vesayet organları (vesayet daireleri, vasi ve kayyım), vesayeti gerektiren hâller (küçüklük ve kısıtlılık), vesayet ilişkisinin kurulma usulü, vesayet işlemlerinde yetkili ve görevli mahkeme, vasiliğin atanması usulü, vasilikten kaçınma sebepleri, vasiliğe engel olan sebepler, vesayetin yürütülmesi, vasinin-kayyımın ve vesayet dairelerinin görevleri, vesayet organlarının sorumluluğu, vesayeti gerektiren hâllerin ve vasilik görevinin sona ermesi ve vesayetin sona ermesinin sonuçları gibi başlıklarla ele alınmıştır.

Vesayet hukukunun hareket alanındaki baş aktörler vesayet organlarıdır. Vesayet organlarından ilki vesayet daireleridir. Vesayet daireleri vesayet makamı ve denetim makamı olmak üzere iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Vesayet makamı kamu gücüne dayanarak Türk milleti adına karar verebilme özelliğine sahip kurumlardır. Temel görevi vasinin atanmasıyla görevden alınması iken başka pek çok noktada da vesayet hukuku içerisinde karşımıza çıkmaktadır. Denetim makamı ise vasinin yapacağı bazı işlemlere izin vermek ve vesayet makamının verdiği kararlarla ilgili olarak yapılan itirazları incelemekle görevli mahkemelerdir. Bir diğer organ olan kayyım ve yasal danışman sadece ya belirli bir malın yönetimi ya da belirli bir veya birkaç işin yönetimi için atanabilir. Kayyımın atanabilmesi ise kanunda açık bir hükmün varlığına bağlıdır. Son ve belki de en önemli organ olan vasi ise uygun nitelikleri haiz kimseler arasından vesayet makamınca seçilip atanıp göreve başlayan kimselere denmektedir.

Vesayet organları içerisinde en önemli fonksiyona sahip ve vesayet altındaki kişiyle ilgili yapılan her türlü işleme bizzat dâhil olan vasinin, diğer organlar olan vesayet makamı, denetim makamı ve kayyımın sorumluluğundan daha ağır bir sorumluluk taşıdığı ve daha fazla görevi olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu sebeple kanunda olduğu gibi çalışmamızda da daha fazla maddede ele alınarak daha ayrıntılı şekilde incelenmiştir.

Vesayeti gerektiren hâller TMK md. 404 ve 410 arasında ayrıntılı şekilde ve sınırlı sayıda ele alınmıştır. Bu hâller küçüklük ve kısıtlılık hâlleridir. Vesayetin uygulama alanını, esasen hakkında kısıtlama kararı verilen ergin kişiler oluşturmaktadır. Ergin olmayanların yani küçüklerin vesayet altına alınması ise istisnai olarak ve sadece bunu gerektiren zorunlu bir sebebin var olması durumunda söz konusu olmaktadır.

Vesayeti gerektiren durumlar sayıca birden fazladır. Fakat hepsinin

düzenlenişindeki ortak amaç kamunun yararı ve vesayet altına alınacak kişinin bakım ihtiyacının karşılanmak istenmesidir. Bu hukuki kurum sayesinde, şahsi ve maddi olarak hukuki menfaatlerini koruyamayacak durumdaki küçüklerin ve ergin olmasına rağmen herhangi bir sebepten velayet altına da alınmamış, fakat özel bakıma ve korumaya ihtiyaç duyan kimselerin bakımı, gözetimi ve temsil edilmesi vasi organlarınca ve devlet kontrolünde sağlanır.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, Aslı, *Dar Anlamda Vesayeti Gerektiren Hâller ve Vesayet Altına Almanın İşlem Ehliyeti Bakımından Sonuçları* (1. Baskı), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017.
- Aday, Nejat, "Vesayet Hukukunda Geçici Hukuki Korumalar ve Vesayet Tedbir Şerhi Uygulaması", *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 77 (2), 2019, 813–846.
- Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun, 2003, T.C. Resmi Gazete, 24997, 9 Ocak 2003.
- Akıntürk, Turgut ve Ateş, Karaman, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku 2. Cilt*, (22. Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul 2020.
- Akipek, Jale G., Akıntürk, T., Ateş, D., *Türk Medeni Hukukunda Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku I-IV*, (9. Baskı), Beta Yayınları, Ankara 2012.
- Akkaya, Hacer, *Velayetin Tevdii ve Vasi Tayini*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1993.
- Antalya, Gökhan, *Türk Medeni Kanunu*, (2.Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul 2013.
- Ardıç, Oğuzhan, *Medeni Hukuk*, (3. Bası), Seçkin Yayınevi, Ankara 2004.
- Arpacı, Abdülkadir, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*, (3. Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul 2001.
- Ayiter, Kudret, *Roma Hukuku Dersleri Aile Hukuku*, (2. Bası), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara 1963.
- Balaban, Bedriye Tuğçe, *Türk Hukukunda Hısımlık ve Hısımlığın Medeni Usul ve İcra ve İflas Hukuku Bakımından Sonuçları*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan 2014.
- Baygın, Cem, "Tanzimattan Günümüze Aile Hukukunun Gelişim Sürecine Kısa Bir Bakış", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22 (3), 2016, 453-462.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, (1995), T.C. Resmi Gazete, 22184, 27 Ocak 1995.

- Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme, (2009), *T.C. Resmi Gazete*, 27288, 14 Temmuz 2009.
- Boydak, Alptekin Burak, *Türk Hukukunda Yasal Danışmanlık Kurumu*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.
- Cin, Hâilil ve Akgündüz, Ahmed, *Türk Hukuk Tarihi*, (1. Baskı), Osmanlı Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2011.
- Çavuşoğlu Işıntan, Pelin, "Türk Hukukunda Yeni Bir Müessese: Koruma Amacıyla Kişi Özgürlüğünün Kısıtlanması", *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 2004, 297-306.
- Çelikel, Aysel ve Erdem, Bahadır, *Milletlerarası Özel Hukuk*, (15. Bası), Beta Basım Yayım, İstanbul 2017.
- Çocuk Koruma Kanunu, (2005), *T.C. Resmi Gazete*, 25876, 3 Temmuz 2005.
- Dalamanlı, L., Kazancı, F., Kazancı, M., *İlmi ve Kazai İçtihatlarla Açıklamalı Borçlar Kanunu II/IV*, (2. basım), Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul 1991.
- Demiray, Leyla Ağca, *Engellilerin Yasa Önünde Eşit Tanınma Hakkı Çerçevesinde Vesayet Hükümlerinin Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2015.
- Demir, Şamil, "Kefalet Sözleşmesinin Uygulama Alanı", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 108, 2013, 87-122.
- Dernekler Kanunu, (2004), *T.C. Resmi Gazete*, 25649, 23 Kasım 2004.
- Dural, M., Öğüz, T., Gümüş, M. A., *Türk Özel Hukuku III-IV Aile Hukuku III-IV*, (15. Baskı), Filiz Kitabevi, İstanbul 2020.
- Dural, Mustafa ve Öğüz, Tufan, *Türk Özel Hukuku Kişiler Hukuku II-IV*, (10. Baskı), Filiz Kitabevi, İstanbul 2010.
- Elçin, Doğa, "Vesayet ve Kısıtlılık Kararı Verilmesine veya Sona Ermesine ve Vesâyetin Yürütülmesine Uygulanacak Hukuk, Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi ve Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 67(2), 2018, 279-354.
- Em, Ali, *Vesayet Hukuku ve Davaları*, (1. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.

Engelliler Hakkında Kanun, (2005), T.C. Resmi Gazete, 5378, 1 Temmuz 2005.

Erdem, Mehmet, "Vasinin Göreve Başlaması ve Görevinin Sona Ermesi Aşamasında Vesayet Dairelerinin Görev ve Yetkileri", *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(66), 2017, 189-219.

Ertürk, Fatih, *Türk Hukukunda Vesayeti Gerektiren Hâller, Vasi Tayini Ve Vesayetin Sona Ermesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010.

Eşelioğlu, Nevin, *Vasinin Görevleri ve Sorumluluğu*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin 2007.

Feyzioğlu, Feyzi N., *Aile Hukuku* (8. Baskı), İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1986.

Gençcan, Ömer Uğur, *Vasi-Kayyım-Yasal Danışman ve Vesayet Daireleri, Yargıtay Uygulaması, Bilimsel Açıklama, En Son İçtihatlar*, (3. Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara 2019.

Göktürk, Hüseyin Avni, *Türk Medeni Hukuku, C. II Aile Hukuku*, (3. Bası), Ankara Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1955

Gönensay, A. Samim, *Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku C.II*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1940.

Gözüm, Asu, *Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale 2011.

Gümüş, Mustafa Alper, "Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(2), 2005, 189-228.

Gümüş, Mustafa Alper, *Türk Medeni Hukukunda Kayyımlik*, (1. Baskı), Vedat Kitapçılık, İstanbul 2006.

Güneş Peschke, Seldağ, "Roma'da Kadının Fiil Ehliyetinin Sınırları", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 23(3), 2017, 18-32.

Gürsoy, Serhan ve Bulut, Harun, *Aile Mahkemeleri Uygulaması*, (1. Baskı), Vedat Kitapçılık, İstanbul 2004.

Harçlar Kanunu (1964), *T.C. Resmi Gazete*, 11756, 2 Temmuz 1964.

Helvacı, Serap, *Kişiliğin Korunması ve Vesayet Hukuku*, (1. Baskı), Beta Yayınevi, İstanbul 2001.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu, (2011), *T.C. Resmi Gazete*, 27836, 4 Şubat 2011.

İlyaz, Emine Hasan, *Milletlerarası Aile Hukukunda Çocuğun Vesayeti*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2019.

İmamoğlu, S. Hülya, "Vesayet Altındaki Küçüğün Koruma Amacıyla Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 446)", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2005, 54(4), 299-342.

İnceel, Murat, *Roma ve Türk Hukukunda Vesayet*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2009.

İpek, Nurcan, "Roma Hukukunda Hısımlık", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 21(1), 2015, 167-205.

Karimova, Ragsana, *Türk Medeni Kanunu'nun 335-351'inci Maddeleri Çerçevesinde Çocuğun Velayeti*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2019.

Kayran, Belma, *Türk Medeni Kanununda Vesayet Hukuku*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2012.

Kayıhan, Şaban/ Ünlütepe, Mustafa, *Medeni Hukuk Bilgisi*, (3. Baskı), Seçkin Yayınları, Ankara 2016.

Kılıçoğlu, Ahmet M., *Medeni Hukuk*, (1. Baskı), Turhan Kitabevi, Ankara 2016.

Koç, Nevzat, "Türk Medeni Kanunundaki Düzenlemeler Işığında Vesayet Hukukuna Genel Bir Bakış" [Bildiri], *İzmir Noter Odası Sempozyumu*, (Şubat 2005), Çeşme.

Lexpera, (t.y.), <https://www.lexpera.com.tr/>.

Nomer, Ergin, *Devletler Hususi Hukuku*, (22. Bası), Beta Basım Yayım, İstanbul 2017.

- Oğuzoğlu, Cahit, *Medeni Hukuk, Şahıs ve Aile Hukuku* (5. Baskı), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınevi, Ankara 1963.
- Özkan, Hasan, *Türk Medeni Yasası ve Uygulaması Vesayet Hukuku IV-IV*, (1. Baskı), Legal Yayıncılık, İstanbul 2017.
- Özkan, Hasan, *Açıklamalı - İçtihatlı Sulh Hukuk Davaları ve Tatbiki*, (7. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2002.
- Özmen, İsmail, *Vesayet Hukuku Davaları* (1. Baskı), Kartal Yayınları, Ankara 2004.
- Öztaş, Bilge, *Aile Hukuku*, (5. Bası), Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 2004.
- Öztaş, Bilge, *Medeni Hukukun Temel Kavramları*, (25. Bası), Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 2007.
- Özüğür, Ali İhsan, *Türk Medeni Kanununun Yeni Düzenlemeleri İle Açıklamalı İçtihatlı Velayet - Vesayet - Soybağı - Evlat Edinme - Hukuku*, (2. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003.
- Palamut, Mehmet E., *Medeni Hukuk*, (1. Baskı), Alfa Aktuel Yayınları, İstanbul 2011.
- Pekcanitez, H., Atalay, O., Özkes, M., *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medeni Usul Hukuku Temel Bilgiler*, (5. Bası), Yetkin Yayınları, Ankara 2012.
- Sargın, Fügen, "Yetişkinlerin Milletlerarası Plânda Korunmasına Dair La Haye Sözleşmesi", *AÜHFD*, 52(2), 2003, 1-75.
- Saymen, F., Elbir, H., *Türk Medeni Hukuku (Cilt 3) Aile Hukuku*, Hak Kitabevi, Ankara 1957.
- Schweizerisches Zivil Gesetzbuch (İsviçre Medeni Kanunu), (1907), 410, 1 Ocak 1912, <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19070042/index.html>
- Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu, (2012), *T.C. Resmi Gazete*, 28460, 18 Ekim 2012.
- Serozan, Rona, *Çocuk Hukuku*, (2. Bası), Vedat Yayınevi, İstanbul 2005.
- Sinerji A.Ş. *Hukuk Yazılımları Mevzuat ve İçtihat Programı*, (t.y.), <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/index.jsf?dswid=-1297>.

- Şahin, Emin, *Açıklamalı İctihatlı Uygulamalı Gerekçeli Sulh Hukuk Davaları, Cilt I-II*, (1.Baskı), Kartal Yayınevi, Ankara 2006.
- Şahin, İncel Saliha, *Türk Aile Hukukunda Çocuğun Kişi Varlığının Hukuki Açıdan Korunması*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2016.
- Şener, Esat, *Vesayet ve Velayet Hukuku*, (Birinci Baskı), Seçkin Yayınevi, Ankara 1996.
- Tahiroğlu, Bülent ve Erdoğan, Belgin, *Roma Hukuku Dersleri* (8. Baskı), Der Yayınları, İstanbul 2012.
- Tahiroğlu, Bülent, *Roma Borçlar Hukuku*, (1. Baskı), Der Yayınları, İstanbul 2012.
- Taşkın, Feyzullah, *Vesayet Organlarının Görev ve Sorumlulukları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002.
- Tat, Orkun, *Türk Medeni Kanunu'nda Yasal Danışmanlık*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin 2017.
- T.C. Adalet Bakanlığı Hukuk Sözlüğü, (2015), <http://www.sozluk.adalet.gov.tr/Harf/H>
- T.C. Adalet Bakanlığı Hukuk Sözlüğü, (2015), <http://www.sozluk.adalet.gov.tr/Harf/V?Sayfa=2>
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü, (2001), <https://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.aspx?MevzuatKod=1.5.4721&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=4721>
- TDK, *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları (10.Baskı), Ankara 2005.
- Tekinay, Selahattin Sulhi, *Türk Aile Hukuku*, (7. Baskı), Filiz Kitabevi, İstanbul 1990.
- Toydemir, Seçkin, *Adil Yargılanma Hakkı Çerçevesinde Türk İdari Yargı Sistemi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013.
- Türk Ceza Kanunu, (2004), *T.C. Resmi Gazete*, 5237, 26 Eylül 2004.
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2011.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). *T.C. Resmî Gazete*, 17863, 18 Ekim 1982.

Türk Medeni Kanunu (2001).T.C. Resmi Gazete, 4721, 22 Kasım 2001.

Türk Medeni Kanunu'nun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük, (2003), T.C. Resmi Gazete, 25195, 10 Ağustos 2003.

Umur, Ziya, *Roma Hukuku*, (3. Bası), Beta Yayınevi, İstanbul 1999.

Umut, Acar Ayşe, *Vesayet Kurumu ve Vasinin Sorumluluğu*, (1. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.

Yarayan, Ali, *Türk Medeni Hukuku Temel Bilgiler*, (1. Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara2013.

Yargıtay Karar Arama,(t.y.). <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>.

Yavuz, C., Acar, F., Özen, B., *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Borçlar Hukuku Dersleri - Özel Hükümler*, (14. Baskı), Beta Basım Yayım, İstanbul 2016.

Yetik, Nurten, *Nüfus Velâyet Vesayet Nafaka*, (1.Bası), Bilge Yayınevi, Ankara 2007.

Yıldız, Ekrem ve Gürsoy, Serhan, *Türk Vesayet Hukuku Yargılama Usul Ve Esasları*, (1.Basım), Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010.

Yılmaz, Dilşat, "Usul Ekonomisi İlkesi Çerçevesinde Türk İdari Yargılama Usulünde Sözlülük İlkesine İlişkin Bazı Değerlendirmeler", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 267 XXIII (2), 2019, 267-320.

Yılmaz, Ejder, *Hukuk Sözlüğü*, Yetkin Yayınları (9.Basım), Ankara 2005.

Zapata, Tan Tahsin, *Medeni Hukuk*, (4. Bası), Savaş Yayınları, Ankara 2006.

Zevkliler, Aydın ve Gökyayla, Emre, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, (14. Baskı),Turhan Kitabevi, Ankara 2014.

Zevkliler, A., Havutçu, A., Ertaş, Ş., Gürpınar, D., *Yeni Medeni Kanuna Göre Medeni Hukuk*, (10. Bası), Turhan Kitabevi, Ankara 2018.

Zeytin, Zafer, *Türk Medeni Hukuku*,(1. Baskı),Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Songül ALDEMİR
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-Posta Adresi	
Tarih	05.11.2020